U MAWPUN JINGTIP

COMPILED

BY

U DENZILLE BAREH

Ninth Edition

Published by Mrs. A. G. Gandykes

First Impression 1956-57

Price Rs. 4.00

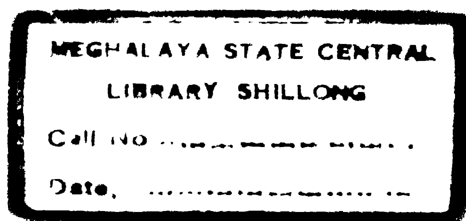
Printed at
Ri Khasi Press,
Shillong.

U MAWPUN JINGTIP

COMPILED

BY

U DENZILLE BAREH

Ninth Edition

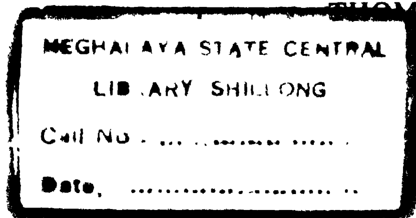
HA KI NONGPULE

I Pa jong ngi, Mr, Mondon Bareh, I la thoh shibun ki kitab hynrei namar ba I la khlad na kane ka pyrthei, im shym la lah ban shon bad ban pynmih ia ki baroh. Ngi sngewkmen ka bym lah ban ong, ba mynta ngi la lah ban lum ia ki jingthoh jong I khnang ba ngin ioh ban shon ia ki na ka bynta ka jingdonkam ki Skul bad ka Ri. Ha kine ki sngi ka don ka jingdawa ban pynmih ia ki kot ba la seng nongrim ha ki thymmei jingstad ka Ri.

Kat kum ka jingkwah jong ka Education Department, ngi la pynmih ia kane ka kot ba la pynrung ia ki jirgthoh jong I Pa lang bad ki jong ngi ki khun. Ngi kyrmen ba kane ka kot kan iadei na ka bynta ka Class VIII jong ki Skul ha ka Ri, bad ban iarap ruh bad kyntiew ia ki samla bad ki nongpule, ha bun ki bynta ki ban iadei bad ka Longbriew Marbriew.

Bun ki la ioh myntoi ne ki kot ba I Pa I la pynmih ha ka por ba I dang im, kum '*U Alladin*.' Ka *Khasi English Grammar* for Schools bad Colleges.' Ka *Anglo-Khasi Primer*, Ka Kot Khubor '*Ka Jingshai Ka Ri Khasi-Pnar*' bad kiwei kiwei, Ngi kyrmen ba ngi dang lah ban pynmih shuh shuh ia ki jingthoh kiba I la iehnoh ryngkat bad ngi ha ïing.

THOMAS BAREH

U MAWPUN JINGTIP

KI LYNNONG

PAGES

1. U Nongbet (*Da U Mondon Bareh*) ... 1
2. Ka Jinghikai na u Buddha (*Da U Mondon Bareh*) ... 2
3. Ka Kam Pule Kot—
Ka Jingmyntoi bad ka
Jingsngewbha jong Ka (*Da U Mondon Bareh*) ... 3
4. U Lurmiet (*Da U Hamlet Bareh*) ... 6
5. Ka Jingbishar ka Lei Um. (*Da U Mondon Bareh*) .. 8
6. U Nongkyndong (*Da U Hamlet Bareh*) .. 10
7. Kumno ban pyndonkam ia ka por
(*Da U Mondon Bareh*) .. 12
8. Ka Dur Briew kaba Khyndai
(*Da U Mondon Bareh*) .. 13
9. U Bahrit (*Da U Victor Bareh*) .. 19
10. Ka jingtrei kam ka Mariang
(*Da U Garlinwell Bareh*) .. 21
11. Kumno ka Shyieng Rakot ka kylla Mawshun
(*Da U Mondon Bareh*) .. 23
12. K Sohra (*Da U Hamlet Bareh*) .. 26
13. Ka Akor Khasi (*Da U Denzille Bareh*) .. 27
14. Ka Nam Babha bad ka Kiad (*Da U Mondon Bareh*) 29
15. Ka Dur Maw u Jumai (*Da U Hamlet Bareh*) .. 30
16. Ka Nongkseh (*Da Hamlet Bareh*) .. 33
17. Ka Burom u Khasi (*Da U Hamlet Bareh*) .. 34
18. Ki Khun ka Jingshai (*Da U Hamlet Bareh*) .. 37
19. Ka Sati Sharyngkuid (*Da U Mondon Bareh*) .. 38
20. Ka Ktien jong ki Riewstad
Bynta I—Na U Marcus (*Da U Mondon Bareh*) .. 46
Aurelisu

PAGES.

21. Ki Khla Ka Wait (*Da U Humlet Bareh*) .. 48
22. U Khangweng Myllep (*Da U Mondon Bareh*) .. 49
23. Ban Ieng ha la ki kjat (*Da U Hamlet Bareh*) .. 55
24. Ka Lyer ka beh ka nang laid
(*Da U Mondon Bareh*) .. 64
25. U Khunswet bad ka Sotti Koina
(*Da U Mondon Bareh*) .. 65
26. 'Peit sha Shiliang' (*Da U Mondon Bareh*) .. 73
27. U Theseus bad ka Aithra (*Da U Mondon Bareh*) .. 76
28. Ka Kyrsiew lewbei (*Da U Denzille Bareh*) .. 79
29. U Ramhah bad ka Blei Synshar
(*Da U Mondon Bareh*) .. 79
30. Ka Jingsuk bad ki Hima Pyrthei
(*Da U Denzille Bareh*) .. 88
31. Ki Ktien jong ki Riewstad (*Da U Mondon Bareh*)
Bynta II—Na U Shakespeare .. 94
32. U Klew bad ka Sngi (*Da U Victor Bareh*) .. 98
33. Ka Syiem Latympang (*Da U Mondon Bareh*) .. 99
34. Ka Jingkmen (*Da U Mondon Bareh*) .. 108
35. Kaba ap ia ka Step (*Da U Mondon Bareh*) .. 108
36. U Tirot Singh (*Da U Denzille Bareh*) .. 111

1—NONGBET

Nga iohi u nongbet
Ba ia d shaneng sharum ,
I'u symbai bha u bret
Ha lyngkha bad ha lum ;
Ngam i b'u lch thait ne duh bor
Namar b'u tieng ioh dier ka por.

Ka sim Pyrem ka rwai
Ka her na them sha them;
Ki mrad ki ialeh kai,
Ha lum, sngewbha ki dem ;
Pynban, ha jingsyep jong ka sngi
U nongbet um sangeh ka kti.

Nga i b'u bret pahuh
I'u symbai katba lap ;
U'm poi pyrkhat b'un duh,
Ha khyndew sniew b'un hap,
Namar u bet da jingkyrmen,
Ba un ioh ot ha ka jingkmen.

Te nga iohi ki paw
Ki speh ba lung, bha dur ;
Ia ka lyngkha ki thaw
Jainkup jyrngam ba sngur ;
Te shen ka Synrai i'u nongbet
Ka pynkylla nongot ba stet !

Ha ka Pyrem Jingim,
Ko samla, to iai wad.
Ban bet ha ka mynsiem
Ia u Symbai jingstad ;
Ba, ha ka Synrai jong U Blei,
Ki soh ba ih jong phi kin sei.

2—KA JINGHIKAI NA U BUDDHA

Ka la don kawei ka khynnah kynthei kaba kyrteng ka Kisgotami. Ka la shong kurim haba ka dang rit, bad haba kam pat samla bha ka ioh khun shynrang. Haba une u khun uba itynnad u la sdang ban mareh kylleng, u la iap noh. Kata ka khynnah kam tip briew shuh ; ka shu leit man ka sngi, ka rah artat ia ka met iap uta u khun, ka ia pan dawai. Ynda ka la poi sha ïng uwei u lok uba la kylla sha ka niam u Buddha, u la ong kumne ia ka. "Ko hep nga hi ngam don kum kata ka dawai; hynrei u Buddha, u lah ban ai ia phi kata ka dawai." Kumta ka la leit sha u Buddha. Ka la ju long ka rukom ha kata ka por ba ki nongleit wad dawai ki dei ban leit wad hi u kynbat ba kin shna dawai ki doktor. U Buddha u la ong ia ka kan leit wad shikham u symbai tyrso. Kata ka khynnah, da ka jingkmen kaba khraw ka ong ba ka lah ban wallam kumne kumne. "Hynrei," u ong, "Phi dei ban ioh ia u tang na ka ïng kaba ym pat ju don mynno mynno u khun, lane u tnga, lane ki kmie ki kpa, lane u mraw, uba la iap. Ka la leit man ka ïng ban kylli la ki don symbai tyrso ne em ban ia ai. Baroh ki ia ong, "Don." Hynrei ynda ka kylli ; "Ha kane ka ïng la iap ne em u khun, lane u tnga, lane ki kmie ki kpa, lane u mraw. Ki la jubab kumne ia ki "Ko hep, phi kren kumei kumta ? Kiba dang im ki khyndiat, hynrei kiba iap ki bun." Bad kumta man ka ïng katba ka leit ym man don kawei kaba khlem iap briew. Bad kumta haba ka la shem ba ym man don kawei ka ïng ba khlem iap briew, ka jingmut jong ka ka la sdang shai. Bad haba ka la ioh ka jingthmu kaba thymmai ka leit bret shapoh khlaw ia kata ka met iap, bad ka la wan nguh ia U Buddha. Hangta u sa batai ha ka ia ka jingbamneh duh jong kiei kiei ha kane ka pyrthei, bad ka ka la kylla long ka synran jong u.

3—KA KAM PULE KOT—KA JINGMYNTOI BAD KA JINGSNGEWBHA JONG KA

U Dr. John Roberts u ju ong, ba kiba kham bun ki briew, ki kham lah kaba kit jingkit shi mon na Tharia ban ia kaba pynleit la ka jingmut shiteng kynta ha kaba pule bad pyrkhat. Haba u ong ia kine ki ktien, ka pyni ba utei u nonghikai bakhraw, uba la trei baroh shi ryta ha kaba hikai, u sngewthuh bha haduh katno ka long ka kam kaba eh ban hikai ia ki briew ba kin bang ia ka kam pule kot. Wat ki samla jong ngi kiba la san la rangbah ha ka pule kot bad shong skul, kiba kham bun na ki kim pat don jingbang ia ki kitab kumba ki dei ban long. Haba kumta, kumno kein ngi lah ban khmih lynti ba ki nongkit-nong, bad ki nongbylla, bad ki nongrep, ha ka Ri kin im jingmut ia ka pule kot bad pyrkhat ?

Hynrei la ka kam pule kot ka long ka kam kaba eh, pynban dei ban hikai bad pynbor ia ki briew jong ngi ba kin pule. Kam dei tang ka kamram jong ki nonghikai skul ban kyntu ia ki briew jong ngi ban pule : ka dei hi ka kamram jong uwei pa uwei u rangbah uba kwah ban iohi ia ka jingmanbha bad jingroi ka ri jong u. Ka dei ban long ka kamram jong ki kmie ki kpa. Ngi ki Khasi ngi ju tharai ba haba ki khun jong ngi ki la lait skul, ka aiom pule jong ki ruh ka la dep. Ym don ka jingbakla kaba kham khraw ban ia kata. Ngi pynlong ka jingkut ia ka jingsdang ; ngi buh. kumba ki ong. ia ka kali ha shwa u kulai. Ia u samla, ka por lait skul ka long ka por ba u sdang ia la ka jingim : te ki jinghikai kiba u la shu sdang ioh mad ha ki skul ki long tang ki mawjam sha ka Ri jong ka Jingstad bad ka Jingpyrkhat. Ka long por kaba u sdang rung sha ki thma bad ki jingialeh jong ka jingim. Ha kane ka thma bad ka jingialeh um lah ban shem ki nongai buit kiba kham stad bad ki nongaibor bad ki nongpyntngen kiba kham lah ban iarap ia u ha ki jingeh jong u baroh, ban ia ki jingpyrkhat bad ktien jong ki riewstad bad ki riewblei kiba un shem ha ki kitab kiba ki la iehnoh ha ka pyrthei kum ka nongtymmen bad ka jingioh kynti lang jong u khun bynriew. Ka bha ba ki samla jong ngi kin kynmaw ia kane,

Ki kot ki sla ki long mynta ka bor kaba pyniaid ban synshar ia ka pyrthei. Ha ki ri kiba shai ym don ei ei kaba ki briew kin kham niewkor palat ban ia ka jingstad. U riewshai u dei hi u riewnang kot nang sla. U riewshai u kham lah kaba duh shisien bam ka ja ban ia kaba un duh ki kitab lane ki kot khubor ki ban bsa ia ka jingmut bad mynsiem jong u. Ki jaid bynriew kiba la shai ki sngewthuh bha ba ki trei ka kam kaba kyntang bad kaba shitom ban bsa ban pjiah ia ki jingmut u paitbah ka ri. U RUSKIN u ong shisien, ba ki nongthoh kitab kiba khraw ki long ki syiem kiba synshar ia ki jingmut ki briew. Ki pynpaw ha ki briew ia ki jingsngew, ki jingkwah bad ki jingdonkam kiba khraw jong ki, bad ki kyrsiew bad ialam jingmut ia ki sha ki kam kiba khraw bad kiba bha. Ki batai ha ki ia ki aiñ kiba shan bad kyntiew ia ka longbriew man briew bad ka iaid ka ieng bad kdew lynti kumno ba ka jaid bynriew kan roi bad kan bha. Ngi ki Khasi ngi ju bud ia u kñi u kpa. Hynrei hangno mynta u kñi u kpa? Sa tang ban ia pynlong kñi pynlong kpa da ka kot ka sla du! La ym leh kumta ym bit shuh.

Ki kot khubor ki long mynta ka bor bah baba pyniaid ia ka pyrthei. Kaei ka kam kaba khraw jong ki kot khubor? Kam da long eh ban thoh ia ki khubor bad ki jingjia kiba khraw ha ka pyrthei, la kawei ka kam jong ki kot khubor, ka long shisha ban pynbna ia ki jingphylla ha ki shkor ki briew. Kaei ka kam kaba khraw jong ki? Ki kot khubor la ki dei shaphang ka niam ne shaphang ka pyrthei, ki ialam jingmut ne jingkwah ba saphret jong ki briew, kumno ban iaid ban im ban trei bad ban leh, ha ki por kiba pher ba pher. Ki kot khubor, ki long u shabi ia ki jingmut ki briew, bad khlem ki kot khubor, kino kino ki ri kiba shai kim lah im. Ki briew ki iakyrshan lem haba mih ki kot khubor kiba bit. Ha ri Khasi jong ngi ym pat don ka jingkyrshan kaba khlain ia kano kano ka kot khubor. Te kata ka pyni shai ba ngi dang duna ha ka bor pule. Bad ka jinglong kum kano kam dei ban neh.

Ki kitab ki ai jingbam bad ki pynksah de ia ka jingmut. Kumba ka met ka donkam jingbam man ka sngi ban kyr-

shan ia ka. Kumjuh ka jingmut kam lah ban im bad ban trei khlem la ka jingbam. Ka jingmut kaba suda ka long ka jingmut kaba iap. Kiei kiei kiba khraw bad kiba itynnad ha kane ka pyrthei ki long u soh ka jingtrei jong ka jingmut u briew. Ki kor ki bor laiphew ki jaid, ki jingtrei kiba i phylla, ki sur jingrwai kiba thiang, ki jing-synshar hima bad ki ain, ki jingpyniaid seng,—kine, baroh ki la mih na ki jingtrei jong ki jingmut radbah. Hynrei ka jingmut kam lah ban trei khlem da bam. Wat ki kor nar kim trei lyngba u briew u ai jingbam ia ki da ka ding bad ka um Ka jingmut u briew ka long ka kynja ba im, te kam lah ban trei lada ka khlem ioh ia ka jingbam jong ka jingtip Ka jingpule ka long kawei ka lad bah da kaba ka jingtip bad ka jingsngewthuh ki rung sha ka jingmut u briew. Ka jingtip ka rung sha ka jabieng. bad ka jing-sngewthuh ka shan bad ka pynryntih ia ki bor jong ka jingmut. Ka jingmut u riew pule ka long ka kamra kaba itynnad ha kaba kiei kiei baroh ki don ha ka jinglong kaba beit bad ryntih: ka jingmut u riewkhlaw ka long kum ka raieh kaba dap ki maw lynruh lynram bad ki dieng shiah.

Ngi la pyni ia ki jingeh bad ki jingmyntoi jong ka kam pule. Ngin pynkut ia kane ka jingthoh da kaba pyni shi-kyntien arkyntien ia ka jingsngewbha jong ka. Ka jing-pule kot ka don ka jingsngewbha kaba shirukom kaba tang u riewpule u lah ban sngewthuh. Ki don bun jaid ki jingsngewbha ha kane ka pyrthei : ki don ki jingsngewbha jong ka doh, bad ki don ki jingsngewbha jong ka jingmut. Ka jingsngewbha kaba u riewpule u ioh na ki kitab ka long ka kynja jingsngewbha kaba ha khlieh ia kiwei kiwei ki jingsngewbha. Ka kitab ka ring ia u briew sha ka jingiadei lok lane ka jingiadei kur kaba kyntang bad ki briew kiba stad tam bad kiba bha tam kiba la im ha ka pyrthei. Te kata ka pynkyntiew ia u sha ka kyrdan longbriew kaba kyrpang na ka rukom sngew kaba synshar ia ki riewbieit. Ym don kaba lah ban khang iano iano ban rung sha kane ka jingiadei kur kaba khraw. Uno uno u lah ban long dkhot jong ka, bad un rung sha ka da ka khyrdop jong ka jingpule.

U tat shu rung shane, u la iashem hi bad ki kynja Syiem bad Lyngdoh kiba synshar ia ka Temple jong ka Jingstad. U laitluid katba mon bad ia kren ia khana bad ki ; namar hangne, ka jingiapher ha ka sniehdoh, ka jingiapher ha ka Nam ka Burom, bad ka jingiapher ha ka Ioh ka Duh, baroh ki la um noh. Namar ka jingpule ka kyntiew hi u briew sha ka jinglong hok jong ki riewstad, kiba haba ki iap ki dang kren. Ka ring ruh ia u na ki jingpynshoi bad ki jingsngew kiba pynpoh briew kiba synshar ia u luk u lak. Wat u nongrep lane u nongbylla sngi uba duk, ha ka jingjarjar jong ka miet, ynda u la dep la ka trei ka beng mynsngi, u la kein ban khot sha i kamra duk jong u ia u HOMER, lane u SHAKESPEARE, lane u PLATO lane u HOOKER, bad lyngba ki yrta kiba jlan jong ka pyrthei. u lah ban iohsngew ia ka jingsawa, ia ki Ktien bathiang, bad ia ka Sur bym ju iap jong ki, ba ki riew ha ki shkor jong u da ka bor kaba nang jur katba nangslem. Te haba u ioh ban iasyllok bad ki briew kat kine, u ioh kein ka bor kaba thymmai ban shah ia ki jingeh jong kane ka pyrthei sngi kiba sniew, bad ban trei pyndep ia ka kam kiba eh bad kiba pynrew mynsiem jong kane ka jingim.

4.—U LURMIET

Ka jingim ka lyngkot bad ka por ka her stet,
Ngan iai khmih ia jingshai ha lynti ka ban lam
Ban bishar jingshisha ha ki sla bym lah klet—
Ba la pruid da khulom ki nongthoh ba donnam.

Namar dei dang khynnah nga ioh lad ba ngan ngam
Sha ki thwei ka jingstad ba ngam lah ban batai,
Ka jingstad ba kyrsoi ka wan hiar na thied snam—
Jong ki jingmut jylliew bad jingpyrkhat tynrai.

Kum u khlur uba rit nga dang lap ba u khih,
Ban pynshai ia jingdum jong ka sngi ba la sep.
Te napdeng jong ka miet ia ka jingshai nga ap khmih
Da jingkyrmen lano ngan iohi ia ka step.

Lyngba miet kiba dum jong ki bun bah ki snem,
Nang tyngshain, ko Lurmiet hapdeng ki jingkynjah,
Dei hangta me pasiaw ia ki khubor ba sngewkmen;
Ka dohnud ka la shngain, marwei, em ngam shim sah.

Ha u phlang ki la paw ki umjer kiba sngur;
Ki jingsngew kiba lung ha ka dohnud ki sei.
Ki kjat sngi ha kliar lum ia pansngiat ki pynpur
Bad ki pynpaw ka dak ba ngin pyndep jingtrei.

Ba nang shah ia ka shit ba kyrang jong ka sngi,
Ka nang kjap ia burom ba phalang jong ka step.
Ka pyrthei ruh ka pah ia ka dohnud sotti,
Sha jingim nga dang sdang ka lynti ban pyndep.

Ynda dep jingialeh ngan sa ioh ban shong thait,
Ka premmiet kan sa wan bad ka sngi sha lyndet.
Ngan kynmaw i'u Lurmiet la dohnud ha la wait.
Ia ki dak kiba im ngan ym lah shuh ban klet.

Te jai jai ki wan pat ki sngi ba la dep,
Bad shai kdar nga iohi i'u Lurmiet ba phyrnai.
Bad jingthame ka pyrthei mynta te kan sa sep,
Kham shaneng ki riewkhraw kin iai tbeh la jingshai.

Ko Lurmiet ba marwei ha sahit phyrnai;
Nang pasiaw mynta ruh ia kiwei ki khubor,
Jar jar ruh to wan ba ia nga lem ko jingshai
Ba ngan iaid ha ki dak ka jingstad bad ka bor.

5. JINGBISHAR KA LEI UM

Uwei u briew u leit thiah bri ha ka por lur bad bet kba harud ka wah Myntang. Ka pynthor kba jong u ka don harud, ka thwei Dong Jhep, bad ynda ki la pynwai ia ka jingtrei jong ka shisngi, ma u bad ki lok jong u ki la leit phai sha ka sem lyngkha ban shet ban tiew bad ban thiah. Une u briew u la ong ia la ki lok bad u kwah ban leit khwai dohkha ha Dong Jhep. Ki la ia khang ban pyntieng ia u kat lah kat iai ban ym leit thala kumta namar ia ka Dong Jhep, ki ju mane blei, bad lada kane blei kan lap ia u kan pyniap. U la ong ba ki blei kim ju lei lei lada u briew un tang nang ban kren ha ka por ba shat ia u khwai, bad kumta u la leit.

Ynda u la poi ha kata ka thwei, u la suh jingbam ha u khwai da uwei u khnai uba heh bha. Hynrei shuwa ba un shat khwai ha um, u la kren kumne:—

"Hei, ioh pha ong ba nga uba wan da ka thok ka shukor lane uba shun uba dusmon Kynmaw hapoh une u khwai u don u nar bongnung uba ishyrkhei ki sngap. Lada uba sian, wat dait: hynrei lada bieit bad lada ym don ba khang te dait".

U tad shu lah kren kumne, la wan mih uwei u khalad uba la itriem bha uba jrong shi ryngieng briew; bad khlem da iwit ei ei, u la kynrup niat ia u khnai bad u rong bak. Hangta u briew u la iabat katba lah ka bor une sa kum ban noh shapoh thwei. Hynrei ha kaba khadduh lah u briew thiaw ia u dohkha bad u bah lyndet ia u sha sem. Ynda u lah bam lah dih, u la thang ia une u dohkha haduh ba un da ih hangta u buh ia u halor tyngier bad u sa thiah.

Une u briew u la iohthiah jar baroh shimiet. Ynda shai ruh um man kyndit satia; la ki lok jong u ki la iakyrsiew bad pynkhih ia u katno katno, une u shu jar jar la kum uba iap. La ki twad ia ka met ka phad jong u, kane ka la pjah sam sam satang khyndiat ka jingsyaid ha shadem. Ki kur ki jait bad ki kha ki man baroh na shnong ki la ia wan bad haba um kyndit shuh sa shisngi shimiet ki la tharai ba u la iap bad ki la ia khreh leit on thang noh ia u artat. Hynrei hamar ba ki dang iakhyllie ban thep ia

u hapoh krong, u kyndit he bad u la kylli balei ba bun briew katta katta bad la jia aiu kaba phylla.

Ki la iathuh ia u ba baroh ki la tharai ba u la lah iap bad ki la iapynkhreh ban leit thang noh ia u. Ynda ki kylli kumno u leit kyndit hamar ba ki khyllie ban thep krong ia u, u la jubab kumne ia ki:—

"Nga tat shu leit ka khmat ha kato ka miet ka wan mih paw ka Dong Jhep, kane ka ieng rangei, u shñiuh jong ka u poi haduh slajat. Ki bniat jong ka kine shrei kat u sdie. 'Me la pyniap ia u khun nyngkong jong nga,' ka ong, 'Ngan lam khun da me shapoh thwei'. Tad shu lah kren kumta, khlem da iasngap shuh ia ka nia ka jutang, ka rong bak ia nga shapoh thwei bad ka leit lam ia nga sha u Lyngdoh Dunlein ban bishar. (Kane ka Dunlein ka long kawei pat ka thwei ba ki ju mane blei) Ynda u Lyngdoh Dunlein u la bishar bad u la swar la tohkit bha ia kam jong nga, u ong ba um lah ban rai ma u namar ba ym biang sakhi satar, bad khamtam u ong, yn leit pynrem kumno ia u briew haba um shym thok ne shukor ei ei, hynrei u da kren da ka nia bad jutang hok shuwa ba un leh ia ka kam"

"Une u Lyngdoh u la phah Pulit ba kin leit lam ia nga ha ki Ar Lyngdoh kiba shong ha Sdat Myntang-Kupli. Hangne ka don ka ing bishar kaba heh tam jong ki lei um. Ynda haba kine ki Ar Lyngdoh ki sngewthuh ba ka kam ka long kaba eh than bad kaba kim lah ban rai tang ma ki, ki la phah shaw da u Blei Iale, u blei uba khraw tam ha ri Khadar Daloi baroh"

"Une u Iale u long u Lei Um uba i phylla bad i phieng shibun eh ha ka dur. La sop ia naduh ryndang haduh slajat da ki shñiuh kiba thoh bria, syriem kum ki shñiuh syiar. Ka tupia jong u ka long ka pansngiat, kaba don tdong bad shadien bad shakhmat, tang ba kham tam kaba sha khmat. U deng sati kaba phyrnai kum u khlur, bad u bat u diengduh ksiar uba heh ha ka kti. Ka rynieng jong u ka long hynriew pruh pura. U long u bym juh bun ktien, hynrei u kren tang shi kyntien ar kyntien."

Ynda u Iale u wan poi ha ka dorbar jong ki Ar Lyngdoh u ong. "Kloi wat pynslem"

Uta u briew u la iathuh da ki ktien kiba lyngkot, kumno ba ka Dong Jhep ka leit kem ia u bad ka la ialam ia u sha ki dorbar bishar jong ki lei-um U ruh u la iathuh ba shuwa ba un bret ia u khwai u la kren la ki 'tien hok 'tien sot suda bad um shym shukor ia u khun jong ka Namar ba u sngew khlain bor ha lade, u kynrup jubor justi ia u khwai jong u, da mut ban rong bad khnai bad ryngwiang bad briew shapoh thwei.

Ynda u la iohsngew ia ka jubab arliang mamla, u la ong. "Pyllait ia une u briew shisyndon, ym shym leh pop ei ei ia ka Dong Jhep".

Nangta u la hukum ia ka Dong Jhep ba kan wallam biang ia u sha sem lyngkha. Ka tat shu buh ia u tiap ha ka shylliah u shu kyndit noh. Hangta u iohi ba ki ialum ki briew sawdong ia u ban iohsngew shaphang ka shang pyrthei jong u hapoh ka duwar jong ki blei ka ri Jaintia kiba im shathie shapoh ki ñiamra jong ki thwei kiba jylliew.

---

6. U NONGKYNDONG

Ha khyndai lad u ieng lyngngoh,
Ka khmat jong u ka dum, ka noh,
Sha shnong sa baroh kin iap thngan,
U soh la pyut, pyrthei ka tan.

Namar shata kyrduh ka bam,
U kiew sha Sor khnang ban ioh kam,
U khmih ki dukan ba ki shlei,
Kum bieit hangta u ieng marwei.

Ka langwarku ba sang khyndew,
Ki sur ka ud napoh ramew.
Ki thei bhabriew bad khmat phyrnai
Ki shad khlek khlek hajan hajngai.

Jaiaw, Mawkhar, sha Laitumkhrah,
Man ka thliew ing kam shong kynjai,
Ka kmen sngewbha, ka rwai sadhai
Ia ka pangnud kam lah syrpai.

Bynriew aiu bym lah tip shuh,
Bastem balieh, ba iong, babthuh
Ka Ri kam lah ban iaid shi sur
Shillong katne ka kylla dur.

Hangne ha Sor u nongwei duk,
U bylla sngi um tip ka suk,
Marwei u iaid, marwei u ieng,
Ryngkat bad u U Blei naneng.

Une un prat lynti na khlaw,
Bad un ym trei haba paw,
Kum bnai ba phah jingshai jar jar
Haduh ban lieh ka pyrthei phar.

U pyrthat rykhiang un jah noh
Bad leilieh bashat na ki lyoh
Bad un ioh diang ia la ka nong
Bad burom ba kynjai un phong.

Ki khynnah sor bym tip ka rain
Hadien ia u kin sa shynrain
Akor bad main shong blei jong u,
Hangne ha ngi kan sa pyrto.

Nangiaid shaphrang, ko khun ka Ri,
Ia me ka pyrthei kan sakhi
Me uba im da jingsngewrit
Ban trei ki kam bakhraw me bit.

7. KUMNO BAN PYNDONKAM IA KA POR

Nga khein ba u briew ubà nang ban pyndonkam ia la ka por u dei shisha na ka jait jong ki riewstad bad ki khun bha bok jong kane ka pyrthei.

Kynmaw ba kaba thew ia kano kano ka kam ha ka pyrthei, la kaba khraw ne kaba rit, ka dei ka por bad ym ka bor. Haba iamareh thong ka skei bad ka dkar, ka jop ka dkar; namar ba ka skei ka thew ia ka jingjop da ka shi bor, hynrei ka dkar pat da ka lynter por. Ha kaba kut jop uba tlot bor bad suki, hynrei uba dem sia, ban ia uba khlain bad uba pyrsad lyer tang shipor.

Ai ba ngin peit ia kane ha u nongrep bad u nongpule kot. U nongrep kba u kham lynther bor tang ha ki ar aiom jong ka snem, ka aiom bet bad ka aiom ot. Ki bnai kiba dawa lut ia ka por bad ka bor jong u ki long tang lai ne saw bnai. Lada u nongrep jong ngi u rep bun ka pynthor, un ioh kaba biang ban bam ban dih bad ban kup ban sem na la u kba. U la leh aiu baroh ki phra ne khyndai bnai jong ka snem? Haba nga kylli ia kane ka jingkylli ha ki thain Ri Bhoi kiba kham pahuh pynthor kba, ka jubab ba nga shait ioh ka long, "Yn leh aiu shu shong bad shu trei khutia mutia katba lap". Ngam ong da lei, lei ba u paid Khasi Pnar u long u paid Jaipdeh. Hynrei nga ong ba u paid Khasi u dang duna buit shibun shaphang kaba pyndonkam ia la ka por Ki don ruh bun jait ki daw kiba pynshoi ia u ban shu shong. Ha kiba kham bun na ki thain Khasi bad Bhoi ka eh shibun ban leit lam bad ban die ia la ki jingrep, kum u phan, ki jhur, ki jhep etc. namar ba ka shitom ban leit kit shaduh ki shnong sor bym don surok kali. Hynrei ki briew kiba don jabieng kim duh lad duh lynti ban trei hapdeng ki samoi rep bad ot kba. Ki lah ban pynheh ia la ka kam ri jingri, ban thung da ki soh ki pai, ban ri dohkha, ban ri syiar ri sniang etc. Ki lah ban iathaw lad ban ia synjuk lang baroh shishnong ban ia pyniaid lang ia kine ki kam.

Haba ia peit sha u nongpule kot, kawei ka daw ka jingbymroi jong ki samla Khasi jong ngi ka long ka jingbymnang jong ki ban pynmyntoi ia la ka por. Haba ki khynnah samla jong ngi ki dang shong skul ne college ki

iaiminot katba lah. Kim banse ruh khlem minot, namar lada kim ialeh, ynda kut ka snem ha ki Examination te la jot thiaw. Hynrei kumno pat tang shu lait skul bad pass? Ynda ki la ioh lei la ki kam bylla ha Office lane ha ki kam hikai skul ka long kumno? Sa tang ka iakrih shane shatai im sngi iap sngi tang ka put ka tem, bad ki kam social (tympang) laiphewjait- Kawei ka daw balei ba ym mih ki nongialam ha ka pyrkhat pyrdain ki ban kyntiew ia ka rukom im bad trei jingtrei jong ngi ki Khasi ka shong hangne hi. Lada ngi kwah ba ka Ri jong ngi kan pyndap jingbam ka ban dap biang ban bsa ia ki met jong ngi, ngi dei shuwa ban long kiba riewspah ha ka jingmut. Uba jop ha kane dei barabor uba khlain bad skhem jingmut. Uba khlain jingmut dei u briew uba iakyrshut bad ki jingmut jong ki rangbah nongpyrkhat. Ka lynti ban rung sha ki jingmut jong ki rangbah dei ka kot jong ki Ban ioh ka jingtip na ki donkam ban ai por ban pule.

Nga kwah namarkata bad kyntu ia ki samla kiba la nang la stad ba kin iateh jutang thymmai bad la ki kot ynda ki la mih na ki skul bad college.

8. KA DUR BRIEW KABA KHYNDAI

Ha ka kot Arabian Nights ngi pule shaphang uwei u khun syiem jong ka Balsora uba kyrteng u Zein Alasnara. Tang shu iap u kpa, une u khun ha ka jaka ba un shaniah ia ka jingpyniad hima ha ki riewtymmen kiba stad, bad adkar jingmut u la leit ialok pynban bad ki para samla kiba bieit, bad tang hapdeng khyndiat bnai, hi, u lah da pynsyrwa lut ia ka lak ka putit jong ka hima; kaba la lang da ki bun pateng syiem, ha ki kam thala bad awria.

Ka kmie jong u ka long ka briew kaba stad bad bha shibun. Hynrei la ka sneng ka kraw katno katno ia u, une u khun tam sneng um man patiaw ei ei. Hynrei ynda la lut khoit ka spah u syiem u la kyndit jingmut kum u

khun sarong awria, bad u la thmu ban pynkylla noh ia ka jinglong bad rukom im baroh. Bun sngi u la shu pisa jingmut bad um nang leh ei ei shuh. Te ha kawei ka miet u la phoh sniew bad u la iohi ia uwei u riewtymmen uba i don burom shibun ba u wan ryngkat bad ka khmat kaba phuh samrkhie bad uba kren kumne ha u— "To tip ko Zein ba ym don kano kano ka jingkhuslai ka ban ym lah ban bud da ka jingsngewbha, lane ka jingsniewbok ban ym lah, ha kaba kut kan wallam ia ka jingsuk. Lada me kwah ba kane ka jinjar jong me kan kut noh men ieng shisyndon ban leit sha Kairo ha Egypt; ka spah kaba khraw ryngkat bad ka bok kaba bha, ka ap ia me hangta".

Ka kmie jong u ka la ialeh ban pyni ba ka long tang ka kam bieit ban shu sngap sa ia ka phohsniew ruma bad ban leit phet shaduh kata ka pyrthei ban leit beh ia ka palong kaba bthei tang ha ka jingphohsniew. Hynrei kumno re kumno, kane ka jingmut leit Egypt ka la dait ia u bad miet bad sngi bad ha kaba khadduh u la mih na la ka hima bad u la poi ha Kairo. Hynrei ha ka miet kaba nyngkong ba u poi ha kane ka nongbah, u tang shu sdang iohthiah, une ujuh u tymmen u wan mih paw biang ha u, bad u ong; "Nga sngewbha, ko khun ba me la sngap ia ka ktien jong nga. Nga shu tynjuh kai ia ka jingshlur jong me, bad me la pynpaw ba me dei hok ban long u syiem uba riewspah bad suk tam ha ka pyrthei. Khie leit phai biang sha Balsora, bad men sa shem hapoh la ing syiem hi ka spah kaba khraw"

U Syiem u la sngewsih shibun ba ka jingwan jong u shaduh Egypt kan shu kut tang ha kaba shu phohsniew biang kumne. U la sngewlehrain shibun wat ban iathuh ia ka ha la ka kmie. Hynrei u tang shu poi ha la shnong bad u sdang ban iohthiah une u tymmen u la da wan biang ha u bad u la ong, "Ko Zein bashlur ka por ka jingmanbha jong me ka la poi, lashai mynstep tang shu khie, me dei ban shim uwei u nar puh bad men leit tih ha ka kamra u kpa jong me; men shem hangta ka jingkynshew spah kaba khraw'.

Ynda u la khie mynstep u la shim ia u nar puh, u la leit sha ka kamra u syiem bad u la sdang ban tih. Shi-

phang u la tih khlem da lap ei ei. Hynrei ynda u la iai tih bad krad u lap kawei ka jingkhang kaba la khyrwait tala. Ynda u la pynpait ia kane ka jingkhang da u narpuh u la leit lap sa ka jingkieng kaba da u maw marble uba lieh. U la hiar na kane ka jingkieng bad u la leit poi sha kawei ka kamra kaba heh bad itynnad shibun kaba la tei da u mawleiñ baroh sawdong. Hangne u iohi saw tylli ki almari bad ha kine ki la don sawphew tylli ki khiew kiba dap da ki muhor ksiar suda. U syiem u la sngewkmen shibun ynda u la lap kat kane ka spah. Hynrei ynda u la kham peit bniah shuh shuh u la iohi ia iwei i khiew iba rit ha kyndong bad hapoh ine i khiew don tang uwei u shabi ksiar. Ynda u la peit bha ia ka kynroh u la leit lap sa ia i thliew shabi ha ka lyntang ker. U la pynrung ia u shabi ha ita i thliew bad u tang shu khyrwait ka plie war ka jingkhang bad u la iohi sa kawei pat ka kamra kaba kham itynnad shuh shuh haba shu phyrnai khrek namar hapdeng kane ka kamra la don khyndiat tylli ki kynja khet pynieng dur briew (pedestals) kiba da ka ksiar nylla, bad halor phra tylli na kine ki khet la pynieng da ki dur briew (Statues) kaba la thaw da ki mawlynnai kiba tylli. U Zein hangne um lah kan shuh khlem da pyrta. "Waw ! ko blei, naei i pa i leit ioh kat kine ki jingphylla?"

Ka khet kaba khyndai ka suda, hynrei la tap ia ka da ka jain rusom kaba lieh, bad ha kane ka jain la thoh ia kine ki ktien— "Ko khun, nga la ioh ia kine ki phra tylli ki dur briew da ka jingshitom kaba khraw hynrei la ki long kiba palat ka jingitynnad, me dei ban sngewthuh ba dang don sa kawei ka dur briew ha ka pyrthei kaba palat dor ia kine baroh lang. Lada me kwah ban ioh ia kane ka dur briew, khie leit sha Kairo ha Egypt. Hangta men wad ia uwei u mraw uba rim jong nga uba kyrteng u Mobarek. Ynda me iathuh ia u ia kiei kiei baroh, un sa sngewthuh ba me dei u khun jong nga bad un leit ialam ia me sha ka jaka ha kaba men shem ia kane ka dur."

Khnang ban pynlyngkot ia ka jingiathuh khana kaba jrong, u Zein u la leit shisyndon sha Kairo, bad khlem da shitom shibun, u la pynithuh ialade ha u Mobarek. Ban iathuh ia ka jingpyniashem jong u Mobarek ia u bad u syiem ki Jini kan slem eh. Kine ki Jini ki long ki kynja

angel ne ksuid kiba shait pyniadei bynta ha ki kam ki jam jong u khun bynriew. Ban leit sha ka shnong jong u syiem ki Jini ki la dei ban ryngkang ia kawei ka duriaw. Tang ki shu poi harud kane ka duriaw ka la wan paw kawei ka lieng kaba wan beit sha ki. U nongkhawa jong kane ka lieng u long u jingthaw uba i kynsha shibun. Ka met jong u ka long ka met khla bad ka khlieh jong u ka long khlieh hati.

U Mobarek u la ong ha u Zein ba une u dei u nongkhawa lieng jong u syiem ki Jini u ban pynryngkang ia ki sha shiliang : bad u la maham ia u ba, ynda u kyntiew ia ki ha ki lieng, wat lada un sngew kumno kumno, un ym dei ban kren shikyntien hynrei ban shu sngap jar haduh ban da lait sha shiliang namar lada un kren tang shikyntien un iap khlem artatien.

Tang shu poi sha ki une u nongkhawa lieng u la kyntiew ia ki da u luta halor lieng bad tang shiphang u la pyllait sha shiliang bad bret ia ki sha ryngkew sha shiliang. Ynda ki la iaid ia kawei ka madan kaba dap da ki syntiew bad ki soh—namar mynta ki la don ha ka Ri jong ki puri bad Jini—ki la leit poi ha khmat kawei nongbah nongsan kaba la tei da ka mawlynnai ia kaba la ker sawdong da ka kharai um kaba heh bad jylliew, Ha khmat ka khyrdop ka la don ka jingkieng, bad hamar ban rung sha kane ka jingkieng, la pynieng santeri da ki Jini kiba jrong jweng jweng, kine mar la u dieng tangon.

U Mobarek u la ong ba ki la dei ban sangeh noh hangta namar lada kin tur sha ka jingkieng, kin shah pait khlieh khlem pep ha kita ki santeri. U la sei artylli ki jain lieh na la ka pla, bad ynda u phriang ia ki ha madan, ki la ia shong mar kawei. Nangta u la sei sa ki tiar jadu myntor kum ki kuboid, ki reng, bad ki kynja ator, bad ki la iadeng iasleh da kine. Nangta u Mobarek u la ong, "Nga leh shuwa mynta bad ngan khot ia u syiem ki Jini, la bad ka lam tieng artat—ioh un wan paw ia ka ban pynsniew ia ngi. Lada un thmu ban pynsniew un wan mih ha ka dur jong u rakot uba itriem. Lada un wan ia ka ban bha un wan paw kum u briew uba i bha dur." Hangta u la bthah artat ba un kren kumne—"Ko Blei—Syiem jong ki Jini, ia u kpa jong nga, u shakri jong phi, la rong noh da u

angel jong ka jingiap. Nga wan kyrpad ıa phi ba phin iada ia nga kumba phi la ıada ıa u. Nangta u bthah artat ıa u ba lada uta u syiem u ong ia u ba un pan ei ei, ba un pan da ka dur brıew kaba khyndai.

Hangta u Mobarek u la sdang ban kren byrtong. Tang shıphang kı paw ki lei lieh, bad rıew u pyrthat bad kata ka dewlynnong ka la khynñiuh ñiak Hangta ka bneng ka la iong ngaiñ da ka eriong bad la khih u jumai uba jur. Tang shibit ka bneng ka la shai pat bad la wan paw ha ki u briew uba la i bhabriew bad ithiang sat ban peit. U Zein u la nguh ia u kumba u la bthah u Mobarek bad uta u syiem ruh u la kular ban leh sbun bad iada ia u kumba u leh ia u kpa jong u.

Uta u syiem jong ki Jini u la ong, "Nga la tip lypa ia ka jingkwah jong phi haba phı wan shane, phın ia ioh kein ia kata. Lada ngam shym la kular ha u kpa jong phi ban ai ia kane, ngan aı hi kumjuh, hynrei phi deı ban smai ba phin wan pat sha kane ka dewlynnong bad ba phin wallam ryngkat kawei ka khynnah samla kaba khadsan snem karta kaba dang sotti bha. Ka jingbhabriew jong ka ka dei ban long kaba janai, bad phi ruh phi dei ban da synshar bha ia lade haduh ba phin ym ibha ei ei ia ka haba phi wallam ia ka shane".

Kane ka long ka kam kaba eh shibun ban leh namar da kumno un lah ban tip ba ka briew, la ka bhabriew katno katno, ka long kaba sotti bad kaba khuid naduh ka met haduh ka jingmut? Ban iarap ia kane, u syiem ki Jini u la ai kawei ka lit khmih ia u Zein. Lada un lap kano kano ka khynnah kaba la janai ka jingbhabriew, un peit ha kane ka lit ha kaba yn shat ia ka dur jong ka. Lada dang sotti, ka lit kan phyrnai kumjuh, lada kaba la jakhlia ka lit kan jngut.

U Syiem Alasnara bad u Mobarek ki la wad baroh kawei ka nongbah Kairo ia ka samla kaba kum kata, hynrei ynda la peit ha kata ka lit, kaba pynjngut suda iaka lit kai

kaba bhabriew. Ynda ki la leit shaduh Baghdad ki la shem kawei ka samla kaba iabiang bad ka jingrai jong ka ïit.

Ia kane ka samla u Zein Alasnara u la leit lam sha u syiem jong ki Jini khlem da pynlngit ei ei ia ka lane ia lade. Une u syiem u la kmen shibun bad u la iaroh shibun ia ka jingskhem jinglong jong une u samla, bad u la ong ha u, "Khie leit phai sha la ka hima bad phi tang shu rung ha kata ka kamra kaba hapoh khyndew phin shem ia ka dur briew kaba khyndai ba ka la don lypa".

U syiem Alasnara u la ialeh katba lah ban poi kloi sha Balsora. Taug shu poi, u la leit ryngkat bad la ka kmie sha kata ka kamra kaba shapoh khyndew. Hynrei katno ka jingkyndit jong ki ban shem ha ka jaka ka dur briew kaba da u mawlynnai, ia ka thei sotti kaba la bha briew sat halor ka khet kaba khyndai; bad u Zein u la iathuh kein ba ka dei kata ka juh hi ka samla kaba u la leit ai ha u syiem jong ki Jini. "Ko Syiem" ka la ong kata ka samla, "phi la sngew lyngngoh shibun mo ban shem ia nga hangne. Phi la khmih lynti ban ioh ka bainong kaba kham kordor na ka bynta ka jingleh shitom jong phi namar ngam long kaba ia ryngkat dor ei ei haba ia pyrshang bad ka jingshah shitom jong phi." U Syiem u la jubab ia ka ba um kwah ban ioh ka bainong kaba kham bha nalor jong ka bad u la phla ba u ieit ia ka kham palat ban ia ki mawkordor baroh kiba don ha ka pyrthei.

Hangne ka jingiathuhkhana ka la kut. Hynrei phim tharai ba ka don ka jinghikai kaba kordor shibun ia ki samla jong ngi ha kane ka ri jong ngi ba kin long kiba shlur barobor hapdeng ki jingeh bad ki jingtynjuh, ban long kiba ieng skhem hapdeng ki jingpynshoi kiba jur, bad ban kloi ban kheiñduh ia kiei kiei kiba ki kheiñ kor tam ha kaba leh ia ka mon U Blei?

---

9 — U BAHRIT

1. Ki syntiew babul ha khlieh riat wah Umkhrah,
Ba ju pynphieng ia ka kper jong nga ki la jah.
Hynrei uwei u syntiew im u wan phuh,
Ba ka jingitynnad na pyrthei kan ym duh,
Ia jingim ba jar jar jong u ngam tip bha:
Tang ia kane ha phi nga nud iathuhkhana—
U im ha pyrthei jingshemphang ban bsuh;
Ia jingmut ki 'nahrit ban pynshai pynsngewthuh
Ban pyniaid ia ki ha lynti don akor.
Ha bym lah da ka ktien, u patrong da ka bor.

2. Ban mushlia ban kren thala ia u Bahrit
Da antad, bad sumar lok, hei ho ka bymbit!
Ban peit ia ki tmain jong u, wow! nga shynrain
Ba u phieng da u rngiew ki riewhyndai khraw main,
Nga burom eh ba u ieit ia ka mariang,
U khun ka sngi bad ka lyer ban ud bym ju nang.
Haba jabieng ki 'nahrit ki shongthait,
Shapoh ki khlaw u ngam ban shyrti bad ban mait.
Ka shyngkup jong u da dieng thang snem ka dap.
Ia u phan bun ba phuh na kiwei um ju ap,

3. Samoi ki kylla bad na raieh raidam,
Sha ka pyrthei thymmai jong ngi ka por jyrngam
I'u Bahrit jong nga ka pyrem ka wan buh,
Ba un khie hapdeng ki syntiew basdang phuh.
Na la armala sha lum Diengiei u peit'
Ban jngi ha ka jingphohsniew jong ki sngi ba la leit;
Da ki khmat u ksih ha ki thwei Umlakud
Sher syngkai u iohi ia tynsong b'u syllud.
U i nger ki dohthli ba mih napoh krem
Ban thad halor sla um ba shoh ka sngi pyrem.

4. Dang phyrngap ka jain spong u Bahrit ka king
Ha ki lynti khlaw ki kyllain bukhun da pyrshing
Bad sngi lung na ki khap lum ka sam napoh ñiut
Ban tah rong ia ka met u rang shisur jingmut.
Ngan ieh ka wad tamsa kum kata ha shnong,
Shish ! Lah u Bahrit, ho, i'u labasa bun rong.
Ia bor dieng synshar u rymwiang b'u khamti.
Ym ju don ba sngewthuh ne ba nud ban kylli.
Ja ! Katto la kut ki sngi ki li-sawrang
Ba shlur khlemrain bad ap tang ban klun lut naphang

5. Ki thei rep lyngkha, ki iapngiah, kim nang khih
Ha thaiñ Umiam b'la suhsieng tang da jingiwbih,
Ki tiew tyrkhang bashah kyriuh h'u Bahrit,
Haba u kynrup ia ki dohthli lait salit.
La kup ka khan u Bahrit ia daw jingstad,
Ki khraw pyrkhat sha Umñiuh ki dei ban wan wad
Ia ki nongrim jingstad jylliew ban buh ban seng,
Ki dei ban wad sdang naduh trai u Lum Pongdeng.
Un her iap ksuid u khrei, khun ka jingdum,
Ba don u Bahrit, kin kyntang ki wah ki lum.

6. Ban tynneng i'u Bahrit, nga bud iap na jngai,
Ani ! nga sngew la lait ki khoit, wow ! ngan nai.
Khie nang leit Bahrit nga te ngam lah tan shuh,
Khie, wan phai bad ki li-por b'la phngian hapoh ruh.
Nga te ynda la dum ngan par iap sha shnong,
Tang bad ki jingud jingphawar ka rem siat thong,
Tang ioh rkhie ioh kmen ki khynnah ki kynthei
Ban shongshit hai ka daw ïing bad ka daw rympei.
Hynrei donbok lem Bahrit ba ngan phohsniew
Sha suin bneng rong simpylliem bad phi ba nga kiew.

10 — KA JINGTREI KAM KA MARIANG

Kane ka pyrthei ha kaba ngi im ka long kaei kaei kaba phylla shibun bad kaba dap tang da ki jingkylla kiba jia bad ba iai jia man la ka por. Ki jingkylla ki aiom ki wallam ruh ia ki jingkylla dur ki jingthung jingtep, ki syntiew ki skud bad ki dieng ki siej. Ki bor ka mariang ki pynstet ia ka jingkhie bad jingsan jong ki bad nalor kata ki pynmih ruh ia ka jingkylla dur ki lum ki wah shi snieh pyrthei. Kane ka rukom trei kam ka mariang ka pynpaw ruh ia lade ha kiwei pat kiei kiei kiba sawdong ia ngi bad kine ki don ka jingiadei ba phylla kawei bad kawei pat ba la pyniaid ha ka rukom kaba ryntih, bad kaba beit shibun. Ka jinghap u slap uba jui ka khlong thliew ia ka sli khyndew; ka jingkhynñiuh jumai bad ki jingbthei ki lum mih ding ki pynpra ia ki lum, pynsakma ia ki wah bad thaw ia ki riat bad ki lhuh, bad u kyllang pat u pynkhein ia ki dieng bah diengsan. Kine ki long katto katne na ki bor ka mariang kiba ngi ju kham iohi.

Ka mariang kam treikam tang ha kiei kiei ki bym don jingim, hynrei ka ktah eh ruh ia u briew bad kiwei pat ki para mynsiem ha ka long rynieng jong ki. Haba ngi bishar bniah bad peit thuh bha ia ka rukom im ki mrad ki mreng, ngi iohi ba la kha ia ki ha ka mariang bad ki im ryngkat bad ka haduh ba kin da iap. Dei ma ka kaba pyndap ia ki jingdonkam jong ki baroh bad naduh ka por ba kha ia ki, ka trei ka bynta kaba donkam eh ha kaba pynsan pynrangbah ia ki, bad ha kaba pynbiang ia ki nadong shadong Shisha ki tang shu mih bloit sha ka pyrthei ka jingsumar ka kmie ka long kaba donkam eh, hynrei kata ka ia iaid ryngkat bad ka jingiarap jingpyndap pynbiang ka mariang. I khun skei ban im i dei ban ioh ia ka buin ka kmie bad ka kmie pat ka pynmih ia kata ka jingbam jong i da kaba bam ia u lang lung ne soh khlaw ba mih ha ka mariang. Ia ka jaka shong jaka sah kine ki mrad khlaw la pynbiang bad buh kyrpang da ka. Ki krem ki kroh bad ki jaka shong jaka sah kine ki mrad khlaw ki long kiba la don lypa. Kane ka kam jong ka, ka ia dei ruh

bad u briew tang ba ka jingiapher ka long ba u briew u dei ban da pyntrei hi bad pynjanai shuh shuh ia ki jingiarap ka mariang khnang ba u lah ban pyndonkam ia ki. U briew u dei ban trei shitom ha ki par dewiong, nar bad kiwei kiwei ki mar khyndew ban ioh la ki jingdonkam. U wad ki lad ban thaw ki buit ban nang pynroi shuh shuh ia ka jingshai bad jingtip jong kine ki sngi. Kumjuh ruh u dei ban da puh ia ka khyndew bad ban bet ia u symbai, bad ki bor ka mariang pat kin iarap ia u ban pynspeh pynsan ia une u symbai.

Ki bor ka mariang ki iarap shibun ia u briew ha kaba pynioh ia ki jingdonkam jong u bad u dei ruh ban pyndonkam ia la ka jabieng kumne ban ioh jingmyntoi na ki. Ki mrad ki tieng ia ka loilieh hynrei u briew pat u pyndonkam ia ka ha ka rukom kaba pher ban pynmyntoi ialade Katba nang iaid ki sngi, u briew u nang pei phang bad u nang jop nangjop ia ki bor jong ka. U briew u lah ban kiew ia ki lum bah, u jngi ia ki duriaw kiba iar bad u king katba mon ha suiñ bneng, hynrei lada u lah ei ei, u lah tang na sla. Ia ki jingbuhrieh jong ka mariang um pat lah ban shem.

Ki jingitynnad ka mariang ki ktah eh ruh ia ka jingmut jingpyrkhat u briew. Haba ngi kai lum kai wah, ngi shem ba la ker kut ia ngi tang da kiei kiei kiba pynitynnad ia ki khmat, pynsngewbha ia ki shkor bad pynkmen ia ka dohnud. Ka jingitynnad ki lum ki wah, ki dieng, ki siej bad ki syntiew ki skud ki iarap ia u ban beh sha jngai ia ki jingkhuslai kiba pynsuhsat ia ka jingim bad ki wallam ia ka jingpyngngad mynsiem kaba shi rukom. Ka jingsawa ki wah, ka jingbeh ki erbatemon, ka jingpah ki sim bad ka jingkynud ki wah bad ki lyer ba iwbih ki kyntiew ia ka mynsiem jong ngi shaduh ka khet jong U Blei Nongbuh U Blei Nongthaw hi.

11. — KUMNO KA SHYIENG RAKOT KA KYLLA MAWSHUN.

Uwei u Rakot u la don kawei ka khun kaba la bha briew sat. Ka snieh doh jong ka kaba la ih kum ka rong u tiewlasubon. Ka ïing jong ki ka don harud nong hajan kawei ka khlaw. Uwei u khun bynriew u la ibha ia kane ka khun Rakot kum ban iap. Te ha kawei ka sngi u ong ia la ki kmie ki kpa ba un leit thied sniang thied blang bad u la mih na ïing. Phewse ka jingmut jong u ka long ban leit iamor bad kata ka khun u Rakot. U tad shu poi ha ïing uta u Rakot, u loh mynkylli la ki don blang don sniang ne em ban die. Kata ka khun Rakot ka tad shu iohi ia u ka la ibha bad ka la khot ia u ban wan kai, ka ong "Ka sniang ka blang te ym don, hynrei ym bit mo ban wan kai ban shong thait khyndiat ban da bam kwai de" Uta u briew u la leh kum bym kwah rung ba u kyrkieh eh hynrei ynda ka la iakhroh eh u la leit.

Jait ba la ih ka mon na baroh arliang tang khala khala, la iadoi ka ktien iadei ka thylliej bad ka iabat ia u ban sah miet ha ïing jong ka. Ka la pynrieh ia u hapoh kawei ka kyndong ha tyngkhap ka thiar buh kba buh krai.

Ynda miet u kpa jong ka u la wan phai na ba shang wad doh briew. Tad shu rung ha lyngla u ong "Ak sma bru ngan bam, kat kata ka hok te ym ju don, ba wan poi hi ba u khun bynriew hapoh kut jong nga. La leit shang la leit wad haduh ban da jrai thied ruh shu bijai ei. Hai ! Hai kat kata ka thngan ngan bam".

Uta u briew napoh kyndong u shu pynrit ria, ha ka khaweit ka bym don pyrthei shuh, u shu ong hangne te la kut ka sngi. Uta u Rakot u byrngem hai hai kum ban twa sa ka ïing ka sem ka lum ka wah baroh. Ynda u la shong, ka khun jong u ka ong, ko pa haba kumne phi shu byrngem bam briew kat ia uba pli u wanwir wanhap hangne te phi shu kwah ba ngan shu sah jied kumne mo khlem tnga khlem khun haduh ba ngan da tymmen. Wat bym da don u briew u ban ibha hok ia nga ruh, hato uei u ban nud shur haba phi pynsniew mynsiem katne katne la

u khun bynriew? Lada phin leh kumne nga te sa ban shongkhynraw duh, ynda nga sdang sdot lei lei te ym don shuh uban peit wad da ka kynriang ia nga".

Ynda la kren kumne ka khun, u Rakot u la jem ka jingbitar bad u la ong: "Ko khun, ngam tip kein badei da u pyrsa kurim jong nga". "Lada dei u briew uba phi ibha bad iap mat hato ngan leit pynthud lei ba un rung ha phalor jong nga. Pynmih ia u hangne ba ngan khmih ia ka khmat jong u ba ngan dup kam khun ia u". Ka ruh ka la khot ia uta u briew bad uta u Rakot u la kren bha kten miat ia u. U la pyndep ia ka niam ka rukom iapoi kha baroh ha ka rukom Rakot, bad u la pynskhem ia ka jingia dei tnga jong ki. Ynda miet u Rakot u la ong ia uta u briew, "Ko pyrsa, la shai ka sngi nga bad phi ngin ia leit beh sier. Nga ngan bud dien bad phi phin ap ha ktem. Phin bat ma phi ka ryntieh bad ki khnam bad kat ki sier kiba wan sha phi, shu siat beit".

Kum la shai, ki la mih dangstep ban leit beh sier. U Rakot u la kdew ia ka ktem ba un shong uta u briew bad u la leit tyor ma u. Slem jlang u jah, hynrei ym shym wan mih kawei ka sier ruh. Ynda sdang noh ka sngi, uta u briew u la iohsngew ia ka ryndang bajam u Rakot "siat. siat" haduh ba la win jlang ka lum ka wah. Shibit u wan mih u Rakot nadien eh bad u dieng tangon uba heh ha ka kti jong u.

Hangta uta u briew u la sngewthuh ba ha ka ktien ki Rakot, ban beh sier ka long ban beh briew, ban siat sier ka long ban siat briew ban bam doh sier ka long ban bam doh briew. U la sngew triem her ia kane ka kam kynsha bad u la sied bran sha ïing bad u la ong ia ka tnga ba un phet na ka. Hynrei ka ruh ka la ong ba ka la ngiah ban khmih ia ka doh bad snam briew, bad ka ong ba kan ia phet lem lada don lad.

Mar kumta ki ia mih baroh arngut na ïing u Rakot bad ki la iaphet iap phet im kat ba lah. Ki la lap ia ka dieng pyrlup bad ka la kylli ia ki "Balei ki iaher pynstet katta katta". Ki la iathuh ba ki phet iap na u Rakot u kpa jong ki bad ki la kylli ia ka treh ban iarap ia ki. "Ngan iarap kumno ia phi?" ong ka dieng. Phin shah ne em ba

ngin buh dak shi wait ha phi bad ba phin pynrim kumne kumne ia ka dien wait," ki la ia kylli. "Ym shah balei?" ong ka dieng. Kumta ki la pom shi wait, kata ka dien wait ka la long rim mar kumta.

Ki la poi sa ha ka lakait, "Ka 'lakait," ki ong, "phan iarap ne em ia ngi ba ngin phet iap na u Rakot?" "Ngan iarap kumno ia phi?" ong ka lakait. "Da kaba phin shah ba ngin pom ia ka kliar jong phi bad ba phin sei lung kumne kumne." "Ngam ai balei?" ong ka lakait, kumta ki la pom ia ka lakait, bad ka la sei lung kumta kumta.

Uta u Rakot u la poi sha iing. La u tied katno katno ym don ba plie. Ynda haba u la ïit ia ki kyndong kynhoit baroh bad ba u peit sha tympan ioh ki iarieh hangta, ka kren ka snat bad u -thyrnia naba tyngsat ia ki ha u traw sop ïing, "Men Rakot bam doh khun. ki khun jong me ki laphet noh na ïing jong me, sah sa tang ma ngi ban ap ïing". U Rakot hangta u la mih na ïing ban leit bud ia ki. Hynrei namar ba u la bitar than bad ba u la tymmen artad um lah ban mareh stet eh ban pyniap ia ki. U la poi ha ka dieng pyrlup, ka ong ia u ba ka khun bad u pyrsa kurim jong u ki la wan poi la bun sngi namar ba ka dien wait ba ki pom ia ka ki la rim bha. Ynda u peit ha kata ka dien wait, u iohi ba ka la iong ngaiñ. Kumta u la poi sha ka lakait, Ka ruh ka ong ba ki la iawan iaiaid na shata la kham slem namar ba ka dien ba ki pom ia ka, ka la shipruh. U Rakot u la peit sha ki kliar jong ka lakait bad u la iohi ba baroh kaba ka la iathuh ka long kaba shisha.

Hangta u Rakot u la lynñiar bad kyrhuh jam haduh ba la win jlang ka khlaw kum ban twa sa bad ka riat ka ram baroh. U shu iaid shen shen sharum sharum shen shen shaneng shaneng kum uba buaid. Khatduh u la leit poi ha lyeit kawei ka jri, La u peit shalor -u iohi utei u shrieh u thang shun halor ka tnat jri.

"Ko woh Rieh", u ong nga la thngan kum ban iap"

"Ang bha ka shyntur", ong u shrieh. U Rakot u la ang bha shaheb la ka shyntur. U shrieh u la theh shikhoh ka shun.

"La kdang", ong u shrieh.

"Theh shuh", ong u Rakot.

Kumta u shrieh u la theh shaid shi shaid da ka shun bad ka la thang ia ka shyntur u Rakot. Ynda la lut ka shun u theh sa ki mawshun baroh. U ong ia u Rakot ba un ieng. Hynrei un leit lah ieng shuh shano namar ka shun ka nangbam nangbam ia ki snier jong u, bad u la iap hangta hi ha shen.

Ka dieng jri ka long ka ri Khasi Synteng, bad kine ki par mawshun kiba don ha trai jong ka ri Khasi ki dei ki shyieng ki shruh uta u Rakot keiñ.

---

12. — SOHRA

U slap u la rngaw, ka bneng ka la shai,
Mynta ngan leit her—ki lum bashajngai,
Na kyndong ki riat, sharud kshaid iupa
Ki lum jong ki blei ba paw ha Sohra.

Shnong Sohra baieit, ia phi nga kynmaw
Bad lok baiaineh, kine dang wan paw.
Katno ngi ju imang haba liur ka ngaiñ,
Tang khuid ka suiñ bneng, ki ïing ki la phngaiñ.

Na ïing bashongsuk, ki khana ki her
Bad kti kiba sbun shajngai bah ki kner.
Ahor ba iwbih ka sieng man ki ïing,
Hapdeng ki syntiew—Lasubon suhsieng.

U thylliej padiah da 'tienieit u king,
Ia briew kiba hok kham shajan u ring,
Jingbiria mynsiem ha phawar thawnang,
Ka long briew babha hapoh ka pynlang.

I'u syiem uba iap ki khun ki ialum,
Ka thang kum kata ha riat ka phuh phum :
Tang jingieit ka sah b'u Syiem um kunai
Mynsiem da jingsuk sha duwar ka phai.

Ka kshaid Nohsngithiang ka kshaid Kalikai,
Mihngi sha sepngi ki ker khlem da wai;
Ki par bad pubon ki buhrich la spah;
Ha Sohra jong nga, lyoh dum um lah kah.

U mem Sohra toi u khun tip ki lad,
Ba ngi hadien pat ia ki ngin iawad,
Ka ksiew i rad duh, na Twa ka pyrta;
Ka dohnud ka Ri ka dei ka Sohra.

13—KA AKOR KHASI

U Khasi na la ka tynrai u long uba don akor. Ka akor Khasi ka iaryngkat dor bad ki akor kiba bha tam ha ka pyrthei. Kane ka akor kaba bha ka la pynpaw ia lade ha ka jingiadei bad kiwei pat ki jaid bynriew ka pyrthei. Lah ban ong ba dei hi ma ka kaba teh song ia ngi kum ka jaid bynriew haduh kine ki sngi jong ki jingkylla. Ka long kaei kaei ba ngi dei ban ñiew kor shibun eh Ngin ñiew ia ka kum ka nongtymmen kaba kham kordor ban ia ka spah ka phew ne ka bri ka khyndew.

Hynrei mynta ka nam ba bha jong ka akor Khasi ka nangjah noh. Ha ka jingbunkam jong kine ki sngi bad ha ka jingiakhleh bad kiwei pat ki jaid bynriew ngi, la klet ia ka. Ka jingñiewsting ia la ka akor ka la par sha ki bynta baroh jong ka Ri. Ka akor Sohra, kaba ju long ka nongrim jong ki akor ha ka Ri kam kham leit riew shuh wat ha Sohra hi. Ka sneng tymmen kaba iadei bad ka akor ha ki pateng ba la dep ka la kylla long tang u maw sawa ha ki shkor jong kiba bun. Ryngkat bad ka akor, ka longbriew manbriew ruh ka la hiar lang. Ka kmie kam lah shuh ban thew akor ia ka khun bad ka dohnud barieh jong ka ka pang. Ha ïing ha sem, ha iew ha hat, ha lynti ha syngkien ka khlem akor ka leh kyllut bad ka

iaid lymbub khlem ñiew briew iano iano. Ka saitlah, ka amrang bad ka hangamei, khlem pyrkhat ia ka hok kiwei, ka leh jop ha ïing babar. Wat ha skul, ki samla ki klet ia ki aiñ skul bad kim kynmaw ba ka dor jong ka jingstad bashisha ka shong ha ka jingnang jong ki ban pyndonkam ia la ka akor.

Baroh shikatta ki dak ba paw khmat jong ka akor Khasi dei u shang kwai bad u tangduma. Dei ma ki ba ju pynpaw ia ka kyrdan khynnah kyrdan rangbah ha khmat ki briew. Ki samla ki thep duma bad iasong kwai ia ki tymmen bad kim ju nud ban dih ne bam ia lade ha khmat jong ki. Kata ka long ka ain jong ka akor. Ka long ka jingai burom ha kito kiba dei ban ioh ia ka burom. Hynrei mynta ngi la klet ia kane ka jingshisha bad kumta ym paw shuh ka jingiapher hapdeng u rangbah bad u khynnah Te mynta ngi kylli, kumno ki samla jongngi ki pyrkhat shaphang kine kiei kiei ha ka jingiadei bad u ñiuh lieh ne u tmaiñ?

Ngi la iaid palat than bad ngi la bakla lynti ruh, hynrei ngi dang lah ban phai bad ban bud biang ia ka dien trai u barim bad ia ki sngi ki khun tip duk khun tip suk, khun tip briew khun tip blei, khun ka jingshynrang, khun ka akor,—ki sngi ba u kpa u kit khia na ka bynta ki khun bad ki khun ki burom kylliang ia u kpa. Baroh arliang ki iatrei lang ban jop ia ka mangkariang ka dohnud kaba paw ha ka dur jong ka ieit lade, ka wad mon bad ka kwah laitlan na ka jingkhum ka akor babha. Ki briew ki kren da thew bad ki iaid khia thew. Ki shyrkhei ia ka raibi. Kumta ñiar eh ban shem ia u riewkai ha shnong ha thaw, ñiar eh ban jot ka ïing ka sem, ñiar eh ban mih ka sang ka ma ba ngi ju iohi ha kine ki sngi. Haba iakren shaphang ka akor Khasi ngi lah ban ong ba kine ki long ki sngi jong ka *laitlan*, Mynta ngi sngewthuh bakla shibun ia ka ktien *laitluid*. *Laitluid* kam dei *laitlan* ha ka jingmut uba rim. Ki kmie ki kpa tymmen jong ngi ki ieit ia ka jinglaitluid. Ki la um snam la biang ban ioh bat ia ka. Bad ki la bat ia ka ym da ka khwan lalot ne ka leh jubor, hynrei da ka bor jong ka akor. Dei ka akor jong ki kaba ka wallam ia ka jinglaitluid ba shisha ha ki. Ka jinglaitluid ha ki ka mut ka jinglaitluid na ka khlem

akor bad ka hangamei bad ka jingaiti mon sngewbha ia lade ban shah teh ha u lakam ksiar jong ka akor babha.

Ka akor ka dei ka hok jong ngi. La aiti pateng ia ka ha ngi ba ngin nang ban sumar bad ban ri kyntang ia ka, Ngi dei ban pyrkhat tip briew kumno ban pynieng biang ia ka lama jong ka ha ka Ri. Kane ka long ka kamram ba kyntang jong kawei pa kawei ka ïing ne ka kur Khasi. Ynda ngi la nang ban ithuh ia ka dor jong ka bad ynda ngi la nang ban burom ia ka, ka hi ka la tip kumno ban leh ia ngi hapdeng ki jingeh baroh. Ka hi kan long u ryngkew u basa ban da ia ka Ri bad ban sei la ka kti ban ujor pyrshah ia kano kano ka jingwan thom bad ka jingban beiñ ki bor kiba nabar. Ki jingjia ha kine ki sngi ki lah ban kyrsiew ia ka Ri ban-wad biang ia ka. Ki lah eh ban niah ia ki samla jong ngi sha ka duwar jong ka. Ki lah eh ban pynpeitmat ia ki samla ba la tyndep da ka tynneng bad ka leh rukom: ki lah eh ban pynsngew ha ki ba kam jngai shuh, —ka dang wan phai na ka Ri jong ka sotti juk da ki kti ba kner ban tan ia la ki jong bad ban ialam ia ki na ka jingdum sha ka jingshai bad na ka jinglongmraw sha ka jinglaitluid.

---

14. — KA NAM BABHA BAD KA KIAD

Ka jingshitom kaba nyngkong eh u nongdih kiad ka long ba u duh ia la nam babha. U Blei u la pyniaid kumta ia kiei kiei ba u briew um ju duh ia ka nam babha lymda da ka jingleh jong u hi. Baroh ka jingshun jong ka briew bad baroh ka jinglynther jong ki ksuid kan ym lah ban pynkyllon ia ka nam baha jong u briew, lada u iai ri shisha ia la ka jinglong beit. Lada u briew u long uba hok bad uba sngur, U Blei hi u sumar kum ia uta. La nongshun, kin dem lynsher ia ka nam jong u haduh arphew, laiphew snem, ka jinglong beit jong u kan ym duh bad ka nam babha jong u kan ym iap. Hynrei haba ki briew ki ia ong shaphang uno uno u briew. "Uta uba dih" bad ki da

lah artad ban pynsabut ia kata, hangno kein ki mahajon ki ban khot ia u ban long u nongthoh hisap jong ki? Kano ka seng ka ban khot ia u ban long u dkhot jong ka? Mano ban shaniah shuh ia u? Uei u briew ha ka por ba un sa iap, u ban pynkhamti ia la ka spah ha ka jingpyniaid jong uta. Lehse u la tei ia la nam da ki sawphew snem—ka la shu bijai ei baroh. Ki shithi iaroh, ka jingkynpham jong ki mahajon kiba heh, ka jinglong khun kur khun bakhraw—kine baroh kin ym lah pynim shuh ia u. Man u briew u shu peit matbeiñ ia u. Balei? Ka jingpasiaw ka la iaid lyngba ia u shnong u thaw; "Uba dih, uba dih". Kata ka pyntyrkhong ia u. Bad haba u briew u la duh ia la ka nam ka jinglong adkar, ka shu long kumba u la poi sha trai duriaw hi. Don ki samla kiba ka tyngka baiseng jong ki ka dei tang ka nam babha jong ki. U kpa jong phi u la pynioh kam ia phi ha sor Baroh kaba u lah ban ai ia phi ka long tang ka jinghikai bad jingnang. Um shym lah ban thaw lad thaw lynti ia phi da ki tyngka peisa. U la buh ia phi, la kumta hapoh ki bor trei jong ka jingim babha. Da ka jingkyrkhu U Blei, mynta phi la kamai spah da ka jingtrei ka kti kamon jong phi hi, Sumar ko samla ba ki briew kin ym artatien ei ei shaphang ka nam babha jong phi. Wat thaw jingsuba sniew ia lade ha khmat ka pyrthei da kaba ialeit iawan sha ki dukan kiad lane da ka jingkiew snam ki ngap jong phi. Ka bym bit ba phin leh kumta: namar ka baiseng jong phi ka lang tang ka nam babha jong phi. Te haba la jliah pyntyrkhong ia kata, da ka nam dih kiad phi la duh ei baroh.

15.—KA DUR MAW U JUMAI.

Ka shnong Syndai ka jngai kat shisngi lynti na shnong Jowai. La seng ia ka halor u lum bad na shaphang shathie jong ka shnong la ker ia ka da ka riat bah. Ha trai jong kata ka riat don kawei ka dur maw jong u jumai. Ka jingiathuhkhana shaphang kata ka dur ka long kumne.

Ki ngeit ba mynhyndai ki jumai bah ki iaid-lynti na kane ka shnong. Ka Ri Khasi ka la shah kynther shibun eh ha ka jingiaid jong kine ki jumai. Haba u jumai u khynñiuh jur ngi tip ba ka jingiap bad ka jingduh ka long kaba khraw shibun eh. Ka la long kumjuh ha ka shnong Syndai. Bun phew ngut ki la iap rangkat bad ki blang ki masi bad ki jingri jingdup baroh. Ki ïing ki sem ki khyllem shaid shi shaid. Ki pynthor bad ki bri i kumba kin shu um noh. Ki briew bad ki mrad ki shong syier bad kim sngew thikna ia ka jingim. Ki trai shnong ki la dum buit bad kut lad. Duwai katba duwai, kñia katba kñia, shat katba shat ruh ym man shai satia ka pyrthei.

Hynrei hadien ki la tip ba don uwei u ramhah uba shong sha kita ki thaïñ. Une u ramhah u long u jingthaw uba da pher than. Haba suk jingmut, u shong kli kti khop. U tad shu sngew shitom kumno re kumno u shu shad lamwir lamtham bad u iuh hangta marwei marwei haduh ba khih lut sa ki lum ki wah. twa ki ïing ki sem, kyllon ki dieng ki siej, iap ki jingri jingdup, ki briew ki mrad baroh. Haba u shanti ha tmoh kata um lei lei satia hynrei haba u pynkhih ia la ka sla kti. ka bor jong u ka mih kat ban pynkylla khongpong ia ka pyrthei baroh.

Kumta ki la pynlong ka dorbar ban pyrkhat kumno ba kin leh ia uta u ramhah. Da ka thma ruh ki la tip shai ba kim lah satia ban jop ia u bad kan wallam pynban ka jynjar arshah. Ban leit khroh leit kjor ia u da ka nia ka jutang ruh un ym sngap ia ki. Kumta hapdeng ka jinglyngngoh bad jingshaiong kaba khraw la ieng uwei u riew tymmen na ka dorbar bad u la pyni buit kumne: "Nga hi nga iohi ba don tang kawei ka lad ba ngi lah ban jop ia u ramhah. Ngin pah ia u da kawei ka samla kaba bhabriew. Kan leit sha ka jaka ba shong uta u ramhah bad leh kumba iaid kai sngewbha bad leit kheit syntiew artad. U ramhah hangta un sa shoh bieit da ka jingbhabriew jong ka bad mar kumta un iap mat". Baroh ki la sngew iadei ia kata ka nia bad ki la ong, "Kata kaba dei eh".

Ki la bha bok shibun eh ba ha kata ka shnong, don kawei ka briew kaba la palat liam ha ka dur ka dar bad ka rynieng rynïot, ki ngab jong ka ki stem kait bad u ñiuh khlieh jong ka pat uba rong ksiar bha. Kata ka

samla ka la long kaba ikhia thew bad kaba shlur. Khnang ba ka shnong ka thaw kan suk kan saiñ, ka la mynjur mon sngewbha ban aiti ialade ban long ka shangkhawiah ia uta u ramhah. Ka la leit shang shajan uta u ramhah khnang ban pynpaw ia la ka khmat bhabriew. Ka la leh mynkheit syntiew bad tyrkhang na shata. Mar ia iohi liak ia ka, u ramhah u la iapmat shisyndon. Hynrei um nud kren ne leh ei ei ioh kan thud noh. Kumta u shu shong khop hajuh u da khmih lynti ba kan iai wan shata barabor, bad un sa ioh lad ban pynpaw la i jingieit na ka Ka ruh ka iai wan man ka sngi. Hynrei um nud khih ne kren satia ioh ka shad ka pyrthei bad kan paw ei ka kam lam wir jong u. Ka ruh ka la pisa ym don pyrthei ban iohi ba uta u ramhah um leh patiaw ei ei ia ka. Ka leit iathuh sha shnong ia kine kiei kiei bad ka dorbar ka la phah khyndiat ngut ki rangkynsai ban leit bud ia kane ka samla. U Ramhah u tang shu iohi ia kita ki rangbah bad ka u la byrthen: "Phi wan leh aiu sha kane ka ri jong nga?" Mar kumta u la sdang ban kner la ka kti hynrei hangta hi uwei na ki u la ong; "Phi i, ma, i thei te i sngew ieit sat ban wan iaid kai shane bad mynta i la ialam ia ngi ban ioh peit kai ia kane ka jaka ba itynnad katne". Hangta kata ka kynthei ka la tur bad ka la kren shlur "Ko Ramhah ia nga me ju iohi barabor hynrei mem ju saham ei ei. Te balei heit me tang shu iohi ia kine ki hynmen ki para jong nga me kyrhuh la kum u 'la-ren. Sumar yn ia iap shuwa bad nga lada me shlan pyndei kti ia ki". U ramhah haba u iohsngew ia kine ki ktien u la um ki thied ki jaw bad u la kylla dur bak-ly-bak, bad da ki ktien jali ja um u la pynpaw haduh katno u ieit ia ka bad ba u don jingmut ban poi kurim bad ka. Ka ruh haba ka la iohi ba u la ngat ha ka ruh, ka la leh kumba ka ieit ia u bad ha khmat kita ki briew ka la kular ban poi kurim noh bad u. "Kaba phi ong baroh ka dei hynrei kaei ka dak ba phin ym pynkhein ia la ka jutang", ki la ong. U Ramhah hangta u la jubab, "ngan leh katba phi ong. Hangta kita ki briew ki la ong, "ngi la iohsngew shibun shaphang jong phi bad ngi sheptieng shibun ia ka bor jong phi. Shah mynta ngin khum ngin teh ia phi ha utai u maw; ngin ym pyniap ne pynmynsaw ei ei hynrei ngin shu sliah noh tang khyndiat

na ka bor jong phi ban iabha iamiat". "Leh katba phi mon," u la phai ktien, "namar ka jingiait jong nga ia i." Kumta ki la iakhum ia u ha uta u maw bad ki la kylli hangno ka bor jong u ka shong; u ruh u khlem da pyneh ei ei u la ong ba ka bor jong u ka shong ha ki shympriahkti bad kita ki briew ki la iashaiñ kawei hadien kawei pat haduh ban da dkut khyndai kylli. sah sa tang ka tikdew ka mon. "Ieh katto: pynsah ia ka ban ioh tahshun haba ngi bam kwai shi tymmen", u la ong.

Hynrei uta u ramhah um shym iohi shuh ia kata ka thei bha briew ba ka ieng hajan jong u ban long ka tnga jong u kumba ka la phla. Ka la iehnoh ia u ryngkat bad kita ki rangbah tang mar ia lut kata ka bor jong u. U la bitar sia haba u la iohi ia ka jingshet shukor jong kata ka kynthei. Bunsien u la pynkhih ia la ka 'tidew ban pynhiar kput. Hynrei kam mih shuh ka bor bad um lah leh ei ei shuh. Shu khynñiuh kai teng teng kat ban shu pynsmieit ia u khun bynriew. Hynrei naduh kata hi ka por ka shnong Syndai ka la ioh shong suk thiah suk.

16.—KA NONGKSEH

Na Ri jingkynmaw, sngap ki her ki khubor!
Bad ki wah ksiar ka Hok ha ki dymmiew ka por,
Naiud par maw byrlieh ba shong thait harud rngai
Sha ki lum ka Nongkseh, ale tang ngin leit kai.

Ki ïing ki la ngat, nongrim ki la pra.
Ka shnong ka kynjah, ki khun la sakma.
Ki dak ki la dam, jingshai ka la phet.
Ia ka Lympung Nongkseh da lei lei ngam klet.

Shlem barhem ki la lip, kim rwai shuh ting ting,
Ka tangmuri ka'set bad kam riew shuh ka ksing,
Jingdeng ksiar ba donnam ba pynphuh ia ka shad
Ha ka leh rong leh rup hangno mynta ngin wad.

Ki thiai ba ju shlei mynta shuh phin ym lap
Tang bam lyiur bam tlang mynta ka kper ka dap,
Ba la phet na Nongkseh ki khla wait ka Mylliem
Ka la rit bad la swai ka jingshynrang mynsiem.

Tang ki wah sngur ki kyntiew la rwai sur ieit Ri.
Ka Lalyngngi pepshad ka iam briew man ka sngi,
Ka Nongkseh ba donnam sa shisien kan wan phai
Ynda sngi ka la mih bad pyithei ruh ka shai

17.—KA RUKOM U KHASI

Ka Ri ka la kylla dur ha ka synshar khadar, ka aiñ ka kanun; ka imlang sahlang, ka trei ka ktah, bad ha ki bun kiwei pat ki liang ba ki kpa tymmen jong ngi kim ju phohsniew. Hynrei hapdeng ka jinglynshop jong ki por, ka Ri jong ngi kan ym jah lngaid noh katba ngi dang bat ia ka burum ka hormot bad ka ktien ka akor kaba dang long ka nongkynti jong ngi haduh mynta. Namarkata ka long kaba dei eh ia ngi ban kyrtiang dien shipoi ban peit bniah ia ka dur sotti ba ka Ri jong ngi ka la kup ha kito ki aiom.

Ki sngi jong ki pateng barim bajah ki dei ki sngi jong ka jingkhuid mynsiem. Ka tuh ka thiem bad ka thok ka shukor kam don, bad man u briew u ri kyntang ia ka Hok. Kumta ka Ri ka suk ka saiñ bad ka lait na bun jaid ki kaw kaw bad ki jingkulmar kiba ngi ioh ha kane ka Ri jong ngi ha kine ki sngi. Ki lum ki wah ki wallam beit ha ki kpa tymmen ia kiei kiei kiba itynnad na ka kti U Blei bad kane ka kyrsiew jur ia ka jingmut bad ka kyrsoi ia ki umpohliew jong ka rwai lum bad ka phawer lung mynsiem jong ka jingieit bad jingshisha. Ka pynlong ia ki ban don ka jingiadei kaba jan eh bad ka Mei Mariang. Baroh ki khanatang bad ki phawer ne sur jingrwai jong ki, shisien ong, ki pynpaw ia ka burom ka Mariang. Ki ngam sha ki syrtap barieh jong ka dohnud ia kiba ngi ki khun jong ka ne ka pateng ngim lah satia ban peiphang lymda ngi kham

duriap bha ban ioh ia ka jingmut ba shisha jong ki. Ki phawar ba u tymmen u kren bad sur duitara ba u rwai ki shlei da ka jingshisha. Ki Khasi ki bat ia ka ktien hok bad ki khein sang ban nguid pat ia ka juban kaba ki la khlei. Ka nongrim jong ka niam Khasi ka long ka jingngeit ha uwei U Blei bad dei halor kane ka nongrim ba la saiñ dur ia ka kñia ka khriam, ka shat ka kheiñ bad ka leh niam leh rukom.

Ki Riew Lum kim ju shong thiah thai bad jaipdeh ha ïing ha sem hynrei ki long kiba smat ba sting ka kti ka kjat bad ki lah ban shah shitom. Wat la ka um syep jong ki ka tuid khlem jingsangeh, hynrei ki ïai kmen bad ki dap da ka jingphuhsamrkhie namar ba ki tip skhem ba ha kaba kut jong ka aiom, ki lyngkha jong ki kin sa sei ia la ki kob kiba stem bad ki soh kiba ih, Bad ki riew hyndai, ym tang ba ki trei shitom ha lade marwei marwei hynrei ki kloi ruh ban trei na bynta ka shnong ka thaw, ka hima bad u syiem. Lada don kano kano ka kam kaba ktah ia ka iap ka im jong ka shnong ka thaw, ka muluk jaka, ki kloi ban ia tylli. Ka ïing ka sem, ka lynti ka duwar, ka iew ka hat, ka umtong ka umdih, u shnong u thaw, ka bishar ka khadar ka thma ka ktien, ka dorbar ka dorshar, ka iap ka im baroh ki dang neh bad ki sakhi ia kata ka mynsiem trei lang uba rim.

Ka bor pyrkhat jong u Khasi hyndai shaphang ka jinglaitluid ka long kaba paka bad kaba dang leit siew haduh mynta. U Khasi u seng ia ki rukom synshar khadar ha ki dorbar paitbah bad dei kane kaba la pynkup wat ia kane ka Ri barit jong ngi da ka bor bad ka burom bad kaba pynneh ia ka hok jong ka jaidbynriew hapdeng ka jingkylla jong ki por. Na la ka jinglong tynrai man u briew u don la ki hok bad ym bit ban leh trai khlieh ia ki hok jong u. Ha kiwei ki ri u Syiem u long u khlieh ka hima ha ka synshar khadar, ka thaw aiñ bad ka bishar. Namar ba u bat kat kane ka iktiar u lah ban leh mon, ha ka jingbishar jong u, u pynsaja bad u leh shiliang khmat ia ki khun ki hajar jong u. Ka riti u Syiem Khasi kam dei kumta U Syiem tang marwei um bit ban leh bor khlem ka mynjur lang ka adong ka dorbar pyllun. U synshar bad u bishar lyngba ka dorbar : bad ka dorbar ka thaw ia ki aiñ bad ki kanun

bad ka pynskhem ia baroh ki adong ha ka liang ka synshar ka khadar. Lada u leh mon, u shah saja bad u lah ban kheiñ Syiem ruh. Baroh u kynja rangbah u don ka hok ban kren bad ban pyni nia katba u sngewbit. Ia kaba dei ka nia jong u ki shim bad ia kaba lait ki kyntait. Ki briew kylleng ki ia kynduh lang ha madan ban iasaid ia pyninia para rangbah. Ka rukom synshar paitbah jong ngi ka long kaba nylla.

U Khasi u ñiew ba baroh ki ia ryngkat. Ym don jaid bakhraw ne bapoh, hynrei para ma ngi ngi ia leit ia wan, ia shong ia sah khlem jingsang jingma ei ei, Ki kynthei jong ngi ruh ki im laitluid bad ym don jingteh jingkhum lane jingwit ia ka jinglaitluid jong ki. Ki peit ma ki ia ka ïing ka sem, ka kper ka phra, ka jingri jingdub bad ki bat ma ki ia u shabi jong ka shet ka tiew, ka pisa ka pilain, ka iew ka hat bad ia baroh ki kam ïing kam sem.

Ia ka Ri jong ngi la khot ka Ri Laiphew Syiem bad ka Ri Khadar Daloi. Bun ki tharai ba ka Ri jong ngi kaba iapait iapra namar ba ngi don haduh laiphew syiem bad khadar doloi, Hynrei ngi dei ban kynmaw ba ha lyndet kine kiei kiei ka long-kui longjait, ka longkha longman ka long kum u kynjri uba teh mlon ia ngi. Kumta haba uno uno u briew u leit sha kano kano ka shnong u wad shuwa ia la ki kui ki jaid, ki kha ki man kiba don ha kata ka shnong. Kumta um ju sngew nongwei haba u poi sha kano kano ka dong jong ka Ri. Ka ïing khadduh ha Ri Khasi ka dei ka ïing seng bad ka nongrim jong ka Jingtylli ka kur ka jaid bad ka Ri. Ka iinglongkur longjaid ha Ri jongngi ka long kaba don burom bad kaba ishongkhia haduh katta katta, Ha ka iap ka im, ka lehkmen leh sngewbha dei ki kur nyngkong eh ba ngi wad bad ia ki lok ki jor pat hadien habud.

Ha kita kiei kiei ka shong ka burom jong ka Ri Khasi. Ha kyntoit lum kiba jyrngam kine ki rieh na ki khmat jong ka pyrthei. Ka burom ba kynjai ka mih na ka jinglongbha jong ka dohnud kein. Ka rong ka rup, leh niam leh rukom ki long kiei kiei kiba paw habar. Ka jinglongbha ka kham kordor ban ia ka ksiar ne rupa. Ka hok kaba la synran ia ki kpa tymmen jong ngi kan iai sharai ia ngi ruh. Ym don ka bor ha ka pyrthei ka ban

pynduh noh ia ka jingshisha kaba don ha ka tynrai jong u Khasi. Ki kmie ki kpa ki don ka iktiar jong ka hok bad kumta ki sneng ia ki khun jong ka Ri ban iaid ha ka lynti u longshuwa.

Ka kam kaba hapdeng eh ba ki khun jong kane ka pateng ki dei ban leh ka long ban wad ia ki paila symboh ka jingshai jong ka Ri bad ban lum lang ia ki ha ka ïing Jingkynshew bad ka Duwan jong ka jingstad uba rim. Ki phawer bad ki khana barim bajah, ka stieh ka, wait, ki kor ki mawbynna bad ki mawlong bad kiwei pat kiba sah syllai hangne hangtai ha ka Ri ki pynpaw ia ka riti uba rim uba jah. Kine ki ap ia ka kti kaba tbit, ka khlieh ba shemphang bad ka dohnud baieit ban sain dur ia ki ba kin long pat ki nuksa ba phyrnai ban ialam ia ka lynti jong ngi.

18- KI KHUN KA JINGSHAI

Ki khlur ki phyrnai kitei sha lyndet,
Khmat tyngshain ki mih ha dur puri blei
Lada ki im sotti ia pyrthei kim klet,
Balei ka Dainthlen ka ud sngewsynei?

Nga tip, lok phi kwah shatei ban ioh kiew
Ban im ha ka Ri bym tap u lyoh dum.
Jingkieng Sohpetbneng kam long jingphohsniew
Shaneng ka kynjoh na lyngngop ki lum.

Jingim jong ka hok mynsiem ba kamai
Shisngi shikyrdan ka jingim ka kiew
Ka poi khadduh eh sha khlur baphyrnai
Ka iehnoh shadien ka pyrthei basniew.

Jingshisha ka shong ha tynrai u briew
Jingsuk ba ngi don kam long tang ka rngai
Da jingieit ka beh shaneng katba kiew
Sha Ri ba phylla ki khun ka jingshai.

19—KA SATI SHARYNGKUID

La don ha kawei ka shnong ha ka por hyndai uwei u khynnah samla uba khlem pyikhat bad jaipdeh shibun. U kpa jong u u long u mahajon bah ha kata ka shnong; hynrei ynda u la iohi ia ki rukom lut phut u-khun jong u u la ai ia u shihajar tyngka bad u ong ia u ba un leit khaïi sha ki ri kiba jngai. Ka buit u kpa ha kane ka long tang ban lait na u khun uba pynjynjar da kaba pynmad ia u ia ki jingeh kiba un iakynduh ha ki kam shang pyithei

Da kine ki tyngka seng une u samla u la mih na la ïing bad ynda u la iaid bun sngi u la leit poi dang shai ha kawei ka shnong bad u leit sah ha kawei ka ïing basa. Hangne u la iohi ia ki para shong basa ba ki la pynshitom ia kawei ka khnai kaba ki set hapoh ka ruh nar. U'a u samla u la sngew synei shibun ia ka khnai bad u la kren kumne ia ki: "hato balei kein lok phi ia pynjynjar sat katne ia ka para mynsiem Lada phin pyllait noh ia kane ka khnai ngan sngewbha shibun ban siew shispah tyngka ia phi tang ba kan lait im." Kita ki briew ki nang ia tharai ba u shu kren kai hynrei ynda ki la iohi shisha ba u mut ban siewspah ia ka khnai ki ia rkhie bein ia ka jingbieit jong u bad ki ia pyllait noh ynda u la lah siew ia ki tyngka ha ki kumba u la kular. Kata ka khnai ka tang shu lait napoh ruh ka la ainguh ia uta u nongpyllait im jong ka bad ka kular ban long ka mraw jong u katba u dang im ka ong artad ba lano ma ka sngi ka lah ban wan shat kylliang ka bok ba kan ioh lad sa ma ka ban iarap ia la u nonglehsbun ynda u poi ha kano kano ka khim.

Kum la shai uta u briew u la mih na kata ka shnong bad u la leit poi harud kawei ka wah. Hangta u leit lap sa ia ki nongtong jai ba ki ker kut ia uwei u ksih da la ka jar. Ynda u la ngat u ksih hapoh jar u la kyrpad kat lah kat iai ia ki ba kin pyllait noh ia u: hynrei kim sngap satia ia u haduh ba un da siew pat shispah tyngka sa na ka bynta u ksih. Ynda u ksih u la lait na ka tyrsim jong ka jingiap u ruh u la kular ban bud ban shakri ia uta u briew katba u dang im.

U la leit poi sa ha kawei pat ka shnong bad hangne u leit lap ia ia ki briew, bad rangbah bad kynthei bad khyn-

nah, kine khrui ki ialang ban pynsalia ia kawei ka khlieng kaba ki la iangat da kawei ka shangkhawiah. Ia kane ka khlieng ruh u la pyllait da kaba siew tyngka bad ka ruh ka la ia bud ia u. Kum lashai uta u briew u la mih na kata ka shnong.

Ha kawei pat ka shnong u la leit lap sa ia ki briew kine ki iabah la ki dingtangon bad ki iabeh ia uwei u bseiñ uba heh. Ia une u bseiñ ruh u la pyllait im kumjuh da kaba siew tyngka. U bseiñ ngi tip baroh um don hok ban khmih lynti ia ka jingloh isynei na u briew. Ngim dei namar kata ban sngewlyngngoh lada hapdeng kine ki mrad kiba la lait im da ka jinglehsbun jong une u briew une u bseiñ uba la don ha tmier ka jingiap u la pynpaw ka jingsngewnguh kaba khraw tam ia u nongpyllait im jong u. Ynda u la lah kular ban long mraw jong une u briew katba u dang im, u la iawer ia u ban leit kai sha ïing ki kmie ki kpa jong u u ong artat ba kin ym pep ban pynpaw ei ei kum ka dak ka jingainguh ia ka mynsiem basbun jong u da kaba ai ei ei kaba kordor ia u. Uta u nongkhaïi u la sngew ma her ban leit rung shapoh ka krem jong ki bseiñ. Hynrei uta u bseiñ khun u la ong ba um donkam ban tieng ei ei. U ong ba u long u khun marwei jong u kpa bad ka kmie jong u bad ba ki la thep lut ia ka mynsiem ha u Kumta la ki long na la ki tynrai ki nongshun kiba shyrkhei ia u briew bad ba kin ym map la ia u briew ne u mrad u ban leit shang thala shajan ka thliew jong ki kin ym leh sniew da lei lei ia u nongpyllait im ia u khun jong ki Ynda u la kren shngain eh une u khun bseiñ uta u briew u la kohnguh ban leit. Hynrei shuwa ba kin leit u khun bseiñ u la bthah ia u briew ba lada ka kmie jong u kan tyrwa ei ei ia ka jingai ia u u dei ban pan tang ka sati kaba ka deng ha la u tdong.

Kumta baroh lang, bad briew, bad khnai bad khlieng bad bseiñ ki la ia leit kai sngewbha ha ïing jong ki bseiñ. Ki bseiñ tymmen ki shong ha khmut thliew ba ki ia ap jingbam. Tat shu poi kino kino ki mrad shajan ki thliew jong ki ki mih bluit ki khum bad ki nguid im ia ki. Kumta tad shu poi uta u briew bad kita ki mrad jong u sharud ka thliew bsein sa ba la sma briew lei lei iohsngew sa tang ka pyrsad bad byrngem kaba la sngew triem her.

Uta u briew u la kiuh that bad la ka thap phet—ka jingma syrngiew jong u ka bym tip shuh Hynrei ynda ktia ki bseiñ ki la iamih napoh thliew bad la sngewthuh na la u khun ba u la lait im da ka jingleh isynei jong uta u briew na ka shla ka bym tip shuh ki shu jem jai jai bad ki khroh ia uta u briew bad ki lok jong u ba kin ialeit peit kai ia ka ïing ka sem jong ki.

Ki ia bud ia kita ki bseiñ bad ki la iapar napoh thliew. Hynrei katba ki nang iangam shapoh ramew. kata ka thliew ka nangheh nangheh bad. khadduh, ki la leit poi ha kaba i kum ka ïing kaba phyrnai khrek bad kaba dap da ki mar ksiar ki mar kordor suda. Ki kynja jingbam ruh kine ki bym tip skit shuh haduh la i kumba la lum lut ia ka khleiñ jong ka mariang hapoh kata ka ïing poh ramew. Kita ki bseiñ ki la pynbam khawai shuwa ia uta u briew bad ia kita ki mraw jong u da kita ki jingbam. Ynda la dep ka iabam iakhawai kita ki men. bseiñ ki la pynpaw ia ka jingsngewnguh ia uta u briew namar ki jingpyllait im jong u; bad ki ong ban ai ia u kano kano kaba u mon ban pan na ki.

Kumba la bthah ia u da uta u khun bseiñ, uta u briew u la pan da kata ka sati kaba na u tdong jong ka bseiñ kmie. Kita ki bseiñ bad kmie bad kpa lang, ki la shaiong hi ngain u tad shu pan da ka sati. Hynrei ka la ong ia u. "Ko hep khun bynriew, phi la pan ka jingpan kaba eh shibun: namar kane ka sati ka dei ka synjat shong kurim jong ngi. Hynrei haba phi la pyllait kat ia ka jingim u khun thep mynsiem jong ngi. phi la dei hok kein ban bat ia ka naduh mynta. Ngin pyndeng kein ia ka ha ka tiduh jong phi bad kynmaw ba la phi kwah ei ei ha ka pyrthei ne lada haba phi don ha kano kano ka khim. phi dei tang ban shim nam ha kane ka sati bad phin ioh shisyndon ia la jingkwah bad phin lait ruh na kano kano ka jingkhim. Ngin pynong tang kane kawei ia phi: wat khlad ha ban da lei lei na kane ka sati; namar, ha kata ka sngi ba phin khlad na ka, jynjar bakhraw kan ngat ha phi."

Uta u nongkhaïi, ryngkat bad ki lok jong u, u la mih na ïing jong ki bseiñ bad u la leit poi ha kliar jong uwei u lum uba don hapdeng ka ri kaba dap da ki them bad ki wah kiba itynnad sat. Hangne ki syntiew ki phuh man

la u bnai baroh shisnem bad ki sim man ka jaid ki wan poi na kylleng ka pyrthei ban pyndap ia ka bneng da ki sur jingrwai bathiang jongki. Ynda u la shong ha kliar jong une u lum, une u samla u la sei la ka sati bad u la ong, "Ha ka kyrteng ka nam jong ka sati sharyngkuid kaba nga ioh na u tdong jong ka seiñ puri, ai ba kan long halor une u lum kyndiang ka ïing dulan paki kaba itynnad tam ha ka pyrthei". Ha ka shikhyllipmat ka mih hangta da ka ïing kaba thaba khrek bad ithiang sat ban peit U la ong pat ban ioh da ki mraw shynrang bad kynthei kiba la pynriam bha ban pyndap ia ka ïing da ki jingbam kiba bang tam ha pyrthei. Tang mar kumta, ka ïing ka la dap da ki shakri shakor kiba i phuh i phieng bha bad ki kudam baroh ki dap da u khaw u kba bad ki jingbam kiba kordor tam ha ka pyrthei. Khadduh eh, u la shim nam biang da kata ka sati ban wan poi da ka thei sotti kaba bhabriew tam ha ka pyrthei ban long ka tnga jong u. Mar kumta shu wan mih da ka thei samla kaba la dap thew bha ban peit naduh khlieh haduh kjat, ka jingriam ruh kaba la i iadei dur bha bad ka rynieng ka briew, ha ka phuh mat ha ka rkhie rymmuin i kum ban shu pyndap ia kata ka jaka baroh da ka jingsngewbha bad kmen suda

Kata ka samla ka la long ka tnga jong uta u briew, bad ki la ia shong suk shong sain haduh shibnai khlem da jia ei ei ka ban pynkhuslai ia ki.

Hynrei ynda la dap shibnai une u riew-bha bok jong ngi u la sngew salia ban shu shong bad u la ong ia la ka lok ba un leit beh mrad noh bad un leit jah na ïing haduh shitaiew. Ka tnga jong u ka la khang ia u katba lah, hynrei um sngap. Ynda u la lah khreh lah khrum baroh u la mih na ïing, u da ialam ia kita ki mraw kiba u la lah siewspah bad baroh ki shakri shakor jong u. Hynrei shuwa ba un mih na ïing, u la ong ia ka ba kan ym khuslai ei ei, namar un ai pynbat ha ka ia ka sati jadu kaba u la ioh na ka tdong jong u bseiñ, bad lada kan shu shim nam ha kata ka sati, kan iada ia ka na ki jingma baroh bad kan ioh ruh kat kaba ka kwah ha ka pyrthei.

Harud bad sawdong ia une u lum ha uba la mih kata ka ïing jadu, don kawei ka wah bah. Ha shiliang kane ka wah, hapoh khlaw shajngai bah, la don uwei u majikor uba

shong tang marwei ha iwei i ïing tiep. Une u majikor u la sngewthuh da kaba peit thuh ia ka jingmih kynsan jong kane ka ïing bad ia ka rukom jong kiba shong ha ka, ba ka don ka bor jadu aiu re aiu kaba lah ban thaw kat kane ka kam phylla. U la tip, ruh, da la ki jingkhan myntro ba ka don ka sati kaba phylla ha ka pyrthei hynrei kaba eh than ia uno uno u briew ban ioh namar ba la ai bat ia ka ha ki thlen ki rakot. Namarkata la ju leit syntiat man ka sngi ia u trai jong kane ka ïing bad ha kawei ka por u la leit iohi ia ka sati kaba phylla kaba u deng ha la ka tiduh. Ynda une u briew u la leit beh mrad, u ne u majikor u la pynkylla dur ia lade kum uwei u pukirblei bad u la leit khrong khaw na ka tnga jong u, bad u la kylli ia ka shaphang u tnga jong ka bad balei u shu iehnoh ia ka mar wei kum ha kata ka jaka kaba kynjah. Kane ka briew kaba lui lui ka la iathuh ia u shaphang ka jingleit beh mrad u tnga jong ka bad shaphang kata ka sati kaba phylla kaba u la pyndeng ha ka kti jong ka. Uta u majikor u la leh kum uba kwah eh ban da khmih thuh bha ia ka sati kaba pher kum kata haduh ba ka la kum sei bloit ia kata ka sati; uta u majikor ruh u knieh bad phet bak. La ka la lynñiar katno katno un leit sngap shano sa rat ba lynñiar ka kynthei.

U la mareh haduh ba u la poi sha shiliang kata ka wah. Hangta u la shim nam ia kata ka sati bad u la ong ban pynkynriah noh shapoh khlaw ha ka jaka ba shong ma u ia kata ka ïing. Mar kumta, kata ïing ka shu her kynsan na uta u lum bad ka la leit poi ha ka jaka shong uta u majikor, bak sha shiliang wah keiñ.

Ynda haba ka ïing jong u ka la poi sha shiliang wah kane ka briew kaba bieit ka la ia kynduh pat bad uta u pukir uba la shukor ia ka. Ka la pan biang ia kata ka sati un leit ai shano. U ong pynban ba u la ioh bat ma u ia ka jingim jong ka bad ka jong u tnga jong ka bad ba sah sa tang kawei ka lad ia ka ban pynslem la ki sngi ha ka pyrthei bad kata ka long tang da kaba kein noh ban pyrkhat shaphang u tnga shang khlaw jong ka bad da kaba kohnguh ban ia poi kurim bad u. Kata ka briew ka la lynñiar kat lah kat iai, ka phut ia la u shñiuh, bad ka tim ia une u dusmon u beiman; hynrei u pat u shu rkhie ia ka

bad u ong. "Ngan ap ha ban da thanda ka mynsiem jong phi: phin phet shaei pat na ka kti jong nga."

Uta u nongleit beh mrad u la wan phai na khlaw ynda bun sngi hadien bad khlem da ioh siat kawei ka mrad iuh. U la wan phai bad ka thait ka jrem ka bym lah ong shuh Hynrei pyrkhat keiñ, kumno un sngew ynda u wan phi ha uta u lum bad u shem pynban ba ka ïing jong u bad ka tnga jong u kim don shuh ha kata ka jaka. Ka khar lum ka la jyrngam kum mynshuwa, hynrei ka jingjadu bad. ka tnga jong u kim don shuh. Un sa leh kumno haba kumta

Ha ka por khim pyrthei, u briew u ioh jingiarap tang na kiba u la leh sbun. Ka khnai. ka khlieng u ksih bad u bseiñ ki la ia pynlong dorbar bad ynda ki la ia pyrkhat slem. ki la ong ïa u briew ba ngin siew kylliang ia ka jinglehsbun jong u da kaba ki leit wad bad pynpoi biang iaka ïing jong u bad ka tnga jong u

Nyngkong eh ka her bak ka khlieng ban leit jngoh sha kano ka pyrthei la kit ia ka ïing jong uta u briew Jngai eh imat ka her. namar kam shym wan poi haduh ban da sep hi ngain ka sngi. Ynda ka wan phai. ka iathuh ia ka u kynrad bad ia la ki lok ba ka leit poi haduh kata ka ïing bad ka la ioh dem pynjah thait ia lade halor ka shynrong hynrei la iong noh ia ka sha kawei pat ka hima kaba jngai bah nangta: ka iathuh iuh ia kaba la iohi bad iohsngew bad baroh shaphang uta u majikor bad ki jingkhioh bad ki jingbyrngem byrsit jong u ia kata ka thei, sniew bok kaba la leit hap ha ka kti jong u Hynrei ong ka khlieng ha la u kynrad. "Un nym 'ah haduh ban da iap ban pynkolnguh ia ka ban lyndet ia phi ban iapoi kha bad u".

Kane ka la pyntnger khyndiat ia uta u briew. Baroh shimiet ki la iapyrkhat kumno ban ioh pat ia kata ka sati na uta u majikor namar ka khlieng ka la iohi ba u deng ia ka ha la ka kti katba u iakren bad ka briew

Kum la shai mynstep. ka khnai. ka khlieng. u ksih bad u bseiñ ki la iamih ban leit wad ia kata ka sati. Ynda ki la iaid bunsngi ki la iapoi bha poi miat ha kata ka khlaw ha kaba don kata ka ïing bad ki la syntiat ia ka iaid ka ieng jong uta u briew baroh shi jan miet ha kata ka sngi kaba ki iapoi.

Ynda miet ka khnai ka la pong thliew na ka tiar bad ka la nang ap peit syntiat na ita i thliew ia ki kam jong u shuwa ba un thiah Ynda dei ka porthiah uta u majikor u la wanrung sha ka kamra bad u la sdang ban thiah. Hynrei shuwa ba un thiah ka khnai ka leit iohi ba u loit ia ka sati na la ka kti bad u kbum khop hapoh shyntur. Ka khnai ka la ap haduh ba un da iohthiah bad kynsnok bha khur shi khur. Ynda ka la iohi ba la iohthiah bha ka la leit par sor bad ynda ka la shong halor ka sangkhlieh ka la pynphai mian mian ia la u tdong bad ynda ka la pynrung hapoh thliew khmut ka la tynruh kynsan shaduh poh eh. Mar kumta uta u briew u synriah bhuk bad hamar ba u synriah ka mih phloit ka sati napoh shyntur jong u bad ka sied shajan thliew ba ka la lah pong Ka khnai hangta ka la sied bran haduh ka sati bad, ka tang shu la shim ñiat ia ka ka rong pynstet ia ka na ka thliew sha khyndew

U ksih ka khlieng bad u bseiñ ki nang ia ap shabar kata ka thliew katba ka khnai ka dang trei kam hapoh, ïing bad ka jingsngewbha jong ki ka long kaba khraw shibun eh. ynda ki iohi ba ka wan phai bad ka sati ha ka shyntur jong ka bad ba ka buit jong ka la lah haduh katta ia ka buit thok jong u majikor.

Kum la shai ki la ia kut lang ba ka khlieng kan rah, ia ka sati ha ka shyntur jong ka bad ba kan her stet katba lah sha u kynrad jong ka Ka khlieng ruh ka la leh kumba ki iakut ; ka la dait ia ka sati ha ka shyntur jong ka. Hynrei hamar ba ka poi hamar pdeng kawei ka wah. ka la leit kum ang kumno te kumno la ka shyntur bad kata ka sati ka la hap plom hamar pdeng ka thwei kaba heh bad jylliew shibun. Ka tat shu hap ha um u dohkha u ba heh u la kynrup niat ia ka sati bad u nguid artat shapoh kpoh ia ka

Ka khlieng ka la leit phai biang sha la ki lok bad ka la iathuh ia ki ia kane ka jingjia ba sniew bok. Hangta ki la ia pyrkhat kumno ban ialeh ban ioh pat ia ka sati napoh kpoh u dohkha Ki la iakut ba u ksih u kam bad pynmih ia ki dohkha baroh sha sla um haduh ban da lap ia kata ka ba nguid ia kata ka sati ; u bseiñ un tynsuh bad khura ia ki dohkha napoh ka krem da ka

tdong khnang ba kin mih sha madan ba un ioh kem u. ksih ; tat shu pynmih u ksih ia ka dohkha ha sla um Ka khlieng kan rong ia ki sha ryngkew, bad ka khnai tad shu poi sha ryngkew ; kan puid ia ka kpoh bad ka snier jong ki ban dup lap ia ka sati.

Kum la shai mynstep ki la iasdang ia la ka kam. U ksih u la sei bun spah tylli ki dohkha, hynrei um shym lap satia ia kata ka sati hapoh kpoh jong kano kano ka dohkha. Lajan lut baroh ki khabah ha kata ka thwei; sah sa tang uwei uba heh tam. Ia une u dohkha u ksih u la ialeh baroh shisngi bad ha kaba khatduh u la ioh pyniap ia u bad u la ring ia u sha ryngkew. Ynda ka khnai ka la puid ia ka snier jong u, ki la lap hangta ia ka sati bad ka jingkmen jong ki hangta ka bym lah ong shuh..

Ka khnai kam ai shuh ba kan rah ka khlieng, kum mynshuwa ia kano ka sati ; hynrei ka la ong ba kan kbum ia ka hapoh shyntui bad da kaba ka khlieng kan rong ia ka khnai ha ki tyrsim jong ka sha u kynrad jong ki, ki la poi suk pat sha u da kaba her. Hangta ka khnai ka la khlei ia ka sati ha khmat jong u bad mano ba lah ban ong haduh katno ka jingkmen jong uta u briew ynda u la ioh pat ia la ka sati da ka jingleh shitom jong ki lok kiba u la siew spah bad leh sbun

Khlem da pynslem shuh, uta u briew u la shim nam da kata ka sati bad, ha ka shikhyllip-mat. la pynpoi biang ia ka iing bad ka tnga jong u ryngkat bad ki shakri kynthei jong u baroh, sha ka nongrim kaba mynshuwa ha kliar jong uta u lum. Nangta u la shim nam biang da kata ka sati bad u la ong ban jong ia uta u majikor sha kata ka wah bad ban bret ia u ha kata ka wah ba un iap jyllop-hangta bad ban bam ki dohkha ia u. Ia kata ruh shisyndon la leh, u ksuid jong kata ka wah u a la leit shim ia uta u majikor na u ñiuh trong bad u la rong ia u haduh shitong bneng, bad nangta u la pynhap ia u hamar pdeng kata ka thwei ha kaba ka sati ka la hap.

Ynda la pynkynriah noh kumne ia uta u dusmon bad u nonpgyn ot, ia uta u majikor kein, uta u briew bad ka tnga jong u ki la iashong suk shong sain ha kata ka ïing jadu halor uta u lum. Ki la kha bun ngut ki khun shynrang

bad ki khun kynthei. Kata ka khnai ka khlieng, u ksih bad u bseiñ ki la ia shong iasah iyngkat bad ki bun snem. Bad ynda ka samoi jingim pyrthei ka la wai ka pynkynriah ia ki baroh sha kata ka ri jadu kaba don sha lyndet ka wah jingiap bad hangta ki jynjar bad khuslai jong kane ka pyrthei bad ka doh kam lah ktah shuh ia ki.

20—KI KTIEN JONG KI RIEWSTAD

Bynta I—(Na U Marcus Aurelius

Ka jingmut u briew ka long ka jaka rieh kaba skhem tam ha ka jingkaw kaw u paitbah bad na ka jingwin jong ka pyrthei.

**** **** ****

Ka jingiap bad ka jingkha ki long baroh ar ki jingmaian jong kane ka pyrthei sngi bad ki ia syriem kumno re kawei ia kawei ; namar ba ka jingiap ka shu pynum ia kita ki joi tynrai kiba ka jingkha ka la saiñdur.

**** **** ****

Lada uno uno u lah ban pyni ha nga ia ka jingbakla jong nga ngan da sngewbha shibun ban pynkylla ia la ka jingmut ; namar ka jingshisha ka dei ka kam iap kam im jong nga bad ym pat don mynno mynno u briew ia uba la pynsiew da ka.

**** **** ****

Kan ym long kaba slem shuwa ba phin klet ia ka pyrthei baroh ; bad sa khyndiat, ka pyrthei baroh kan sa klet ia phi.

**** **** ****

Ia ka dor kaba shisha jong u briew dei ban thaw da ki kynja kiba u iawad bad iabeh.

*** *** ***

Ka Mat shyndud, kabashu ijew sew. Ka long kaei kaei kaba da khyllah jaid noh bak : bad lada phin dem phong ia ka. kan neh kein ha phi bad kan pynsniew dur ia ka ryn-ieng baitynnad bad babha briew haduh ba phim lah long shuh da kumwei. Haba kumta phi sngewthuh hi ba ka long ka jingmlien kaba bieit.

*** *** ***

Haba uno uno u leh bymdei ia phi. phin pyrkhat shisyndon u don jingmut aiu shaphang ka ioh ka duh. Ynda phi la lap ia ka daw ka jingleh jong u. phin isynei kein ia u, bad phin ym bitar ne lyngngoh ia ka kam jong u. Lehse ynda phi la wad bniah phin shem ba ki jingmut jong phi ha kijuh ki jingjia, kin shu long hi kijuh (kum ki jong u) ; kumta phi dei ban map ia u. Wat lada haba phin shem ba ki jingmut jongphi shaphang kaba bha bad kaba sniew kim iadei kum ki jong u phin sa lah kein ban shah jem ia ka jingbieit jong u.

*** *** ***

KI JINGTYLLI JONG KA JINGPYNLONG

Baroh ki bynta jong ka jingpynlong ki long kita la pyniathuin bad ba la pyndait lang da ka jingteh kaba kyn-tang Ym don ei ei kaba shu sah mynder lang ka bym don jingiadait kaba khiaw kaba pyniatylli bad pynitynnad ia ka pyrthei. Namar ka pyrthei naba pyrkhat ia ka nadong shadong, ka ia long tylli kawei. La thaw ia ka na kajuh hi ka met tynrai : uwei U Blei u pei lyngba jong ka : kawei ka ain ka pyniaid ia kaba long kein ka jingiakohnguh jingmut lang jong ki jingthaw baroh kiba don jingsngewthuh ba ka jingshisha ka long kawei.

*** ***

***

21.—KI KHLA KA WAIT

U rangkynsai u la wan mih.
Ha madan thma itriem u krih.
U wan ban wad ka kput kylliang
Ki um basngu ka hok u sliang.
Ah Ri badap da ki khana—
Shaphang ki kut bad ki riewthma
Kumno ka wait ka stieh ki kieng
Kumno ha thma ka tur khlem tieng.

Nang jngai nang jngai na ïing ki lah
Ki ïum baiong ka khmat ki kah.
Shapoh ki khlaw barben ki rung
Ban ioh ki dawai kynbat lung
Um sangam jingmong ki syrpai,
Jingiap ia ki to kam tyngkai.
Jingiap ia ki ka wan ban iong
Sha Ri ba ki kha hi ki shong.

Nongjop u taid phuhmat kyrhai·
U kyndit thiah na jingjah rngai.
U leit phai dien sha la ka shnong
Bad khor syiem de u ioh ban phong.
Ha dum ha shai ban wad ka nam
Kan sah syrwet ka wait khah snam.
U mawbynna tyngkien u paw,
Ka Ri ia u kan iai kynmaw.

Ban suk ki khun ban iar hima,
Ki sain ka ktien, ki jop ka thma,
Kuna ka kaid ban ioh pynshong
Burom ka Ri kan ieng rasong,
Jutang rangban ha ki ka shai.
Na ïing ki sei ki khun kynsai.
Ha wah ki jngi ha ktieh ki ngam
Sha Ri ba jem u her u khnam.

Samla ka Ri—to mih bad sei
Ki khadar bor—nongsain pyrthei,
Ki syiem bastet bad khraw jutang
Ki nongtei Ri baroh ki phang.
Ka por la dier, wat ran dien shuh
Ban shimti ki Hima b'la duh—
Ban tyngshain pat ki iing bad shnong
Kum mynnor, Ri, kan ieng iasong,

La por kordor bad mynsiem ai
Ban tei ka Ri Khasi thymmai.
Jingsniew babun ba pynsah jit
Ngin thom ia ki bad nongpynwit.
Ki lum jingstad, ngin kiew sha kliar
Kum puh shilum hyndai bad mar,
Nongrim ngin seng, tylli ngin ieng
Ba Ri kan ksan, kan kiew shaneng.

22.—U KHANGWENG MYLLEP

Hapdeng Iohksi bad Mawtympat, halor uwei u mawsiang haiud iwei i wah rit shaphang ka liang Iohksi, don kawei ka dur briew hamar ka lynti na kaba ki ju iaid lynti ki briew. Kata ka dur ka nangjah nangjah katba nang bam ki pohjat jong ki briew kiba iaid bı ieng bad nga hi ngan ym poi khmih ia kata ka dur lymda nga da leit khnang ban peit ia ka ryngkat bad kiba tip ia ka jaka ha kaba don. Ka dur ruh kaba rit lehse ym palat ia ka ar phut na khlieh ha kjat—ka lah ban tam ne duna khyndiat khynsoit namar ba ngam shym poi jingmut ei ei ban da thew da woh ia ka jingheh jong kane ka dur. Ki dien shniah ki la jan dam, bad lymda don shuh kino kino kiba

sngew myntoi ban sah dien ki mattı jong kiba rim ba jah jong ngi sa tang khyndiat snem, ka por kan sa jliah noh ban pyndam ia ka dur jong u Khangweng Myllep nalor uta u mawsiang lymda ine i jingthoh batlot jong nga in iarap ban pynsah ia ka jingkynmaw jong ka nam jong u ha ka jingmut u Khun Khasi Pna..

Ynda peit bha ia ka dien jong ka dur jong u ka dang shai hi. Hangne ka don ka khlieh jong u ; kane kaba long shalyntuin kum ka dur ka pylleng Ka khmat, ka khmut, ka shyntur. ki shkor te ym don dien shuh. la jliah lut ki pohjat jong u nongleit jingleit uba 'aid ba ieng nangta kein. Sa ki kti shano ? Kine ki dang paw, hoeid, ki siang tylpeng ki tymbuit, wat ki shynriah kti kine la kum ki dien khla Ki kjat pat, nga iohi tang kawei la kum ka lvngkor masi. Ka lybong kato, ka khohs ew kato, ka khohwah kato ka kut noh shiteng tang kumto ? Nga kum bud dien ia ka kumne shi kumne bad ynda nga khmih bha i kumba ka kut noh tang shiteng. Wa ka kjat aiu kaba kum kane ? Na ka dak kaba la khein, ka leit kyllain biang sha ka skhep kaba na kawei pat ka liang. Ka sang ka ma aiu kum kane ? Ka kjat briew a'u kaba kum kane ? Ym i shuh kum ka arpung. hynrei kum kaba sawpung ! "Em phi", ong u nongialam lynti. "Phi la bakla." Da peit bha, kato ka kjat kaba phi iohi nyngkong ka kut hangthie, peit kane ka slajat bad kine ki shympriah kjat ka ia shem bad kane kaba nyngkong." Lada phi la nang ia ka kten Pnar jong ngi, ka ktien "Khangweng" ka mut ia kano kano ka jingkdor kaba jrong bad iar bha. Ki riewhyndai kiba kham nang sin ki la jer da kane ka kyiteng sin bad mynta ruh kane ka raibi sin briew kaba ngi sngewsih eh ka dang sah snap hi hapdeng ki Pnar bad dei na kata ka daw lehse ia une u rangbah uba paw ka dur jong u la sin Khangweng, namar ba ki kjat jong u ki kdor bad ki khum than kum ban iashem ki slajat haba u ieng. Ki Khasi lehse kin sin ia u "Bongnung". Hynrei ngi ngeit skhem bha ba ym lah shem ka ktien Sohra ka ban ia biang thew bad kane ka ktien "Khangweng." Kumta ai ngin klet ia ka ktien Khasi mynta shipor bad ngin pyndon kam da kane ka ktien "Khangweng" ha ban da kut ka jingia thuhkhana.

Kham haneng ia kata ka dur katba phi kiew artet ia ita i wah rit ka don kawei ka synrang kaba ki khot ka Synrang Myllep. Te namai ba une u khla wait jong ngi u shait leit shong leit sah hangto haba u wan thaw kulmar sha shiliang Kupli, la khot ia u U Myllep. Bad na ka dur jong ka khohwah jong u la ioh ia ka kyrteng Khangweng Pyrdang ia kine baroh ar, sa mih ka kyrteng Khangweng. Myllep kein.

Ki briew kiba shong ha kine ki thain Raliang, kim lah satia ban iathuh ia ka jaid bad ka tynrai jong une u Khangweng Myllep. Ha ka jingtip jong ki, u long kum u kynja Melkhisedek, ha kane kawei, ba u long uba khlem kpa khlem kmie bad khlem jinghiai pateng. Shaphang kiwei kiwei ki jinglong u Melkhisedek, u Khangweng um don jingiadei ei ei. Ka burom jong u baroh ka shong ha ki khohwah bungnung jong u, bad ka nam jong u baroh ka mih na ki kam runar bad ki kam jadu myntor jong u.

Shaphang ka jingslang jong u ba baroh ki briew ki lah ban iathuh ka long ba ka tynrai jong u ka long na shi liang Kupli bad ba u long u kynja syiem aiu re aiu shaphang Hadem. Shaphang ki kam lute (knieh bor, kumba ong ki Pnar) ki jingshohnoh briew, bad ki jingleh thamula thamulein jong u, haba u ryngkang ia ka Kupli shapoh hima Raliang, ki briew ki don bun jaid ki jingiathuhkhana.

Ki ong ha kaba nyngkong eh, u phah tang da ki shipai ban jop ia ka hima Raliang. Ki dak kynton kharai kiba don shatai shi ki thain Mawkaiew ki ong hana, ki dei tang ki kut ba pynieng kine ki shipai u Khangweng. Hangne ki thaw la ki kynton bad ki karod. Hana u iangbah jong kine ki pyrton u thung nongap senteri da u diaw woit. Une u long u sim uba kyndit bieit eh. U tang shu iohi ei ei kaba pher u la pah ji ji jriaw, ji ji jriaw. Kumta ha kawei ka miet la war mih u myrsiang. U Diaw woit ruh u pah ji ji jiaw. U Kohsiang pat u pah, Uwa Mih ki shipai ban khmih kiei kata kaba wan kulmar. Ki shem da u kohsiang pynban. Kumta ki la leit thiah noh. Une u senteri u la pah biang. Ki shipai ki la khie biang bad ki la shem da une u juh hi u myrsiang bad ka jlew ka halla ka bymtip shuh. "Shi katkane ka sat ia ngi", ki la ong. "Ka senteri aiu kum kane, ynda

pah biang katno katno ngin ym ia sngap shuh, nang ban ka khmat katta".

Ki Raliang kiba ap syntiat hajan ka karod ki la iohsngew ba ki shipai ki la ngiah ban sngap ia kane jingmaham jong ka sim. Ki la ki kiew sha jrong ka kynton. "Ji ji jriaw, ji ji jriaw" lai sien ka ai ka jingmaham. "Shi to iasngap ia ka sim kyndit bieit," Te ia thiah la ka thiah." ki ia ong baroh baroh. Sa shibit iohsngew ia ka jingkynsnok u paid snek shi snek, ba la ban ka iad um ba u iadih baroh shimiet. "Mynta ka la dei por." ong ki Raliang. Ki la leit iatong um ha ki ktang. Bad saw ngut napdeng jong ki kiba shlur tam ki la par sor, bad ki la iatheh da ka um ha ki ktang suloi jong ki. Ji ji jriaw, ji ji jriaw ka ai jingmaham ka diaw woit. Jar jar ym don ba khih. Ki Raliang ki la ker sawdong ia ka kut bad ki la rung hapoh kut la ki waitlam ha la kti shait ki risa bad joit ki khie ki paid u Khangweng ki kynrup artad la ki suloi. Ki siat ym riew shuh shi suloi. Shuh ba ki kulmar, kine shen shen ki mareh shane shatai. Ka la bam ki Ramshandi bad ka waitlam u Raliang ka la khrai naphang lin ia ki khlieh baroh. kic sa ka snam ha bynda saw hain ka madan madiah.

Pyrkhat kein nongpule ia ka jingingkhong u Khangweng ynda poi ka khubor sha Hadem ba ki briew jong u baroh ki la iap ha ki kti ki Raliang. Shish u ong ia kat kane ka sat ngan da leit hi d'lade.

Une u Khangweng ki ong U don ka sap maia kaba shirukom ban leh myntor. Ki ong ba u lah ban phong ia kano kano ka dur kat kaba u mon. Mynta u kylla khla, shibit shiphang u kylla khlieng, hadien pat u kylla long da ka dur jong u bsein. Sa shiphang pat une kynrem da u sier lane u blang. Te ban ialeh bad une ki Raliang ki la poi sha ka dum buit thiaw bad kim shemphang ei ei ruh.

Ynda u la ryngkang ia ka Kupli, u laleit ha ka shnong kaba ki khot mynta ka Ynñiawkmai. U la leit lap hamar ba ki dang ialang hapdeng ka shad ka phur kaba khraw. U la pynkylla dui ia lade bad u la leit iashad lem bad ki La mih ki nongrwai laho kiba stad tam na Raliang hynrei ynda rwai sa u Khangweng baroh baroh ki la sngew

kyndit ia ka jingsyiang bad jingum ryndang bad ia ka stad niew tang jong u ia ki skit ki sker ha ka mariang Hynrei ki ong ba u pynwai ia ka laho jong u da kane ka phawer :

Mynmiet te ho ho !
Mynstep te ha ha !

Ka jingmut jong kane ka phawer ka long, mynta mynmiet te phi risa phi ia kmen bad phi ia ong ho ho hynrei lashai mynstep te phi ia iam ha ha. Bad kumta shisha ka la long. Namar ba u la lah taiar lypa ia u riphin uba jrong bun spah pi uh. te katba ki iashad u suh da uta u riphin na ki lynghoh kti jong ki baroh Kaba phylla ka long ba kita ki briew kim iohi ia uta u riphin lane kim sngew ia ka jingpar na ki kti jong ki baroh, haba u riphin u pei blar na ki lynghoh kti jong ki. Baroh shi miet u Khangweng u la lap miet kata ka kam suh thri jong u bad ym shym don ba la iohsngew ne iohi ia kata ka jingjia. Tang mar kynjat shai ynda lieh tyngab ha suiñ kiba pli kita ki briew ki la iohsngew ia ka jingsat syllang kaba keiñ noh bad ki la iohi ruh ba ki la ngat hapoh ka jingiiam kaba kim lah lait shuh. Nangta kein u la ring mraw ia ki baroh sha Hadem.

Hynrei ka jingbuhkput u Khangweng kam pat kut noh tang hangne. U wan sa wan pat. Hynrei hadien hadien u Khangweng um lah shuh kumta da kaba samthliew na lynghoh kti u briew. U shu pynjulor ia ki khlaw ki btap ba ki lynghoh kti kin ym taw ja shuh. Bad u leh ia kane ym da ka bor hynrei da ka jingstad myntro jong u kein, haba dic khaw ha iew, u shait leit pdiang da ka jain. Ia u bad ia ka jain myntor, jong u ki briew kim iohi, ki iohi pynban da ka khoh ka shang. U shait leit pdiang khaw kumta man ka teng haduh ba la shu lut ei u khaw ki briew baroh shi iew tang ha u khlem da tip ba leh u Khangweng tat haduh ba u mih na iew bad ki iohi utai u Khangweng bad ki khoh ki shang ki bym tip shuh ba snoh ha ki tyrpeng jong u baroh arliang. Ki nang tharai badei u briew bad ki la bud ia u. Hamar ba kin sa lap u shu jah maia noh kumto, bad kine dheng ki ang khlem nang pyrkhat shuh kumno kumno ruh. Ki sa lap pynban da ka sla jong ja lane da ka dieng

tyllaw. U ju leh kumta barabor, shu da kane ka rukom hi u leit rong ia u khaw ki briew haduh ba la lut bad kim ioh shuh ban bam.

Kane ka khubor jong ka jingleh jubor bad ki kam thok jong une u Khangweng ka la leit poi sha ïing syiem Jaintiapur bad u Syiem u la phah noh da ki shipai ban ialeh ia u bad u la tyrwa ruh ia ka buskit bad ka nam kaba khraw ia uno uno u ban ioh pyniap ia une u nongpynjot maluk. Ki shipai ki la poi ha Raliang bad ki khlawait bad ki mar baroh na hima Raliang ki la bud ia ki. u mar uba khlain tam u dei u Iang Pyrdeng. La phah ia ki nonghusiar ban khmih thuh ia ka iaid ka ieng ka shong-kathiah une u Khangweng bad ki la lap ia ka tem bah jong u ha Synrang Myllep. Kumta ki la ia leit ap thap ia u hangta bad ki suloi bad ki wait..

U Khangweng Myllep, u lok jong ngi, u ruh mar ia husiar hi ia ka kam jong kine ki nongshun jong u.

Ha kawei ka miet, hamar ba ki dang ialum dorbar ha Synrang Myllep, bad ba dang iathaw ia ki buit ki lad kumno ban ioh ia u Khangweng, u la wan poi mala hapdeng jong ki. Ki kim iohi ia u ba u pynjah ia ialade da ka myntor, hynrei u pat u iohsngew baroh naphang kat kaba ki ia kren. Kumta u pynshoh jadu noh ia ki da ka jingsamthiah, bad ki la sieh ia la ki waitlam ha la ki jaka jaka bad ki la iohthiah lyngngai baroh, lait tang u Iang Pyrdeng. Hangta u Khangweng u la wan mih paw hangta ha la ka dur bad u la jam da ki kjat bongnung sha ki waitlam jong ki. U Iang Pyrdeng tang shu ioh i ia ka rynieng bad ia ki khohwah bongnung u Khangweng u la ma her, tang ban pynkhih la i mynsiem ruh um nud shuh, u shu piet siar napoh ki jain kup thiah. U briew aiu u bym i shuh kum u briew. U shñiuh une rangei kum ka dngiem. ka met kane i kumba shi langwiar star ki shymphriah kti kine shikham kawei. Ynda u peit thuh sa ki khohwah jong u, la u iaid shakhmat i kumba u kynran shadien, la u kynran dadien i kumba u jam shakhmat. Ka syngkai bad ka ryngdang kane shu khih ker ker man ka sien jam bad ynda u sei sa ia u thylliej, paw sa ki bniat jong u kine shrei kumba phalang ha u rnga ding barhem. U Iang u la khynniuh that that naduh khlieh haduh kjat, u

shu peit siar aiu un leh une u beiman u bym i shuh kum u briew, hynrei kum u rakot.

Shibit u sei kawei ka waitlam, u sei ler u thylliej, u jliah lep na ka syrti, ka kli bain rymbain u sieh biang ha kajuh ka jaka, ka khein tbak. U shim sa kawei kumjuh, sa kawei kumjuh haduh ba un da poi ha ka jaka jong u Iang Pyideng. U sei la u thylliej ler ban jliah ia u, phlei sa ka snam ka bym tip shuh "Ani," u ong, "Ba kin da pom ia nga tang da kane ka wiat te kan pei ia ka doh jong nga." La u sieh biang ia ka hajuh kane ieng shker khlam da kheiñ kum kita ki wei, bad kumta u shuh jah noh.

Ki ong hana hadien hadien u ne u Khangweng Myllep khlawait u la kylla kaba mut. U la sngewthuh ia la ki jong ki pop ba u la leh bad u la pyrkhat ba um bit shuh da lei lei ban pynjynjar shuh ia ki kynthei khyrnah kat haduh ba kin da iap ja.. Baroh shikatta u la leh ia kvm kita ki kam bymman suda. U la sngewsynei kylla. U la sdang noh sa ia ki kam pynbha napoh napoh bad hadien u la leit phet sha la ka jaka shong jaka sah. Ki briew pat ki la sngewkyndit shibun eh ia kane ka jingjah rngai jong u bad ki la tharai ba u la shah pyniap hano hano. La katta ruh dang kem hi ka jingsheptieng hangne hangtai bad slem slem ynda shi pateng briew ne ka la iaid lait, ki briew kim shaptieng shuh bad ki la klet noh ia u. Ka hima Raliang ka la shongsuk shongsaiñ bad ki briew ki rep ki riang kumta khlem jingsheptieng ei ei shuh.

20.—BAN IENG HA LA KI KJAT

Ban ieng ha la ki kjat ka long ka ktien kaba khia bad kaba kit jingmut shikatdei eh. Ka mut nyngkong ba uwei pa uwei u dei ban pyrkhat hi la ka iap ka im, bad ba um dei ban shaniah ia la ka jingim ha kiwei pat Kane ka ktien ka iadei ruh haba kren shaphang ka Ri. Haba ong ba ka Ri ka ieng ha la ki kjat ka mut ba kata ka Ri ka pynmih hi la ka bam ka dih kaba biang bad ba kam shaniah ne ap bam

na kiwei pat. Mynta ki jaid bynriew jong ka pyrthei ki la nang ban ñiew kor ia kane ka mynsiem bad ki pynshlur katba lah ia la ki briew ban sei bor tyngeh ban rep shibun ka bam ka dih bad ban pyr mih shibun ki tiar ki tar bad ki mar ki mata. Ha kine ki sngi ha man la ki Ri ki briew kiba la shai ki pynieng ia ki shlem bad ki karkhana bad da kine ki pynmih shibun ki tiar ki tar khnang ba ka Ri kan roi kan pa.

Ka Ri Khasi kam dei ka Ri kaba duk. Ka sboh ka sbur, ki dieng ki siej, u phlang u kynbat, ki um ki wah bad ki par—haba khien lang ia kine baroh ngi lah ban ong ba ka Ri Khasi ka long ka Ri jong ka jingkyrkhu. Kumta don kam ban thaw lad ban sei ia ka sap trei kam bad ban pynmih shibun ki riewstad riewnang ki ban ialam ia ka Ri ha ka liang jong ka pyrkhat pyrdain bad ban prat lynti ia ki rukom trei kam kiba thymmai da kaba sei lut la ka buit ka bor baroh khnang ban pyndonkam bad ban pynroi ia katei ka spah kaba don ha la ka Ri.

Ki don shibun ki bynta ba ka Ri ka lah ban ieng ha la ki kjat. Ngi buh hangne tang ia kine ki bynta harum kiba kham donkam—

1. Ka rep ka riang—U pait Khasi u kham dei u nongrep. Ka khyndew ka sboh bha bad ka iadei ia bun jaid ki jingthung jingtep. Ka jinghap u slap bad ka jingsyaid ka sngi ki iatrei lang ban pynmih ia u soh uba bha. "Hato hangno phin shem hapoh ka lyngwiar bneng shityllup kum ine i ri jong ngi—i ri jong u slap bad u thah, i ri jong ki wah basngur, i ri jong ki lum jyrngam bad ka lyer iewbih. Ha ijuh i ri iba rit tang kum i dabi, kumba ong iwei i tymmen Sohra, ki don u khaw u kba, u phan ka shriew, u soh u pai, u rui u kynphad, ka laha, u sohmynken bad dewiong bad mawshun bad ksiar bad rupa lang". Ka khyndew shaphang ri Bhoi bad Synteng ka sboh haduh katta katta ; kat kaba ki biet hangta ka long suda. Ka ri Bhoi ka long ka ri seisoh, la jan baroh ki jaid jingthung ha kane ka ri ki long bha ha ka.

Tang ba ki briew ha kito ki thaiñ kim da smat da sting eh kum ki riewlum namar ba shit bad ba ka khieshoh ruh ka jur. Nga ngeit skhem, hadien ba ka ri Bhoi kan long ka jaka ba riewspah tam ha ri Khasi. Ki riewstad mynta ki la kham pynbha ia ka rukom rep da kaba pyntrei da ki kor ha ka jaka u mohkhiew lane ki masi. Bad la shem mynta ba bun ki jaka bym ju long rep mynno mynno ki kylla long ki jaka sei soh da ka jingtrei jong ki kor. Ngim bit ban bein ia ka rukom rep jong ki Khasi kumba ka long naduh hyndai hynthai namar ka pat ia ki raieh raidam bad ka la seng ia ka nongrim kaba biang ba kiwei pat ki pateng hadien habud kin nang pynbha shuh shuh ia ka lane ngim pynshlur ban pynrung jubor ia ka rukom rep thymmai khlem da bishai shuwa la kata ka jingpyrshang ka iadei ne em bad ka ri jong ngi. U Khasi u, long uba ñiew burom shibun eh ia la ki riti, ki rukom, ki dustur jong uba rim ba jah hynrei ki por ki dawa ba ngim bit ban sah dien ha ka jingpyrshang babha jong kane ka juk.

Ha ri lum ka rep pynthor ka duna shibun. Ka daw ka long ba don tang khyndiat tylli ki pynthor. Ki briew kim dap bam tang na la u kba ba ki thung bad ki la dei ban thied khaw nabar. Ka rep phan ha ri lum ka long ka jingtrei bakongsan jong ki briew kiba shong ha ki jaka lum. La bun snem kane ka ri ka la pynmih bun eh u phan bad une u iaid shalan sha dkhar da ki lak mon. Ha kine ki snem ka sboh jong ngi ka la nang stang nang stang namar ba duna ki khlaw bad ka nang tuid noh sha dkhar ha ka por slap. U phan kper u pyut kloi, kumta ym lah ban shalan bha sha dkhar bad ki briew kim da rep bun eh ia u. Na ka bynta ban pyniaid khaïi sha ri dkhar ki briew ki rep da u phan bun namar u kham eh doh bad u kham shah. Ia u riewhadem ruh ki ju kham rep ha kajuh ka jaka bad u phan ban pynduna ia ka jinglut jingsep. Hadien ba la rat ia u phan ki thung da u phan karo. Ia ka shriew pat ki thung da kaba shyrti ia ki khlaw. Ia u shynrai bad u sying ruh ki ju rep bun. Kiwei pat ki jingthung ba kham kongsan ha ri lum ki long u krai, u rymbai bad u sohriew de. U jhur u jhep bad bun jaid ki soh ruh ki iadei bha ha ri lum.

* Ia ka nam jong u sohñiamtra jong ka ri War ngi tip bha baroh. Une u long u mar khaïi uba la iaid kylleng ka

pyrthei. Ha ka por mynba ka India bad ka Pakistan ki dang long kawei, lajan baroh ki jingmih jong ka ri war—u soh u pai, u kwai u tympew, u sohmrit, u latyrpad, ka kait ki iaid shalan bha sha Shilot. Ia u coffee ruh khadsan, arphew snem mynshuwa ki rep bad pyniaid sha dkhar. U arrow root u mih bad iadei bha ha ri War. Hynrei bym nang pyndonkam ia u u shu sah khlaw. Ka ri War ka pynmih ia ka ngap kaba bha shibun.

Katei ka long ka dur haba shu shim lyngkot ia ka rep ka riang ka ri jong ngi. Kaba nyngkong eh ba ngi dei ban pyrkhat ha ka jingim jong ngi ka long shaphang ka bam ka dih. Lada ngi lah ban pynmih ia ka bam ka dih kaba biang ha ka ri, ki samla jong ngi kin ym kyrduh kam, bad kin kham shlur ban ieng ha la ki kjat. Dang don shibun ki jaka ha ri Khasi ba ngin lah ban pynlong ki kper, ki bri, ki pynthor bad kiwei kiwei pat ki jaka ba seisoh.

Ka por jong u nongrep kan poi. Ka dei ka por ha kaba un ioh ban kheit ia u soh ka jingtrei shitom jong u, ka dei ruh ka por ha kaba ka pyrthei ka la nang ban ñiew kor ia ka jingtrei jong u ba ka ai ha u ia ka burom ba u dei hok ban ioh. Ki lad da kiba ka sorkar trai ri ha kine ki snem ka thaw na ka bynta ban pynshlur ia u nongrep—da ka tyngka, da u symbai bad da ki lad jingthung kiba kham bha, da kaba thaw kylleng ki surok ban thnem u khaw u kba, u soh u pai—kine bad kiwei kiwei ki long ki dak ka kaba ksʼar ia u nongrep.

2. Ki jingri—U Khasi u long u nongri jingri.. Ki lum ki wah kylleng ka ri ki dap da ki kynhun jingri kiba ia bam phlang sngewbha. Ki masi, ki kulai, ki langbiot, ki kha shor, ki sniang bad ki syiar ki don kylleng ka ri. Ki khar Khuti ki ri muid bad masi, bad ki khem dud, thaw khi bad thaw makhon ha ki bun ki jaka jong ka ri. La buh ia ki ban shong ha khlaw kham shajngai na ki shnong briew ba ki jingri jong ki kin ym pynjulor kai ia ka rep ka riang. Ki khar khuti ki kham lah ban shah shitom ban ia ngi ki trai ri bad ki tur ia ka raieh raidam sawdong ka ri. Kiba kham bun na ki jingri jong ngi ki pyndonkam ha kaba pynlur, pynkit mar, shoh doh bad pynkha khun.

3. Ki khlaw—Khmih ia ki khlaw. Ka ri jong ngi ka dap da ki khlaw ki btap. U Khasi naduh hyndai u la

buh kyrpang ia ki kat kum ka jingngeit bad ka jingdonkam jong u. Don lai jaid ki khlaw—ki law kyntang ki law adong bad ki law shnong. Ia ki law kyntang ki pyndonkam tang ha ka knia khriam, bad ka leh niam leh rukom. Ia ki law adong pat ki ngeit ba ki long ki jaka shong jong ki blei ki dken bad ym bit khet dieng thala na kita ki khlaw. Ki khlaw shnong pat ki long ki khlaw paitbah ha kaba baroh u shnong u thaw u lah ban thoh dieng bad pyndonkam ia ki. Ki don ki khlaw hapoh ka jingkhmih ka sorkar ba ki khot ki Protected bad Reserved Forests. Ha kawei pa kawei ka ri ki briew ki niewkor shibun ia ki khlaw namar ba ki pynsboh ia ka khyndew bad ki ring artad ia u slap. Hapoh ki khlaw jong ngi don bun jaid ka dieng kum ki dieng tlai, dieng ngai, Iarsel, bylliat, kreit, bti, sohmanir, bad bun kiwei pat. Baroh kine ki jaid dieng ki long kiba bha bad kiba shah haduh katta katta. Ki pyndonkam ia ki ha kaba thaw railway line, dieng electric, jingkieng bad shibun ki mar ki mata. Ka lyntang bad u dieng sawdong jong ngi kin leit siew bha sha dkhar namar shathie ym don dieng bha kum ha ri jong ngi. Kumta ia ka tar dieng bad stah lyntang dei ban pynshlur bha ha kine ki sngi bad dei ruh ban thaw lad kumno bad pyniaid khaii bha ia ki khnang ba kane kan long ka jingpynroi ia ka spah jong ka ri Ka kseh ka pynmih ia ka khlein tyrphin kaba bha. Shaphang ri Bhoi ki briew ki ri ia u, khniang Syndia, bad ki ioh ia u ksai ba ki thain bunjaid ki ryndia, jain ryndia stem bad jain it khun. Don ka jingdawa a kine mynta. Ia u siej u skong pat ki khud riphin bad ki thain shylliah, shuki bad mula. Sha nongkyndong u siej u khan leit kam ha kaba shna iing. Ym dei ban pom pathar ia ki dieng ki siej ha khlaw namar katba nang duna ki dieng nang duna ruh ka khlein jong ka khyndew—Ka sorkar ka la pyrshang ban thung bun jaid ki dieng dawai bad mat kine kin iadei bha hangne ha ri jong ngi.

4. Ki par—Sa ki par pat. Ki briew jong kane ka ri haduh hyndai hynthai ki nang kumno ban pyndonkam ia ki mar kiba lah ban ioh napoh khyndew. Ka jingiathuh khana kumno ba u kpa nah u shet doh ia i khun katba ka Likai ka dang leit kit nong ia u nar sha dkhar—ki long ki

sakhi kiba ai sabut ba u Khasi naduh kito ki nor u tih dewiong, nai, maw shynrut bad mawshun na ki par. U mawshun u shong kyrhai ha ki sharing ri War naduh Sohbar haduh Lakadong U mawshun u pynmih ia ka shun bam bad ka shun kpu. Na u mawshun ki ioh ia ka dewbilat kaba bha. Ha Chattack don kawei ka Company thaw dewbilat na u mawshun jong ka ri Khasi. U nar u shong ha kylleng ka Ri. U don ha ki thaiñ Naipuh bad Nongstoin. Ha mawmluh hyndai ki sain nar na u shyiap bad ki shalan sha dkhar. U dewiong u shong kynrei ha kane ka ri. U dewiong jong ngi u long uba khlein bha bad ki briew ki im bha na ka tih dewiong. Ngi iohi da ki phew tylli ki lori ba ki kit ia u dewiong jong ngi man ka sngi sha Gauhati. U Mawshynrut u la donnam la slem sha ki thaiñ Nongstoin Ka don kawei ka Company tih mawshynrut mynta hapoh ka hima Nongstoin bad ki shalan ia une u maw sha shiliang. ki duriaw.

Dang don shibun kiwei pat ki mawkordor kylleng ka ri. Ka ksiar ka rupa, ka tama, ka umphniang bad wat ki paila ki don kylleng hapoh ki syntap mawsiang. Katba ki sngi ki nang iaid bad katba ngi nang iabeh lang sha ka jingstad bad ka jingshai jong kine ki sngi, kane ka pateng bad ki pateng hadien habud kin sa lap ba ine iri jong ngi i long i ri ha kaba ki jingkynshew bakordor ka pyrthei la lum lang hangne.

Ka jingdonkam ha kine ki sngi ia u mawria, mawsoling, bad mawkynroh ka jur bha. Ha Shillong ngi iohi mynta sawdong ba ki lum ki lieh shaid da ki par maw ; leit tip mano ba lashai lashisngi u maw jong ngi un hiar sha ri dkhar.

5. Ki kshaid—Ka per jong ki um bad ki kshaid jong ka ri Khasi ka pynmih ia ka Electricity. Ka Electricity ka ai jingshai ia ki surok. iing ki sem, ki railway, ki jhad, ki karkhana bad ki jaka trei jaka ktah baroh. Ia ka Soi Shillong la pynshai da ka jingtrei jong ka kor Electricity ha ka kshaid Sunapani. Ia ka Umtrew Hydro Project bad Umiam ki dang pyntrei mynta ba kan tbeh jingshai sha ri dkhar. Ki kshaid ki pynshad ia ka shalyntem bad ki kor jong ki karkhana bad bunsien ha ki jaka bym don dewiong ki karkhana ki trei kam da ka bor ki um. Ka lah ban poi

ka poi ba ki kshaid jong ngi kin ai jingshai ia ki shnong jong ka ri bad ia ki thain kiba don baroh sawdong jong ka.

6. Ki Surok—Ka daw jong ka jingroi bad ka jingbymroi jong ka khaïi pateng ka shong shibun ruh ha ka lynti ka syngkien. Ka bha ban rep shibun kiei kiei hynrei lada ym don ki lad ban pynpoi ia ki na kawei ka jaka sha kawei pat ka jaka, kan long tang ka jingduh bad ka jinglehnohei. Ka jingbymroi jong ka khaïi pateng ha ri Khasi, ka long ba ngi duna ki lynti ki syngkien lane ki surok da kaba ngi lah ban pyniaid ia ki mar bad ki jingkit na ki jaka rep sha ki iew ki hat. Ki shnong kiba bun ha ri jong ngi kim ioh surok hynrei mynta ki sorkar trai ri ki la sdang ban plie ia ki surok ha ka ri bad kane kan long ka jingkyrmen ia u nongrep.

7. Ka Jingkhaïi pateng—U soh u pai, u jhur u jhep u sohmynken, u kwai u tympew, ka laha, u latyrpad, u shynrai, ki tyndia, u sying, u dewiong, ka shun, u mawshynrut, ka lyntang—kine ki long ki mar khaïi kiba dang leit iew bha sha dkhar ha kine ki sngi. Ka la dei ka poi ba ngin kham pyrkhat bniah kumno ba ngin nang pynmih shuh shuh ia ki mar kiba kham bha bad kham bun khnang ba kin nang iaid dor bun shah ha ka ri bad shabar ruh. Ngi la dei ban pyrkhat jur kumno ba ngin pynim ia u nongkhaïi bad u nongrep jong ngi da ka dor ka mur kaba kham bha bad ban wang ia kino kine ki jingteh jingkhum bad ki jingkhem kiba pynmih bun jaid ki jingeh ia ki briew.

8. Ka jingtrei jingktah—Ha ki ri kiba la shai ki don shibun ki seng pyntrei kam ban plie ka lad ka lynti ia ki samla khlem kam. Ha ki nongkyndong jong ngi ki briew ki long kynrad ha la ka lyngkha ka risa, ka blang ka masi bad kumta kim shah khum shah teh nangno nangno. Ki ieng skhem bad ki kyrshan ialade. Ha Shillong kham bun na ngi, ngi wad da ki kam shakri ha ki karkhana, ki skul, ki hospital bad ki kam sorkar. Tang khyndiat ki trei la ka kam la jong. La katta kitei kim biang satia bad dang don shibun ki samla ki bym don kam don jam bad kiba la kut lad. Ka jingdawa kam ha ki por baroh ka long ka nemsneiw bad ngi dei ban ialeh tyngeh ban jop iaka. Khnang ba ka ri kan pyndap kum ia ki briew baroh dei ban mih bun iaid ki seng trei kam. Da kaba leh kumne ki briew

baroh kin kham im kylluid bad ka spah jong ka ri ruh kan kham roi.

9. Ki Hospital—Ka ri jong ngi ka long ka ri Lum kaba pyngngad bad ka jaka shong jong ka jingkoit jingkhiah. Mynta ka jingkoit jongkhiah ha ka ri ka la sniew shibun Ki aspatal ki long ki nongpynkhiah ia ki jingpang bad ki nongtah dawai ia ki jingmong jong ki briew. Ha ri Khasi don tang khyndiat tylli ki aspata. Dang bun ki briew ha ki nongkyndong ki shu pang bad iap ei khlem ioh ka jingsumar kaba biang. Ka long ka kamram jong ki briew kiba la shai ban pynsting ia ki jingpang da ki nurse, ki doctor bad ki hospital, kumta ba ka jaid bynriew ki kan suk kan saiñ. Dang donkam shibun ki hospital bad ki doctor ha kylleng ka ri.

10. Ki skul—Ka jingpynroi bad jingpynshai bakhraw eh ia ka ri dei ki skul. "Ki ri kam lah ban roi lymda ka sdang ban pdiang ia ka jingtip bad jingsngewthuh naduh dang lung. Ki briew kim lah ban bsa ia ka jingmut ba dang lung lymda ki leit skul naduh ba ki dang rit. Namar ki skul ki long ki kper sara jingmut. Ia kine ki kper dei ban puh haduh ban da ri bad sboh bha ka khyndew. Ia ka sañium sañiap dei ban pynkhuid phar ba kan lait ka jingshai bad ka lyer pyngngad. Bad ka dei ka kamram jong ki shnong ki thaw ban tih, ban ai sboh ban pynkhuid ia kane ka kper sara jingmut. Lada kane ka kper ka phuh, ka jyrngam bad seisoh, ka long ka jingpynphuh pynphieng ia ka shnong ka thaw, Lada ka dap da ki shiah kiot bad ki langtana, ka jingduh bad jing iap ka long ia ka shnong. Namar haba kumta ki briew kin sa kylla khla, myrsiang bad ksai". Ki skul ki duna bad ki don tang khyndiat tylli bad ka jingpyniaid ia ki kam roi kumba ka dei ban long. Ha ka rikiba la shai uwei pa uwei u nang pule nang thoh. U nonghikai bunsien u ioh i tulop bait bad u dei ban trei kam bynrap bad ban kyrshan ia la ka ïing. Baroh ngi dei ban angnud ban ioh pule ha ki skul rit bad skul bah. Ki college ki don tang ha Shillong bad ki samla kiba kwah ban leit pynbit ialade ha ki line bapher ki dei ban leit pule sha

jngai. Bad ngi ngeit ym slem shuh ka por kan poi da ka jingiatrei lang ki sorkar, Mission bad khamtam ki trai ri ba ka jingpyniaid ia ki skul ha la ka ri kan long ha ka rukom kaba kham bha bad kham iarap ia ki briew.

11. Ki sap—U Khasi dei u riew sap. U don ka jabieng kaba bha bad ki kti kiba tbit. Ngi tbit ban leh ia kino kino ki kam kum ka rwai ka siaw, ban leh theatre, football bad kiwei kiwei de ki kam. Bun bah na ki khun ka ri ki la leit sha jngai bad ki la shimti bun jaid ki kam kum ki kam nonghikai, sumar pang, thaw tiar thaw tar, kam shipai bad kiwei kiwei de. Ngi trai hok la ki kam bad ngim salia ban leh ia kano kano kaba wan haphang. Ngim duh jingkyrmen ba ynda ngi nang ban pyndonkam bha ia la ki jong ki sap, kin mih shibun ki briew ki ban ialam ia ka ri ban kyntiew ia ka ha ki bynta kiba ktah ia ka iap ka im jong ka.

Jingpynkut—Ban ieng ha la ki kjat ka long ka kam kaba eh bad bym dei ban kheiñsting. Ka iap ka im, ka jingbha ka jingsniew ka ri ka shong ha ka rukom ba ngi ieng ha la ki kjat. Bun ngi sngew katei ka ktien ka iadei tang bad u briew shimet, bad ki lapmiet lapsngi tang na ka bynta ka jingmyntoi la ka met bad ka ïing. Dei kane, ngi iohi, ka jingmut kaba kham synshar ia u Khasi bad kaba khang lad ban tei ia ka bha lang ka ri baroh kawei. Ka long ka jingtim ia ka ri bad raibi ia ka patong ka ban dang wan. Dei ma ka kaba pynkyrpang ia uwei u briew na uwei pat, ia kawei ka shnong na kawei bad ka hikai ia u Khasi ban pyrta iamrém ia kane ka ktien pynjot, 'sha la ki ïing jain.' Ngi la dei ban ioh jinghikai shibun na ki Kaia, ki Nepali, Bengalee bad kiwei pat ki jaid bynriew kiba don ha ka ri jong ngi shaphang ka jingiatylli bad ka jingiasnoh kti lang ha ki kam baroh.

Ka jingtrei lang ka long ka lad da kaba ngi lah ban kam kynti ia la ki khyndew ki styiap, ki bri ki bsah bad ki kper ki phrah. Lada ngi ia tylli ki jingsheptieng kin duh noh bad ki jingthombor kin ym nud ban tur ban pynjot ia nga. Bun ki jaid bynriew ba rit paid ha ka pyrthei ki dang sah namar ba ki ia tylli. Dei tang da ka atiar jong ka jingiatylli ba ngin sa lah bn plie bnn jaid ki seng trei kam

ki ban bat iktiar ha lade ia baroh ki kam kiba iadei bad ka jingpyniaid ia ki par, ki khlaw, ka rep ka riang ka khaïi ka pateng, ka lynti ka syngkien, ki karkhana bad ki shlem ka ai tyngka bad ka shim tyngka, ki skul bad ki hospital. Ki samla jong ngi kin leit ban pynbit ia lade ha ki kam baher bapher jong kane ka juk khnang ba kin ioh ban wan shakri ia la ka ri. Ynda kumta ngin sa don ka hok ban kyrshan ban synshar ia lade.

"Lada ngim rep ia ka khyndew kiwei pat kin wan rep ia ka. Lada kiwei pat kin wan rep ia ka khyndew jong ngi, ngin sa kylla long ki nongtong um bad ki nongthohdieng jong ki, kum kita ki nong Gibeon hyndai. Lada ki khun jong ngi ki stad kim shui, kiwei pat kin bat iktiar ia ka riti jong ngi. Lada ki khun jong ngi kim bat iktiar ka riti jong ngi, kin poi khlem artatien sha khlaw."

24.—KA LYER KA BEH KA NANG IAID

Ka lyer ka beh, ka nangiaid,
Ki wah ki tuid, khlem da thait,
Ka por ka her, ka iaid lait,
    Sha bymjukut.

Ka sngi u bnai ba tyllun
Ha lyngwiar bneng ba pyllun,
Lem bad ki khlur paid ba bun ;
    Kin hap baroh

Ki dieng ba phuh ki jyrngam,
Shi por ki beh, ki sa dam ;
Ki mrad ba im ki dang ngam
    Sha ka dewmet.

Ba la shim na ka article 'Ki Khubor Skul' *Ka Jingshai Jong ka Ri Khasi Pnar* 1931 ba la thoh da U Mondon Bareh.

Ka jingim baroh kam neh,
Ka pyrthei hi kan sangeh ;
Ka lyer kan duh, la ka beh
Mynta shi por.

Nangiaid, ko khun u bynriew,
Nangroi, sha khlieh to nang kiew ;
Phin hiar shisien sha jylliew
Ban kylla dur.

25.—U KHUN SWET BAD KA SOTTI KOINA

Shisien la don lai ngut shipara kiba la sah khunswet suda. Ka iing jong ki ka la long harud kawei ka khlaw bad kim don lok don jor kiba ju iawan ialeit bad ki. Kine ki hynmen ar ngut ki la leh bein shibun ia la u para khadduh. Ka shet ka tiew, ka thoh dieng thoh prew, ka tong um tong wah baroh, ban ong shikyntien, ka trei ïing trei sem ki pynngat ha u. Tang ym ia dei khyndiat ia ka mon jong ki, sa tang ka kulmar suda bad teng teng haduh ka thap ka kynjat. Ka bam ka dih ruh u ioh tang kaba tam kyntait suda. U suk jingmut marwei marwei tang haba ki leit lum leit wah. Ki tad shu iadon lang ha ïing u dap tang ka jynjar jingmut bad ka rit mynsiem.

Ha kawei ka sngi, katba u dang leit thoh dieng hapoh khlaw, u shu ia kynduh kyndit bad uwei u labah-lasan, une u ang shahe shahe, ka shyntur ruh kaba heh sat, bad u thylliej ruh une u sei kumba shi pruh bad ka jawdud tyrtho sa u tmaiñ u tmoh.

"Ngan dait" ong u khla.

"Men dait kumno Wow La khlem da kut ka nia ?" ong u khun swet.

"Men wan pynkulmar da me une ia ka Ïng ka sem, ka trei ka ktah jong nga. Me wan pom ia ka dieng jong nga. Phler sa ki lum ki wah, phet iap sa ka mrad ka mreng

jong nga baroh na ka hima jong nga. Ym sah shuh kawei ka skei ka bthong hangne ha khlaw naduh ba me la wan ia thaw ïing hajan kane ka muluk jong nga. Doh ruh ngam ioh bam shuh, nga bam mynta sa lang da ka dew byrtha suda. Ngan bam da me."

"Ngan ai katba me kwah" la ong u khynnah, "tang ba men pynsah ia ka mynsiem jong nga."

"Niuma men im," ong u khia, "Lada men leh ia kaba nga ong. Ka kam ruh kaba jem kaba men leh. Men wan rah tang shisong ka mluh ha ka kti bad men ioh ba ki masi bad ki blang kin bud ia me. Men wallam ia ki shane sha nga bad men im ka mynsiem. Me la sngewthuh" ?

"Ngan leh kumba me ong. Woh La," u la kohnguh u khunswet.

Kum lashai, u khunswet u la leh kumba ong u khla : u la song da ka mluh ha ka jain bad ynda u la synreit ia ka mluh da ka um u la synpat da kata ka jain mluh ha ki phlang, Ynda ki blang ki la iohi ba u rah mluh ha ka kti bad ba ki ioh mad ia ki phlang kiba la synreit mluh. u tat shu ting "Hyuh hyuh hyuh" kine ki la ia pynstet ban bud ia u. Bad da kane ka buit u la leit lam ia ki haduh ka krem ba shong u khla.

"Masan, nga la leh : ki la bud", ong u khunswet.

"Ka la bha," ong u khla. Sa wan kumjuh lashai bad ngan ai ei ei ia me.

U khunswet u la leh kumjuh kum lashai. U la leit lam kham bun shuh ki blang. U khla ruh une u shu rkhie shahe ba u la sngewbha eh ba u la ioh bam ka doh bad u la shu kren sngewbha sngewmiat noh ia ka jingbat kular bad ka hok jong une u khun hynñiew skum. U la sei uwei u lar, (mawlynnai) na u ñiuh tmain jong u bad u la ong "shim ia une u lar, bad wat leit die ia u hano hano lymda me lah ban shem ia u nongthied uba lah ban tep da ka tyngka haduh ba un da duh ka jingphyrnai jong u. Wat leit die ia u hano hano lait tang ha ki syiem namar ki Syiem ki long kiba riewspah bad kiba lah ban siew kum ia uta."

Uta u khunswet u la leit phai sha la ïing, hynrei um shym la iathuh ei ei ha la ki hynmen ia ka jingiakyndun jong u bad uta u khla. Ki ruh kim shym lap suba ei ei ia u,

namar u wan kit la ka dieng man kaba u wan phai. Ki shu tharai hi ba u leit la ka thohdieng kumba u ju leit man la ka sngi.

Kum lashai u la leit die ia uta u maw ha Ïngsyiem. Hynrei wat ynda ki la sei lut la ki tyngka katba don ha Ïing syiem ym lah tap lut ia uta u Maw. La kumta jaid ba dei ia ki syiem, uta u khunswet u la shu ai noh ia uta u lar, bad u leit khot ia la ki hynmen ban leit kit ia kata ka tyngka.

Kata ki hynmen ha ka jaka ba kin kmen ba u para uba ki ibein u la pynriewspah haduh katta ia ki, ki la kylla bishni pynban ia u bad la thaw buit kumno ban pyniap noh ia u Ban shu shoh ne pom ia u ki .ngew sang, jait ba dei la ka doh ka snam. Kumta ki la leit lam ia u ha kawei ka thliew kaba jylliew harud khlaw bad ki la khynniat ia u hangta. La u iam katno katno ym don ba pynsngew satia u la sah shimiet ha kata ka thliew khlem bam khlem dih, ha ka thngan bad dik mynsiem ka bym lah ong shuh. La u thaw lad kumno kumno ban kiew na kata ka thliew ruh ym i don lad satia. un leit kiew da kumno haba kane ka thliew ha trai ka shu ang lyhur kum ka riat, khlem da don kano kano ka liang kaba padun ba un lait kiew. Ynda haba um i don lad shuh da kumno kumno ban lait, bad u la khein duh artad la ka jingim, une u khla u shu wan shong kynthuit ha khmat krem u pynnoh la u tdong kyntem shapoh thliew

"Kiew na u tdong jong nga," ong u khla.

Uta u khynnah u la pynlong tyllai da uta u tdong bad u la kiew bran bran u la lait na kata ka thliew.

"Shong kulai halor jong nga" ong u khla; "ia ngin ialeit jingleit bad nga, ngan leit lam ia me sha ki puri blei"

Uta u khynnah u la shong halor ka met u khla u da. bat na ka treng u khla Lai bnai ki la iaid na ka lynti kaba dap da ki thlen bad ki rakot. Ynda uta u khynnah u la sdang kem sheptieng, u khla u la ong "wat tieng ei ei ym don ba dait ia me katba me dang shong kulai halor u Masan jong me."

Ynda la kut ki lai bnai ki la poi harud kawei ka wah bah wah san. Ia ka pyngkiang jong kata ka wah ym don uba lah ban siat da u khnam na shiliang sha shiliang.

Hynrei hamar pdeng kata ka wah ka don hawei ka ïing bah ïingsan kaba lai mala, kane ka shu thaba khrek i kumba da ka ksiar suda. U Khla u la ong ia uta u khynnah ba un leit lam ia u haduh kata ka ïing, bad u la batai ia u kumno un leh ynda u la poi hangta. U ong, "katai ka ïing ka kong ka ïing jong ka Sotti Koina. Ka don aingut ki hynmen bad ki shong ha kata ka ïing. Ka mala kaba nyngkong ka dei ka jong ka hynmen kaba nyngkong, kaba ar ka dei ka jong ka hynmen kaba ar bad ka mala kaba lai kaba ha jrong tam ka shong ka Sotti Koina. Men shong kulai halor jong nga bad katba nga jngi men piam khak halor ka met jong nga. Ynda poi ha trai jong kata ka ïing men iohi ba kita ki lai ki kynthei ki pynnoh ia u shñiuh bad u kot haduh sla um. Men sa kem kein ia u shniuh kaba khatduh, bad men tang shu ioh bat, shu snoh khak wat pyllait shuh. Ynda ka kren ha kaba nyngkong bad kaba aisien men sngap hi jar. Hynrei ha kaba lai sien me dei ban jubab ia ka jingkylli jong ka. Me tad shu jubab kan ring ia me da u shniuh jong ka sha lai mala. Hangta nga ruh ngan sa leit noh bad me ruh men sa tip hi kumno ban leh".

Uta u khynnah u la shong kulai halor ka met u Khla bad u la jngi beit sha kata ka ïing. Ynda poi ha trai kata ka ïing kita ki kynthei ki la pynnoh ia u shniuh phem kynphem haduh um. U ruh u la snoh na u shñiuh ka Sotti kumba la bthah u khla. Ka la kylli arsien, "mano ba ktah ia nga ?" u sngap la ka sngap jar jar. Ynda ka la kylli lai sien lai wat, u ong ba ka um ka la kit ia u na sha jngai bad ynda poi hangta u la shu lap ia u shniuh jong ka ba u noh ha sla um bad u la shu snoh tang kat ban shu ioh lait im kat na kaba u lap ioh snoh.

Ka Sotti Koina ka la ring ia u da u shniuh shaduh ka mala kaba lai bad ki hynmen ruh ki la khih ban ioh peit ia uta u 'riewphylla uba la wan poi thymmai sha ka ïing jong ki. Baroh lai ngut ki la kren bha kren miat ia u, bad ynda ki la kylli ia u kumno u la wan poi sha kata ka muluk jong ki, u la iathuh ha ki la ka shem duk ka shem jynjar bad khamtam ia ka jingleh bein ki hynmen jong u.

Uta u khynnah u la sah katto katne sngi ha kata, ka ïing ba ynda ki la iabeit ki ktien ki thylliej baroh shi para

ki la sngewdei ban pynpoi kurim ia u bad kata ka khadduh, Ynda ki la ia pyndep ia ka niam ka rukom baroh kat kum ka dustur jong kata ka muluk, uta u khynnah u la iapoi kha bad ka Sotti Koina, bad ki la pynbeit shaphang kaba mih ïing noh bad ba kan leit bud ia u sha ka shnong jong u.

Shi sngi shuwa ba kin mih ki la leit ialam ia u na shalor ka jingsop ïing jongki. Ynda ki la phah kdew ia u shaphang shaei ka shnong jong u ka don. ka Sotti ka la ong ia u ba un dang iakynduh ki jingeh kiba kham khraw shuh shuh namar uta u syiem jong u un sa kylla bishni ia u bad un thaw laiphew ki buit ban pynsaja bad pyniap ia u. Ka la shini tang uwei u mohkhiew tasam bad kawei ka kriah jot ba kin rah bad kum la shai ki la iamih baroh shitnga ban leit noh sha shnong jong u.

Ban leit sha kata ka shnong ym don lynti, ka la long tang ka khlaw bad ka riat ka ram suda. Hynrei ki tang shu bret ia uta u mohkhiew tyndaw sha tbian. uta u mohkhiew bad ka kriah ki la thaw lynti hi, bad khala khala ka la long da ka surok bah. Ka kriah bad u mohkhiew ki iaid ha shuwa, ma ki pat ki nang bud nadien nadien.

Da kata ka lad ki la poi sha shnong u khunswet khlem da shitom ei ei. Ynda ki la poi ha shnong ki la leit ai, khublei ia u syiem bad u syiem ruh u la pdiang sngewbha ia ki da kaba sngewbha. Ynda ki la lah ia kren ia khana bad u syiem, shuwa ba kin leit sha la ïing ka Sotti ka la sei uwei u mawlar na ka pankhyllong bad ka la ai ha u Syiem kum ka dak ka jingai burom ia u Syiem. U Myntri jong u Syiem u la sngew bishni shibun ia une u khunswet namar ka jingleh burom u Syiem ia u bad ia ka jingbhabriew ka tnga jong u, ka Sotti Koina, bad u la pynshoi da laiphew jaid ia u Syiem ban pynshitom ia ki bad ha kaba khadduh u Syiem u la sngap ia ki ktien bishni jong u.

U Syiem u la phah khot ia u khunswet bad u la ong ba un thaw da kawei ka nan kaba heh bad ba jylliew haduh ba ym lah ban iohsngew ia ka jingriew ka ksing, na sha trai jong ka haba tied na shalor, bad lada um lah ban tei kum kata ka nan ha ka shisngi u dei ban iap. Uta u khynnah u la leit phai sha la ïing bad u la leh diaw shibun ynda u la poi sha la ka tnga. La ka khat ja rah um man

leh hun satia, u shu ktah kai ia ka ja bad u taw tang shi kyntien ar kyntien u sa thet noh, Ynda ka kylli baloi u leh kumta u la iathuh ia ka hukum jong u Syiem. Ka ong ia u ba un nym khuslai ei ei hynrei ba un bam un dih un sum un sleh, bad ban ia pynbeit bad u Syiem ban tih ia kata ka nan Ynda ki la ia buh ia ka sngi ka la ai kata ka kriah bad u mohkhiew bad ka la ong ba un leit lam ia ki sha kata ka madan kaba u dei ban thaw ia kata ka nan. U tad shu poi ha kata ka madan. U la buh ia uta u mohkhiew bad ka kriah, bad u tad shu ong "trei" ki trei, khlem sangeh bad khlem da lap ba iohi kata ka nan ka la dep tang shiteng sngi. Ynda u khunswet u la leit iathuh ha u syiem bad u la phan jngoh ha u Myntri bad u Syiem u la sngewlyngngoh shibun ia ka jingkloi pyndep jong uta u khunswet.

Hynrei u Myntri u la ong ia u Syiem ba un buh sa kawei ka kam kaba eh ba un leh, ban thung da ka lakait bad ba kan sei soh kiba ih ha kajuh ka sngi ba thung. U khunswet u la sngewkhuslai shibun ynda u la ioh kum kane ka hukum. Hynrei ka tnga jong u ka la pyntngen ia u bad ka la ong ba un nym sngew khuslai ei ei. Ynda la iathuh ia ka sngi ka Sotti Koina ka la leit thung da lade bad ha kajuh ka sngi kata ka lakait ka la sei soh, bad ka la kheit ia kita ki soh bad ka la leit ai sha u Syiem. Kumta u khunswet u la lait na kane ka jingsaja kaba arsien

Ynda la dep kane u Syiem u la phah khot biang ia u khunswet bad u la ong ba un bet shi thiar u tyrso hapoh khlaw bad ba un khar biang baroh ia uta u tyrso hapoh thiar. Ia kane ka kam u dei ban pyndep ha kawei ka sngi, Ka Sotti Koina ka la ong ba un nym khuslai ei ei shaphang kane ruh. Ka la ong ba un shim ia uta u symbai ban bet hapoh khlaw. Uta u tyrso u la hap hapdeng ki niut bad ha ki thliew ki syar baroh. Hynrei ka Sotti Koina ka la shim nam tang shisien shim ha ka kyrteng jong ki lok kiba rim kiba jah jong ka bad ki sim rit sim ria na kylleng ka pyrthei ki la iawan iaboi hangta bad tang shiphang ki la tam lut ia uta u tyrso bad ki la buh biang ha kata ka thiar ha ban da shlei khlem da pynsah shuh tang iwei i symbai ruh halor khyndew, Ki la leit khot ia u Syiem

bad u la shem ba la dap biang ka thiar. Kumta na kane ruh u khunswet u la lait.

Hynrei sa kawei ka jingpynsaja ka dang ap ia u U Syiem u la phah khot biang ia u bad u la ong ba un tih ka pukri kaba hynñiew pruh sawdong bad kaba jylliew sanphew pruh bad ia kane ka pukri u dei ban pyndap da ka dud. U khunswet u la khuslai shibun eh ia kane. Hynrei ka tnga jong u ka la ong ba un bam dih, un sum un sleh, bad ba un leit sdang khlem khuslai jingmut ei ei ban leh ia kane. Ka ong artat ia u ba u dei ban leh sa tang kane shisien bad ba ka long syiem man syiem kan hap ha u ha kane ka kynti. Te ha ka sngi kaba la iabuh u la shim biang iai uta u mohkhiew tyndaw bad ka kriah jot. U tad shu ong. "Puh Rong" u mohkhiew u la puh bad ka kriah ka la rong khyndew bad tang shiteng sngi ka la long pukri thik kumba kwah u Syiem. Sa shisien ka shim nam ka Sotti koina bad ki mrad naduh ki hati, ki muid, ki shynreh ki blang ki masi, ki sier ki skei haduh ki miaw ki khnai ki la iawan lyngbung sha kata ka pukri bad tang shiphang ki khem ia ka dud ban dap shoin ka pukri, kane ka shu lieh sha'd da ka thnam dud sada.

Hynrei katta ruh u Syiem um pat hun. U shim sa ka shanam rupa bad u bret ha ka pukri bad u la ong ia uta u khunswet ba un leit ngam haduh ba un da ioh ia ka. U khunswet u la khuslai shibun. Hynrei ka Sotti Koina ka la ong ba un ngam la ka ngam bad kan bah khlieh ma ka shaphang ka iap ka im jong u. U la noh bum halor ka pukri bad jah jar. La ki ap katno katno ruh um wan mih shuh. U Syiem u tharai ba u la iap bad u la leit phai sha la ïing da kaba leh kmen shibun eh.

Hynrei u tad shu lah ngam, ka Sotti Koina ka la leit rah ia uta u mohkhiew bad ka kriah sha la ïing bad ka la ai hukum ba kin krang lynai napoh khyndew haduh ïing jong ka haduh kata ka pukri. U tang shu poi ha trai kata ka pukri u khunswet u la iohi ia ka surok ksiar bad ia ka jingshai kaba wan na sha ïing jong u. U iaid nangta bad u la poi biang sha la ïing bad u shem ba ka Sotti Koina ka la ap lypa ia u ha jingkhang. Hangta ka la ong ia u ba kim lah shah shuh ia ka jingleh dusmon uta u Syiem uba runar

bad bishni bad ka ong ba kin khreh ban ialeh thma ban pynduh syiem syndon ia u.

U Syiem bad ki Mantri jong u ki nang tharai ba u khunswet u lah iap jyllop ha kata ka pukri dud, bad ki la pyrkhat ban leit ring ia ka Sotti Koina ban long mahadei ia u Syiem. La shai dang step u Syiem u la phah ia u Myntri rangbah bad ia ki shipai ban leit khot ia ka ba kan wan sha ïing u Syiem ban long mahadei bad lada kam treh kin wan ring ia ka da ka bor. Ynda ki la poi ha ïing jong ka, ki la sdang nyngkong ban khroh ia ka da kaba jem ba kan wan bad ki. Hynrei ka la ong ba ka long kaba shong sang bad shong pop ba kan klim ia la u tnga namar ka ong u dang im um pat shym iap. Ki la sdang kner ban ktah kti ia ka, hynrei ka la ong "Wat re re da ka kti kumne ioh phi kylla dpei. Hynrei lada phi kwah ia kaba sniew, khie leit ong ia uta u Syiem mrad jong phi ba un khreh da ka thma ban ialeh bad u tnga jong nga—Un mih tang marwei hynrei to ong ia u Syiem jong phi ba un lam ia ki shipai ki swar ban ia tur markhmat ha madan".

Kita ki briew ki la leit phai sha u Syiem bad ki la iathuh ia kaba ka ong baroh. U Syiem u la khot ia ki shipai jong u ha kata ka sngi bad baroh shimiet u la hikai iapom bha ia ki.

Kum lashai ki la mih ha ka madan kaba la iabuh. Ka Sotti Koina ka la ong ia la u tnga ba un ym leh shuwa ma u ha ban da lei lei. U khunswet u la ong ba kin sdang shuwa ma ki ia ka thma. Ki shipai la siat da ka suloi hynrei ynda khuid ka tdem suloi utai u shu ieng hi hapoh khlem jingipher ne jingmynsaw ei ei. La kylli sa ma u la ka bit ne em ba un trei. Ki ong, "To trei". Hangta u la ong ia u mohkhiew ba un pom bad ia ka kriah ba kan khat ia ki khlieh briew. U mohkhiew u la pom bad ka kriah ka la lum ia ki khlieh briew ha madan haduh ba la ishyrkhei. Uta u Syiem ynda u la iohi ia ka jingiap ba itriem jong ki briew jong u, u la pan iasuk bad ka Sotti Koina ka la ong ba kan iasuk tang ba un kular ban ym thaw kulmar ei ei shuh hadien habud bad da kaba aiti noh ia ka jinglong, syiem ha u tnga jong ka. Uta u syiem u la kohnguh ia ka jingdawa ka jong ka bad u la aiti ia la jinglong syiem ha ki kti jong ka.

Ka Sotti Koina ka la shim shi luta ka um, bad ynda ka la synreit ia kita ki met iap, ki la im pat baroh. Ka ruh ka la aiti ia la ka long syiem man syiem ha u tnga jong ka. Bad ynda u la long syiem long bakhraw um shym la klet ia ki hynmen ha ka burom bad ka spah jong hynrei u la phah shaw ia ki, bad ynda ki la wan u la kyntiew ia ki sha ka burom kaba khraw ha ka hima jong u. Ma u bad ka Sotti Koina ki la long syiem ha kata ka muluk haduh ba ki la tymmen bha. Ki la kha arngut ka khun, shynrang bad kynthei, bad ynda ki la iap, ki khun ki ksiew jong ki ki la synshar bun pateng syiem ia kata ka muluk bad ka nam babha jong ki ka la phriang kylleng ka pyrthei.

26.—"PEIT SHA SHILLIANG"

Phi lah ne em ban map lada ngan iathuh khana noh ia iwei i jingjia iba nga la ia lyngkhuh haba nga shang lum shang wah ha kane ka ri jong ngi ? Nga la leit poi shisien ha kawei ka wah kaba rit hynrei, na ka bynta u lap praw, ine i wah rit i la dap umsaw bad la long da ka khriang bah hamar i jaka iba dei ryngkang. Nga la hiar bad jam sha shilliang, hynrei ynda poi hamar pdeng um, ngop jar haduh syngkai. Kane ka umsaw karang poi lin shi lin, shipor la da poi haduh shadem. Katba nga nang ieng ban peit ia ka um, ki khmat kata la ngit ngit bad ka khieh ka la king. Ban phai shadien ruh ym bit, ban tur sha khmat ruh ym long shuh. U briew na shilliang u iohi ia ka jingpisa jong nga bad u pyrta "Peit sha shiliang wat peit ha um, ioh phi iap". Nga la peit sha shilliang bad da kaba ia ksaid bor bah nga la lait thiaw na ka jingma kaba shyrkhei.

Nga la ioh jinghikai na kane. Ka jingim ka long ka thma. U shipai hapdeng ka thma u don tang kawei ka jingpyrkhat—ban jop. Ki jingma kiba shyrkhei ki ker sawdong ia u. Ki tup bad ki suloi ki win jling shi jling, bad ki kuli ki byllud na kadiang na kamon jong u, um iohi

um iohsngew ia ki. Ka jingshit jong ka jingialeh bad ka jingthmu ban jop ka pynklet ia u ban jop ia ki-i kiei baroh. Lada u iap hapdeng ka jingialeh u iap khlem da tieng bad khuslai ei ei. Bad naduh ki por hyndai eh, ka pyrthei ka la rai ba ka jingiap kaba suk bad donburom tam ka dei ka jingiap u shipai ; namar ba u iap da kaba u aiti ia la ka jingim na ka bynta la ka Ri bad khlem jingpyrwa ei ei.

Ha ka trei kam trei duk kaba nang ia ka bait ban peit sha shiliang ka long barabor ka jingiarap kaba khraw. Ka iarap ha ki bun ki rukom, hynrei khamtam ia ki samla ba kin ym sngewsarong eh baba ki jop lane ban khuslai palat haba ki shah rem. Bad shisha ha kaba kut. lah u briew uba peit arkhmat ban ia u ba peit shikhmat. Lah uba peit ia kaba mynta bad ia kaba la shai de ban ia uba peit tang ia kaba mynta. Lah u briew uba don tang i shnong Soar ban kynthih na ka ding, ban ia uba ialeh thma tang bad ka ding haba ka nang byrthen ban pynkylla rnga ia u. Lah uba shem jaka ban phet iap na ka khriang ban ia uba ksaid bad ka khriang kaba kham khlain bor ban ia u.

Ki khynnah skul ki pynleit bun ki snem ha skul kum ka jingpynkhreh na ka bynta la ka jingim. Ki dei ban sah lada shu ong kyllum, sawsnem sawsnem ha ki skul Primary Middle School and College, kumba 18 snem baroh. Lada ki mut ban pass haduh M A. kan long 18 ne 20 snem, Arphew snem ban sah ha skul ka long kaba sngew-shyrkhei ban pyrkhat. Arphew snem ban wad jingtip ban pynbit ia u briew ban im ban trei ha ka kam pyrthei lyngkot rta ka long ka por kaba jlan eh. Lano ki nongpyniaid ia ki jinghikai kin shem lad ban pynlyngkot ia ki snem hikai ban shong skul jong ka pateng kaba dang mih ha ka pyrthei ? Kane ka jingkylli kam iahap shisha bad ka subject jong ngi mynta hynrei ngi shu buh ia ka, jait ba ngi la lap eh dngong ia ka ha lynti. Ngi buh ia ka tang ban pyni ba ngi dei ban kham sngewlem ia ki khynnah samla jong ngi kiba don ha ki skul bad College. Ka jingshong skul ha kine ki por ka la long syriem eh ia ka jingiaid ri khlaw jong ki khun Israel. Lano ki poi sha ka Kedesh B.A., bad katno ngut kiba ioh poi nyngkong sha Kanan ioh kam ? Hynrei wat hapdeng ki jingeh kiba khraw kiba ker sawdong ia ki khynnah shong skul jong ngi, ki iai neh hi

ha skul bad ki la pass hi ia ki eksamin thaid shi thaid. Kaei kaba kyrshan bor ia ki. Ki la iohi aiu re aiu sha shilliang.

Bun pat ki samla jong ngi ki ia ksaid ban ioh jingtrei. Don kiba wad kam shakri don ruh kiba ia pyrshang da ka khaïi, ka rep bad kiwei kiwei ki lad. Hangne, uba jop dei *tang uba dohsnieh.* Ngi la ju pyrkhat ne em aiu ka ki jingmut kane ka ktien khasi pura jong ngi, *dohsnieh?* Ka mut ban pynrben ne ban pynkylla iap ia la ka snieh haduh ba kan ym pynsngew la ksam, la dung mano mano ; ban thew ha ban da ioh ia la i jingthmu, bad ban ym pyndiaw ei ei ia la i jingmut wat la da duh katno katno. Ban ong tang shi kyntien ban dohsnieh ka mut ban rben ne jwat snieh kum uta u Libiatnan ha ka kitab u Job uba "ñiew ia ki dieng pduh kum ia u skum bad uba rykhie na ka jingsiaw u sum". Ai ba ki samla kynthei bad shynrang kin ia pule bha ia ka Kitab U Job. Kin shem ba don bun kiei kiei ha ka ki ban pynlong briew ia ki. Kan hikai ia ki ban "peit sha shiliang." Ryngkat bad ki sur kiba jylliew jong ka jingud bad ki jingmaian jong ka jingim kiba don ha kane ka kitab, ban hikai ia ki kumno ban "nguid ia la ka wain" bad de ban rykhie bad ha ka trei kam uba jop dei tang uba nang ban rykhie.

Nga la mut ban pynkdew ia kiba shem jynjar ia ka shiliang wah ba jyrngam ba phuh syntiew jong ka jingieit. U Blei ha kaba shong ka jingkhuid, ka jingshisha bad ka hok, bad ban pynong ia ki ba kin ñiad ia la ki ummat bad ba kin pynphai la ki khmat sha shiliang wah sha ka Nongbah jong U Blei uba im, kaba long ka jaka rieh ia ka dohnud ba lywet bad ba mong jong ki. Hynrei ka jaka ba phi ai lynti ia nga ka la kut bad nga dei ban pynkut noh hangne.

27.—U THEUSES BAD KA ARTHRA

Thes:—Wat khang ia nga, ko Mei, na ryngkew hi ngi
dei ban iaid.

Aithra:—Na ryngkew ka jngai eh, ba kyllain than
Ka lynti slem eh ruh phin phi ha iing
I kpa jong phi, ha Athen ri khraw nam.
Lada na um phin iaid, phin poi hamar
B'u Phibos un pyndoh sha lyndet lum
La kali bneng bakhraw. Haw peit ka um
Jai-jai ka jem, ym don ei iong erngit
I'u Lei Duriaw ban pynbuaid lamwir,
Phi i no em kitai ki lum ba mih
Na duriaw thluin, sa kum ban tyngkhuh jruk
I'u mawsiang bneng, tang ba ki shan ki lyoh
Ha lyndet hangto phin iohi ka shnong
Bakhraw, bad hamar pdeng, halor u lum
Ka ïing bla trei da marble khrek ka paw,
Ka tynshaiñ kum ka ïit. Tang poi hangta
Phin shem i'u Aijeus khraw, b'la klet ia khun.

Thes:—Ko Mei ba ai jingim mynsiem i'u briew
Ym shym thew dor da ka jingbun ki sngi
B'u khalek kai kum thapbalieh pyrem,
Hynrei da ka matti b'u buh dak kein
Ha ki pateng bynriew ka jaid jong u,
I'u khun ka Aithra kin ym ong ki briew
Khla wait um long, ne kum ka kynthei briew
Tang ha ka thiah sngi bad u bilor iong
B'u khaweit bad tiengpud, bad iap lyngkhuid
Ne b'u iaid lyngkar khlem da sngap ia ka ud
Ka rangli u bukhir hadun ba ka ri
Ka jyllei sa tang ki nongshohnoh briew
Ban kit ka kynnoh bad ka bein pyrthei,
Kham bha phim shym la kha. Peit, Mei,
Lada ki tyrpeng kine ba dang lung
I'u mawsiang bak ki kynpad, kum mawria,
Bym lah pynwin ki pateng briew, hato,

Kam long ka dak ia phi ba shi rukom
Ki sap h'u khun jong phi ki thep ki blei
Phim thaiai Mei i'u parad trai jong nga,
U Harakles kumba phi ong nga mih
Bujli ban pynkhuid ia ka ri, bad beh
Sha nurok i'u basniew basmeh baroh
Ban sah ka ijot ka longbiriew man briew
Ha ka hima ha ki raj baroh. Te wei
Ki blei, ha nga ka bor ba paw briew
Ki thep, balei ia ka jilli ba thaw kai
Ka Syiem sheptieng ban ryngkang ngan angnud
Namar ki jingma bym iohi, ban leh
Ki kam bakhraw. Ban kiew sha buiom dei na
Shyntur khla ban iaid, ban sah ka nam
Yn pynum la ka snam. Hynrei hadien
Jingiap badon burom ha ïing ki blei
Ngin ioh jahthait.

Aither:— Shabas ! hangta nga iohsngew ba ki kren
Ki blei na shyntur u khun jong nga. Ym ban
Pynsheptieng ia phi nga kren ; hynrei ban khmih
U shad aiu phi don. Wei kum u sing
Phi iaid, to rah kine ki khulom, thep
Ia ki ha ka shademkhop, bad wat sei shuh
Haduh ka sngi ha khmat u Aijeus hi
Phin ieng. Wat iam ko khun, namar la ka kmie
Shem pap. Tang ki jynjar ia nga—naduh
Dang samla nga bam da ki umksang.
Bad kumta hi ngam long shuh haduh ka ding
Byriong byrhuin kaba na ranab lum
Ia ka dohjot jong nga. Lypa nga i
Ki khun u Radha blei ynda jan sep
Ka sngi jong nga, ia nga kin sa ring mraw
Ia ka nuti nongpynjot pyrthei ban shna
Jingthiah. Hynrei ko khun, wat kit khia
La ka jingim namar jong nga. Nang iaid
Shaphrang. Hapdeng ka thait ka jrem baroh
H'u briew wat ud ; peit tang sha bneng. Ki blei
Ka bor ka mon jong ngi ka tlot batip
To duwai tang sha ki. Te jingkyrmen

Jong phi haba ka duh, kin thep la ka snam
Ha ki thied tyrkhong ban shan ia phi. Hangta
Ki hajar kin kyllon ha khmat jong phi.
Shaphang jong nga phin sngewtngen ban pyi khat
Ba ynda kylla dpei ka Illium thiaw
U symbai u ban mih na syngkai phi
Un pyllait mraw ia nga. Hynrei kan jia
Ynda na jynjar pyrthei phi la lait
Bad nangtei phin ioh peit i'u briew ramia.
B'u ksuid b'u truid lynti ia ka haw haw
Ba tur napdeng ka jingdum bad ki lyoh

Thes:—La kum lum bah ia nga ki ktien jong phi
Ki ban ko Mei, Hynrei phin ym ioh tngen
Ne shngain lada bad phi hangne nga sah ?
Ngan jin da im suk hapdeng ki lyngkha
Bad ki lum. Hangne, hapdeng ki lyngkha
Barit hapoh ia ka jingsuk jong ngi
Ban knich ym don ba lah ; imat la ker kut
Ia ka jingman bakhraw ha ka pyrthei
Da ki dieng shiah bad ki mrad khlaw suda.

Aithra:—Kumta shisha ka long. Hynrei kynmaw
Ki blei hi ki la pruid lynti nangne
Phin iaid, ban kiar ym lah. Hynrei
Ka jingbyrthen ka step phyrngab ka la her
Bad jngai phi dei ban iaid. Ka jingsahnud
Kum sarangnar ba ia nga kan bam lada
Phi tud ban leit. Ha Tresim ki pahuh
Ki wah basngur ba kynud sngewtynnad
Hapdeng ki madan phlang ryngkat ki sur
U Pan bathiang, ka um jong ki, ka lyer
Ki um, ban sait ia ka jinglwait ka met,
Ia ka jingtlot ka jingmut ruh. Nangne
Ha ki jingma ia phi ngan shan. Ngan kmen
Ha ki jingjop jong phi. Hynrei khie noh,
Sa shisien ai ngan doh. Leit tip mano
Ka rynieng jong phi ngan khmih lano.

38.— KA PHAWAR KYRSIEW IAWBEI

To khie noh khun I Mei ki kliar lum ki la mih
Phi la biang por biang sngi sa ki lyer bneng ban dih,
Ban ia king bad ki sim kiba rwai da sur briew
Na ka pneh ka iawbei jong phi khun nga kyrsiew.

Khun tipsngi, khun tipsuk, khun tipbriew, khun tipblei,
Tang ha phi la kyntip ki maian ka pyrthei.
Lum Diengiei, Sohpetbneng, bad u Thlen, kine kein,
U Khrawjutang ki don ; kin sa hap ai jingkhein.

Puh shilum, Kyntingmawsan, bad u Khwaishynreh,
Kyrteng jong ki junom ha Ri la jong kan neh.
Jingtrei jong ki la dep, ka burom ruh la ioh.
Mynta ia phi ki khot sha bneng ba phin kynjoh.

Dei u thiep ka jingim ; dei ki kliar lum ka nam,
Dei kine kein wat klet ia u pud ba phin kam;
Tad mar iuhkjat h'u iaw, sati blei kin pyndeng,
Ha persoh persyntiew phin ia iaid kai kylleng.

U ban pruh ki duriaw ruh ban bein u kyllang,
Bad pynher syrngiew ruh bad ban pynkhuid ka sang—
Une kein u Ramhah hei ko lok, wat sarong.
U jong nga, u jong nga, da ka khor u ioh spong.

39.—U RAMHAH BAD KA BLEI SYNSHAR

Kawei ka briew kaba la ioh pahuh shibun u khaw u kba hynrei ka long kaba khapnap bad kaba ban bein sat ia kiba duk kiba shitom. Lada ki para marjan marpa kin wan pan kylliang kba na ka kan thew ia u kba da ki shang kiba rit, hynrei haba kin wan pynphai pat ia u kba jong ka ka pdiang ha ki shang kiba heh. Ka Blei Synshar

haba pynlong pynman bad kaba buh ba thaw ia ka rep ka riang bad kaba pynmanroi ia u laiphew mrad, ka la sngewsih sat ia ka mynsiem khwan bad ba khlem isynei jong kane ka mahajon bad ka la kut jingmut ban ym ai shuh ia ki jingkyrkhu ha ki 'riew runar mynsiem kum kane. Tang mar shiphang kane ka briew ka la kylla duk kum ka ksew, bad haba kam ioh lad shuh ban im da kumwei ka leit shong mraw ha ïing uwei u syiem, tang ba kan im la ka ja kpoh.

Ka la jia ba kane ka briew ka la pun khun bad ka la kha da u khun shynrang. Ki ong ba ha ka por ba la kha ia une u khun, ki la paw ki dak kiba i shyrkhei--ka khyndew ka la khynñiuh kumba khih jumai, la paw ka leilieh bad la win u pyrthat ha bneng, bad la khie ka eriong bad la ther u lapbah lapsan. Te ki briew ki la ia sheptieng bad ki la ia pyrkhat aiu kine ki dak ki lah ban mut, bad uba kumno u khunlung u lah ban long haba jia kum kine ki dak kiba sngewtriem ha ka por ba kha ia u.

Ynda u la sdang ban san, la ithuh hi naduh ka rynieng naduh ki bor met jong u ba u dei u kynja ramhah u ban pynkylla khongpong ia ka pyrthei. Bad haba ka kmie jong u kam lah bsa shuh ia u ka la leit pynshong mraw ha ïing kawei ka kynja mahajon kaba bun bha ka rep ka riang bad kaba pahuh bha u khaw u kba. Hynrei ynda kane ka trai kynrad jong u ka sdang phah leit trei rep lyngkha ia u, la iohi ba ym shan wait shan mohkhiew bad ki rashi kiba na ïing, kine ki lah da khein lyngkhot lyngkhai tad mar shisien pynkhih. U rwai Kumne :

"Hei, hei, hei, Ko Mei kynrad. Ko Mei khraw spah
To lum lang ki mohkhiew tasam ki wait tasam
Na baroh shi muluk khie lum katba lah,
Ban da ki tiar jong phi te shu pulom ka kam,
Hei, hei, hei, da phah thaw da ki tiar kiba biang
Bad sa khmih ngan sa puh tang shi mohkhiew shi lum,
Shi wait ngan pom kin kyllon bad kin thiah riang riang
Ki dieng ki siej ki phlang ba mih baroh shilum.
Hei, hei, hei, kyndei ho ka ladei."

Kane ka mahajon ka lum ia ki wait ki mohkhiew tasam bad ki mar de katba ka lah ban ioh na man ki shnong hapoh ka muluk, bad namar ba tang uwei u kamar um lah shuh ban shoh wait ne mohkhiew ki ban heh haduh arphewsan mon, la pynialang ia ki kamar baroh shishnong bad da kaba iatrei minot lang bunsngi, la pynioh ki tiar prat bad puh lyngkha ka ban biang bor bad une u Ramhah. Ki la phah thaw sa da u sdie ruh uba katjuh ka jingheh bad ka rashi de kaba khia khadarmon khadar ser, ne.

Namar ki la ialang baroh shi shnong ruh kim lah ban pynkhih shuh ia kine ki tiar rep ki bym ju bna pyrthei, ki la phah shaw da u ramhah hi ba un wan shim ia ki na shlem. U tad shu poi ma u pat, u shim ñiat ia ki wait kumba shim ia u pyrthew, u bah ha tyrpeng ; nangta sa ia u mohkhiew bad bah ha kawei ka tyrpeng ; ia u sdie pat u wah ha kawei pat ka tymbuit bad ka rashi pat u shu tyngkhap hapoh pohtit Baroh kaba u kieng ha la ka met ka jan dap shispah mon ! Ynda u rah ia ki sha ïing ka mahajon bad u buh lyngkreng ha phyllaw, la i triem hi wat ban peit u nongjngoh ruh. Haba bam ja pat ma u ruh lymda dap hi khadar stieh pynshong ka ja bad khadar stieh pynshong ka jyntah um pat khih hi. Kumta baroh shi shnong ki la dei ban ia shet ja shet jhur ia u.

Haba u shut tiar ma u ruh u shut ha ki mawlong kiba heh kat ki ïing bah, bad tang shisien shut hi u dei ban lut baroh uwei u mawlong. Shuwa ba un mih na ïing ban leit pom ram, u da rwai :—

"Hei hei, hei, to phet iap ki laiphew mrad na khlaw,
Ioh um ka snam, ioh bam ka wait khadar bor ;
Hei hei, hei ioh kit pop ka blei, ioh phi mynsaw,
Wat wan iashang shajan jong nga ko lok ko jor ;
Ngan pom shi wait, shi lum kin liem hi phar
Ki hajar dieng ki hajar siej bad phlang ha khlaw,
Bad lada khadar wait ngan pom ki lum khadar kir
(sa shah khi).
Kin lip rong jyrngam, kin dkhaw.
Hei, hei hei, kyndei ho ka la dei"

Kumta tang shi sngi u leit pom ram, bad tang khadar sien kawut u kawut da la ka wait, ki dieng ki siej bad ki phiang kane ki la da kyllon hi plar lar lar halor khadar lum khadar wah.

Ynda ki dieng ki siej ki la iap bha, ka la dei sa ka por thang ram, bad ynda ha ba la ai ding ma u ia ka lyngkha ka jingbymthon ka ding ka la long kum ka jingkyrhuh ka bneng ha ka por ba khie ka eriong bad kum ka jingwan ka sngi khadduh, ka ding ka la mch haduh shi taiew ; bad kiba tip ki ong ba ym tang ki dieng bad u palang hynmei haduh ki maw bad ka khyndew, ki kylla dpei hi pom

Poi sa ka por puh Tang shi mohkhiew shi lum u puh bad tang khadar sien kawang mohkhiew u kawang, u la dep baroh kawei ka lyngkha. Ia ka rong jong ka snep lum la kylla shapoh ; bad la paw da ka rong dew met kata hain saw shain halor k' khadar lum.

Shaphang kaba bet ruh u bet tang shi kham shi lum bad tang khadar sien kawang ia u kba, la dap lut baroh khadar lum. Kumjuh ha kaba krad bad thiew kynbat, tang mar shi sngi la dep.

Shuwa ban ot ia u kba u la thaw khadar ki myndar bah. Ynda u la ot la lum ia u kba baroh, u la leit shaw tang mar khadar lynti bad u la thep ha kine ki myndar ha ban da dap shoin—shi myndar shi lynti.

Hangta u sa leit khot ia ka mahajon bad ynda ka la iohi katne u kba tang shi samoi rep, ka la sngewbha bad kmen haduh ba ka la pyllait mraw noh hi ia u khlem da ia bun ktien ei ei

U Ramhah u la leit sha ïing la ka kmie, u bah artad kynrem la ki wait ki mohkhiew sha la ïing. U la sdang bad rep lyngkha thik kumba rep ha ïing ka mahajon—khadar lum—khadar thung. Ynda u la ot ruh u la ioh khadar khum na ki khadar thung.

Kane ka la pynjew ia u Ramhah haduh bym tip shuh bad haduh ba un da kut la ka buit ka stad hi thiaw, Ka daw ka jingbym soi soh ka lyngkha jong u kam shong ha ka torti ka jingtrei jong u. Kam shong ruh ha ka jingsniew u symbai hynrei ka long baroh ka jingbym biang u slap, ka lyer bad ka sngi. U lah, da la ka bor ban pynpait

ia ki mawsiang ban pynkyllon ia ki dieng ban tar bad pynlwet ia ka Khyndew. Hynrei ia ki jor kiba pynlong pynman ia ka mariang bad ia ka trei ka ktah u khun bynriew ka bat ka 'Lei Synshar. U kba jong u um long namar ba ka leh ma ka da Laba ka khang ia ki jor ban sei symbai uba u la bet.

Ynda u la wan wad u la shem ha ka 'Lei Synshar ia ka daw ka jingbym long ka rep jong u. Ka jingmeh ding jong u ia ka ka bym bit shah bad u la kut jingmut ban leit wad ia ka bad ban pynjah burom na ka bynta ka jingñiew shiliang khmat jong ka. U la wad da uwei u synsar u ba la joi bha, bad ynda u la pyntabain ia u da ka jakhlia ha banda jain. u la rah ia u bad ieng joit na la ïing ban leit wad ia ka 'Lei Synshar haduh ban da shem ia ka, bad tad shu ia kynduh hi u ong ba un sympat ia ka na ka khmat da une u synsar.

Ka 'Lei Synshar kaba iohi bad tip ia kaei kaei baroh, ka la sngew thamula bad sam rkhie shibun eh ia ka jingbieit jong u Ramhah. Bad ka la phah bun jait ki jingpynwit ban khang lynti ban pynkulmar jingmut ia u.

Nyngkong eh u la ia kynduh da ka dngiem kane shahe shahe ka ieng ha lynti ban khang khmat ia ka lynti jong u.

"Kynriah" u ong.

"Men leit shaei lih kumne saw treng saw treng ?" ong ka dngiem.

"Ngan leit sympat ia ka Lei Synshar na ka khmat jong ka da une u synsar", ong u Ramhah.

"Men leit sympat kat ia ka Syiem Blei da me u Bieit ?"
"Ngan trud shuwa ia me haba men da sniewbriew kum ka diengngan trud khla".

Ka jingbitar jong u Ramhah ia ka dngiem ka bym tip shuh.

"Phan trud da ma pha ka shah dait kyieng kat ia nga, ?" u ong.

Mar kumta u shim ia ka ñiat na u tdong bad shisien pda u pda sha bneng ka her khadar miet khadar sngi ha suin haduh ba kan da poi sha phyllaw ïing ka Syiem Synshar, ka da lynñiar "Wu" ynda ka hap ha khyndew

Ynda u iaid sa shiphang u ia kynduh ia u labah lasan. U Khla um man ai jem hi, une kum ban kynrup ia u Ramhah. Ynda haba um kynriah u Ramhah u pda ia u ruh kumba pda ia ka dngiem u da ioh bam lyer artad ha shiteng bneng khadar miet khadar sngi haduh ba un da hap sbuk ha phyllaw ïing ka Syiem Synshar u kyndit artad he. Nangta u ia kynduh sa ia u hati. Ia u hati ruh u la pda sha phyllaw ïing ka Syiem. Tangba u hati u kham heh u Ramhah u la kham shitom haba ialeh ia u.

Ynda u la jop ia u hati, u Ramhah u la iakynduh sa ia u rakot uba la i triem ka jingheh. une u ang shaheb, shaheb, ka poh shyntur jong u ka siang sha sla kyndew bad ka neng shyntur jong u katei sha haw haw i kumba ka tyngkhuh haduh u mawsiang bneng.

"Kynriah", ong u Ramhah.

"Jan ba ngan nguid" ong u rakot.

Khlem da bun ktien ei ei shuh haba la ia kynduh para rangbah u Ramhah u la kynrup ia u rakot na ka shyntur bad u la iaid ha ka lynti.

Ka lynti sha ïing ka Syiem ka long khadar snem lynti ban iaid da ka kjat briew. Lada iathuh ia ki jinglyngkhuh jong u Ramhah baroh ha ka jingiaid lynti kaba slem bad jlan katne, kan jrong kat haduh ban da pynbtai ia ki nong-, sngap bad pule. Ngin iathuh sa tang kine khyndiat.

Nyngkong eh u la lap ia u briew uba ki khmat jong u baroh ar ka sop da ka shun. Une khleng khleng u iaid share share shane shane shatai shatai ; khlem da shem lynti shuh. U Ramhah u la kylli ia u balei kat kane ka apot ka hap ha u. U ong ba ka shun ka la sop bad dambit hi khak ha ki khmat jong u bad ba ka la kylla doh kylla snam ban pynmatlah ia u haduh bym imat shuh. U la kyrpad ia u Ramhah ba un pynkren na ka bynt: jong u ha ka Syiem Synshar.

Ynda haba u la poi ha kawei ka wah kaba riat u iohi ia uwei u briew uba pun jingkieng na shiliang sha shiliang wah da la ka jong ka met, bad ba ki briew bad ki mrad ki ia ryngkang nalor jong u. Une u lok ruh u la kyrpad ia u

Ramhah ba un pynkren bad ka Syiem Synshar na ka bynta jong u.

Hadien pat u la kynduh sa ia u briew uba kit phlang bad uta u phlang ruh u snoh ha ka met jong u baroh shilynter khlem man da lah pynshet shuh ia u. U la ong ia u Ramhah ba un pynkren na ka bynta jong u.

Khadduh eh u la ia kynduh sa ia u briew ha lynti uba la sop baroh shi rynieng da ka tyngka ba la iadait pain bha kat haduh ba ym lah shuh ban pynkhih ia u sha ka diang ne sha kamon. Bad khmut bad khmat bad shyntur bad shkor ka sop da ka tyngka suda. Bad kti bad kjat la pyndait pain da ka tyngka : wat haduh u ñiuhkhlieh ruh u la long da ka tyngka. U Ramhah u la shem ba uba jynjar tam napdeng ki lok bynriew baroh kiba u la ia kynduh dei une u sop tyngka.

"Ko lok sop tyngka, balei katne ?" ong u Ramhah "ban katne katne kan sop tyngka te la im jynjar khait ha ka pyrthei".

"La jynjar khait me lok" ong u sop tyngka. "La kwah iap katno katno ruh um iap shuh. To ia pynong iapynkren na ka bynta jong nga ho, ynda me poi ha ka Syiem Synshar.

U Ramhah u la iaid la ka lynti. Hynrei ynda u lajan poi sha ïing ka Syiem Synshar, ka Syiem pat ka la tip lypa na ki dak kiba paw ha phyllaw ïing jong ka ; kata na ka dngiem, u khla, bad u hati. Kine ki mrad ki dei ki shakri jong ka bad ki la iathuh ha ka, uwei pa uwei, ia ka jinglyngkhuh jong ki bad u Ramhah bad kumno, na ka jingpda jong u, ki iaher khadar sngi khadar miet ha suiñ haduh ba la kheiñ lut ki kti ki kjat bad la lwet ka met hi thiaw. Ka Syiem ruh, ynda ka la pynkoit pat ia ki bad ba ka tip ba u Ramhah u la jan, poi ka la set ia lade khop, bad ka la ong ha ki shakri ba lada wan poi briew mano mano ban wan wad ia ka, kin ong ia u ba kam lah ban pyniashem namar ba ka pang.

U Ramhah u la poi tiap ha phyllaw ïing ka Syiem Synshar. Ka ïing jong ka ka don khadar jingkhang, bad ban poi sha ka kamra shong jong ka dei ban rung lyngba ki khadar jingkhang. U la sngewthuh ia ka jingud buit jong ka bad u la bitar lep. U la kynjat phar phar ia

ki jingkhang bad u la rung shaduh ba kut shaba shong ka Syiem Synshar. Tad shu poi u la kylli balei ba ka lehbeiñ ia ka jingrep jong u bad da ka dumok ka byrthen artad, bad u la thew sympat ia ka da uta u synsai jong u. Ka Syiem Synshar, kane kynjai khlem da pynpaw jingbitar ka la ong ia u ba, haba u wan sha ïing ki blei. ka long, tang ka kam lamwir ba un wan da ka byrngem byisit, namar ka iaid tang da ka nia da ka hok, ka ong artat kumne :—.

"Me i hep, kane baroh ka la jia na ka bynta ka pop i mei jong me. Nga ka blei nga la ai nga la pyndap ia ka da u khaw u kba, na ka bynta ba kan im suk im sain ia lade bad na ka bynta ba kan ioh lad ba kan iarap bad leh sbun ia kiba duk kiba shitom. Ynda ng. la ai ka spah ia ka, jop pynban da ka khwan ka lalot ia ka, bad ka la kylla long ka nongpynjynjar pynban ia kiba duk. Haba ki wan pan kba kylliang na ka, ka thew da ka shang kaba rit: Ynda ki wan pynphai pat ia u kba jong ka. ka pdiang da ka shang kaba heh Hato kum kane ka akor ka dei kaba shongnia shonghok ha khmat ka blei bad ki briew. Nga hynrei kum ka blei kaba pynlong pynrman nga kwah ba u khun bynriew shi tyllup pyrthei un ia kdang ia bad un ia suk mar kumjuh namar baroh ki iashong ha ka uh ka khyndew, ki ia bam da ka juh ka lyer jong ka bneng. Khie leit iathuh ia kane ha ka kmie jong me, bad ong ba kan pynduh noh ia ka mynsiem lalot mynsiem khwan jong ka.

Ka Syiem ka la ong ia u Ramhah ba un leit pynkhuid ia ka sang ka kmie jong u da ka jingkñia, bad ba un pynkynriah ia ka jingbitar jong ka blei da kaba kñia, bad un pyn kynriah ia ka jingbitar jong ka bloi da kaba kñia, da ka 'iar kynthei kaba saw

U Ramhah u la pynpaw ia la ka jingbabe kaba khraw ia la ka jingleh khlem akor bad jingkhlem pyrkhat, bad ynda u la kohnguh ba lah kania bad ka hok ia ka boi, u la dem khrup ha ki kjat jong ka bloi Synshar bad u la pan map ia la ka jingbakla. Ka Syiem ka la ong ba ka la shah jem ia u namar ba ki samla ki long kiba shit snam barobor bad ba ki bloi kim ju ia bud ia ka jingbiuit jong ki haba ki da kylla kaba mut.

Ka ong artad kumne ia u :—

"Khie leit biang sha la ka kmie bad iathuh ia kine kiei kiei bad ha kawei pat ka snem, ynda men pynhap symbai biang halor khyndew ngan wan ban kyrkhu ia me da ki jingsyaid jong ka sngi na bneng, bad da ka jinghap jong u slap bad umjer najrong."

U Ramhah n ia nguh ngon ia ka blei haduh khyndew Hynrei shuwa ba un leit u ong.

"Ko Blei kynrad to batai ia nga ia kiei-kiei ki jingphylla kiba nga lap ha lynti".

"Kito baroh. men sngewthuh", ong ka blei. "Ki la ioh hok la ka bainong namar ka jingpynkheiñ jong ki ia kiei kiei kiba nga la buh ban pyniaid ia ka longbriew man briew.

Shaphang uto u sop tyngka pat dei ma u napdeng ki khun jong ki briew baroh uba la shem jinjar tam. Nga la ai ka spah ka phew ka lak ka putit ia u da kaba thmu artad ban pynriewspah ia ka mynsiem jong u. U la pynduk ia laka mynsiem jong u da ka jingkhwan haduh ba ka dohnud jong u ka la leit hit bad u la long sa tang ka doh ka shyieng, bad katba nang sop ka tyngka ia u wat ka doh bad ka shyieng jong u ki la nang kylla dur. Un sahkut hangto bad ym don jingkyrmen shuh ia u; namar um long briew shuh hynrei u la long tyngka.

Uto pat u kit phlang u dei u briew uba haba u lap ia ka jaka ban thoh phlang ha lum, um ju iathuh ia la ki paramarjan marpa nangno u ioh phlang, khnang ba un ioh leit thoh tang ialade. Bad namar ka mynsiem khapnap jong u, u phlang u la snoh ha ka met jong u khlem da pyllait shuh. Un bam un dih, un thiah un shong un iaid un ieng ryngkat bad uto u phlang khlem da lait shuh.

Uto u briew uba pun jingkieng da la ka met u dei u jaid iait marwei. Haba ki shnong ki thaw ki pyrta shnong ne iawer ban iathaw jingkieng na ka bynta ban bit ka iaid ka ieng, um ju pynsngew, hynrei la ka iaid mutlop iaid kuman marwei. Ha kaba kut un long jingkieng da la ka met kein kum uta.

Uta pat uba sop shun ki khmat u dei u riew khapnap. Haba ki lok ki wan pan tang ka shun la u dang don ruh

u ong ba um don namar ba khapnap. Ka shun kan ym lait shuh na ki khmat jong u.

Ynda ka Syiem Synshar ka la lah pynshai ia u Ramhah shaphang kitei ki jinglyngngoh jong u u la kwah ban tip sa shaphang ka dngiem, u khla bad u hati balei ba ki wan khang lynti ia u bad la jia aiu ia ki ynda u la lah pda ia ki. Ka Syiem ka la iathuh ia u ba um donkam ba tip shaphang kita namar ba ka leh ia ki katba ka sngewthuh hi ma ka.

U Ramhah u la leit phai sha la shnong na kajuh ka lynti bad ynda u la poi sha ïing bad u la pynkhuid ia ka sang ka ma baroh kumba la bthah ka Syiem Synshar, u la sdang biang ban rep ban riang kum mynshuwa bad u la shem ba kiei-kiei baroh ki la iaid beit bad ryntih bha. Kumta u Ramhah u la iasuk pat bad ka Blei Synshar.

30.—KA JINGSUK BAD KI HIMA KA PYRTHEI.

Ka pyrthei ka don hapdeng ki jingkulmar kiba khraw. Kawei ka hima ka peit matdong ia kawei pat bad kawei ka mamla ka thew kti pyrshah ia kawei pat. Ymdon jingsuk haei haei. Katba nang mih ki sngi ki tiar pynjot bad ki bom ki nang kham phylla bad kham shyrkhei. Kawei ka thma ka kha ia kawei pat bad i kumba ka ding ka nang klang katba nang ialeh ban tem ia ka. Ka League of Nations, kata ka seng pynsuk pyrthei kaba la mih hadien ka thma bah kaba nyngkong kam shym la lah satia ban khang ia ka jingleh trai khlieh ki Japan ha Manchuria, ka jinghiar thma bad ka jingpyniasoh jubor ka Italy ia ka Abyssinia sha lade, ka jingialeh thma mar kynti para hima Spain, ka jingpyniasoh jubor ka Germany ia ka Czechoslovakia bad Austria sha la ka hima bad ka jinghiar thma ba kyndit ka Japan ia ka China.

Hapdeng ka Thma Bah Ba Ar la don ka jingkhih ban pynmih da kawei pat ka seng kaba kham bha. Kane

ka da'dei ka United Nations Organisation. Ha ka 14 tarik Nailar 1941, u President jong ka U.S.A. bad u Prime Minister ka Great Britain ki la iasoi ia ka Atlantic Charter. Ka jingthmu jong ka ka long kumne :—

1. Ki hima kiba long dkhot jong katei ka Charter kim bit ban hiar thma ne leh bein ia kiwei pat ki hima.

2. Ym lah ban pynkylla ia ki pud ki sam jong kano kano ka hima khlem ka mon ki trai hima.

3. Ki hima baroh ki don hok ban bat bad ban pyndonkam ia kano kano ka rukom synshar ba ki sngew dei : kito ki hima kiba shah synshar ha kiwei pat ki bor nongwei ki dei ban ioh la ki iktiar synshar lade bad ka jinglaitluid lada ki kwah.

4. Baroh ki hima ki dei ban ioh ia ka hok ban ia khaii pateng bad kino kino ki para hima khlem ka jingpynwit ne ka jingteh hukum da kiwei pat ki hima.

5. Ban wad ka jingiasngewthuh jingmut hapdeng ki hima khnang ban pynryntih lang ia ka dor ka mur jong ka iew ka hat, ka siew ka kda, bad ka bainong baini ki nongtrei khnang ban pynroi ia ka spah ka phew bad ban kyntiew ia ka jingnang jingstad hapdeng ki jaid bynriew baroh.

6. Ki khmih lynti ba hadien kata ka thma ki hima kin iashong shngaiñ ha ka jingsuk ha la ki pud ki sam, bad ba ka jinglaitluid na ka jingsheptieng bad ka jingkyrduh ban synshar ia ka jaid bynriew.

7. Ki briew ki lah ban iawan ia leit na kawei ka ri sha kawei pat na ryngkew, na duriaw bad na suin khlem jingpynwit ne jingkhanglad ei ei.

8. Ki briew kin pyrkhat jngai ia kiei kiei kiba iadei bad ka jingmanbha ki jaid bynriew shityllup bad ba kin ym kwah thma shuh.

Kitei ki hima baroh artylli kiba la pynmih ia kane ka Charter ki la pynbna ha ka pyrthei ba ki la kloi ban bud ia kitei ki jingthmu babha kiba don ha ka. Ki khot sngewbha ia kiwei pat kino kino kiba sngew iahap jingmut lang ha kitei ki jingthmu ban iasnoh kti lang da kaba iasoi ia ka Atlantic Charter Ha u Kyllalyngkot 1, 1942, arphew hynniew tylli ki hima ki iasoh lang kum ki dkhot jong ka Atlantic Charter. Hapdeng ar bad lai snem kitei ki hima ki ialang bunsien ban pyrkhat kumno ban nang pynbha

ia ka Atlantic Charter khnang ban wallam ia ka jingsuk kaba skhem bad kaba neh ha ka pyrthei. Bad ha u Iaiong 1945, ki la pynmih ia ki Riti jongka United Nations Organisation (U.N.) ba la seng ha ka nongrim jong ka Atlantic Charter.

Ka U.N.O.—Ki KAM JONG KA KI JONG—

1. Ban ialeh ban bat skhem ia ka jingsuk jong ki hima ka pyrthei shityllup da kaba ialeh lang ban pynduh ia kano kano ka kam kaba lah ban pynmih ia ka thma lane thaw jingkulmar ei hapdong ki hima da ka lad jong ka jingpyniasuk.

2. Ban nang kham pynskhem shuh shuh ia ka jingia dei lok hapdong ki jaid bynriew baroh.

3. Ban don ka jingiatrei lang ban kyntiew ia ka jaidbynriew ha ki bynta baroh jong ka jingim na ka liang jong ka longbriew manbriew, ka jingnang jingstad, ka synshar khadar, ka khaïi pateng, ka leit ka wan bad ka trei ka ktah bad ban hikai ia ki briew ba kin nang ban ia burom ia ka hok bad ia ki jinglaitluid jong kiwei pat khlem ñiew pher ei ei ia snich doh, ka ktien bad ka niam.

4. Ba ka U. N. O. kan long ka thymmei jong ka jingiatrei lang ki jaid bynriew ban pynlong kam ia kitei ki jingthmu ha ka rukom kaba iadei bad kaba ryntih. Ha ka snem 1951 lajan baroh ki hima ka pyrthei ki la long ki dkhot jong ka U. N. O. lait noh tang ka Germany Italy bad Japan. Kitei lai tylli ki hima ki lah ban long ki dkhot jong ka hadien ba ki la pynpaw ialade ba ki long ki hima kiba kwah ia ka jingsuk.

Ka Ganraral Assembly—Kane ka long Dorbar Bah jong ka U.N.O. kawei pa kawei ka dkhot hima jong ka ka lah ban phah ym palat 5 ngut ki nongmihkhmat sha katei ka Dorbah hynrei ka ioh tang shi vote. Kane ka Assembly ka don hynreiw tylli ki Committee rit hapoh jong ka. 1. Ka General lane Steering Committee. 2 Ka Political bad Security Committee. 3, Ka Economic and Financial Committee. 4. Ka Social, Humanitarian bad Cultural Committee 5. Trusteeship Committee. 6. Ka Legal Committee·bad 7. Ka Adiministration bad Budget Committee.

Ke Security Council—Ka don 11 ngut ki dkhot 6 ngut na kine dei ban jied man ka ar snem, hynrei 5 ngut

ki long lypa bad kita ki long ka China, ka France, ka U. S. S. R., ka U. S. A., bad U. K. Kane ka Council ka long kaba donkam shibun namar la ai bor halor jong ka ban peit ia ka suk ka saiñ jong ka pyrthei bad ban pynbeit ia ki jingeh baroh kiba ktah ia ka jingsuk para hima. Lada don kano kano ka hima ka bym kohnguh ia ka jingpynbeit jong ka, kane ka Council ka lah wat haduh ban khang ia ki hima baroh ban ym ia khaïi pateng, iadei pisa tyngka ne iadei kam dei jam ei ei bad kata hima bad ka lah ruh, ban pyndonkam ia ka lad kaba kut da ka thma.

Ka Secrateriat--Kane ka dei ka Office Bah jong ka U. N. O. Hangne ki don ki nongtrei kam jong ka. Ka don jin 8 tylli ki Departments hapoh jong ka. Bad ki nongtrei kam jong ka ki don 2500 ngut. Ia u Secretary General ka jied ka Security Council bad ka dei ka General Assembly kaba pynskhem ia u ha ka kam.

Ka Interntional Court of Justice--Kane ka dei ka Kashari Bah jong ka U. N. O., ka don 15 ngut ki dkhot. Kin neh 9 snem kum ki dkhot jong ka. Ki dei ban long ki briew kiba don burom, kiba shemphang bha ia ki kam kiba iadei ha ka hima ka pyrthei baroh kawei. Katba lah ban ioh ia jied ia ki na ki kynja nongbishar kiba khraw tam jong kano kano ka hima. Kane ka Kashari ka pynbeit bad bishar ia kino kino ki jingiakajia ne ki mukotduma jong ki hima.

Ka Trusteship Council -Kane ka Council ka peit bad sumar ia kito ki hima kiba hap hapoh ka Mandate jong ka League of Nations, ki hima kiba lait na ka kti ki nongshun hadien ka thma bah Ba-ar, bad kita ki hima ba ki nongialam jong ki ki aiti ha ka jingpyniaid jong ka. Ki kam jong ka ki long ban long ban nangpynbha shuh ia ki kam ka jingsuk hapdeng ka pyrthei : bad hikai bad ialam ia ki briew jong kito ki hima ban nang kham kiew kyrdan ha ka liang ka spah ka phew, ka rep ka riang, ka khaïi ka pateng, ka trei ka kta, ka jingnang ka jingstad haduh ba kine kin da bit ban ioh ia ka jinglaitluid bad ka synshar lade. Ki don ruh kiwei de ki kam jong ka kiba pynshlur ia ka jingnang ban ia burom para briew ha ki bynta baroh khlem jingñiew shiliang khmat iano iano.

Ka Economic bad Social Council—La aiti ha kane ka Council ban peit bad pynduh ia kino kino ki daw kiba pynmih ia ka thma na ka bynta ka jinglalot spah lane ka jingibein para briew. Ki dkhot jong ka ki don 18 ngut. Kane ka Council ka wad jingtip shaphang ka jinglong ki hima na ka liang ka spah ka phew, ka imlang ka sahlang, ka jinglong jong ki briew bad ki riti jong ki, ki skul bad ki College bad ka jingkoit jingkhiah. Ka btin ia ki ban ym sah dien bad ka thaw lad kumno ban kyntiew ia ki ban nongroi bad ban man bha ha kitei kiei kiei. Ka International Bank, the International Manotary Fund, the Civil Aviation Organisation, bad ka Educational Scientific bad Cultural Organisation ba la khot lyngkot da ka kyrteng UNESCO ka trei kam hapoh ka jingpyniaid jong katei ka Council.

Ka Ri India bad ka U. N. O.—Ka Ri India ruh ka long ka dkhot jong ka U. N. O. Ka la ioh ia ka jinglaitluid hadien ka partition. Ka RI India ka don shibun ki jingeh ba ka dei ban jop khnang ba ka Ri kan long ka hima ka khlain bor, kaba stad bad kaba shai ha ka pyrthei. Ka jingbun ki jaid bynriew kiba iapher ha ka niam, ka ktien, ka snieh doh, ka dustur ki riti, ka jingduk bad jingsah bieit jong ki briew ha ki bun ki bynta ; kine bad kwiei pat ki jingeh ki la long kiba don ha khmat ki nongialam jong ka Ri haba thaw ia ka Constitution jong ka. Ka Constitution ba la thaw da ka Constituent Assembly ka la pynlong ia ka India ka jingiasoh ne ka synjuk lang ki State ha ka 26 tarik Naiwieng 1949. Mynta kylleng ka Ri ka Sorkar da ki 5- Year Plan jong ka, ka shna ia ki lynti ki syngkien ki College ki hospital ba bun jaid, ka pynmih ia ki karkhana shna tiar, ka thaw lad ban pynshlur ia ka rep ka riang ka pyntrei kam ia ki par bad ka ai baibam ia ki student ban leit pule sha Europe America, bad kylleng ha ki bynta kiba pher bapher jong ka jingstad khnang ba kin lah ban iarap ha kaba tei ia ka Ri ynda ki la pyndep ia la ka jingpule.

Kum ka dkhot jong ka U. N. O. ka India ka siew la u synñiang. Ka phah ia ki nongmihkhmat sha ka dorbar jong ka bad ka ioh ruh ka jingiarap kylliang na ka. Ki nongmihkhmat jong ka ki la pynpaw ia lade ha ka U. N. O. ba ki long ki briew kiba shai jingmut bad

kiba kylluid mynsiem, kiba don ka sap kumno ban saiñ pyrthei bad kiba ka pyrthei ruh ka burom. Ka U. N. O. ka shaniah ia ki bad ka ju buh ia ki ha ki kam kiba kham donkam kiba ktah ia ka iap ka im jong ka. Kata ka long ka burom ia ka Ri baroh kawei. Hynrei ka India ialade ruh ka dang don hapdeng ki jingeh kiba bun ha kaba tei bad pynbeit la ka ïing ka sem. Ki States hapoh jong ka ruh ka dang dei ban jop shibun ki jingeh. Ka long namarkata ka kamram jong uwei pa uwei u nong India haba u pyrkhat na ka bynta la ka ïing ka sem, ka jaid jong u, ne ka state, un lah kumta da kaba sumar biang biang ba kata ka kam kan ym pynmih jingeh lane pyntud ia ka jingiaid shaphrong ka jingthmu babha jong ka sorkar India. Haba la beit la ryntih la ka ïing ka sem ngin ym sngewlehraiñ ban ia kynduh bad kiwei pat ki jaid bynreiw jong ka pyrthei. Ka ri India kan kren da ka bor bad ka iktar; ki rangbah jong ngi kin kham lait ktien lait thylliej ban ia pyni iatrei lem ha kano ka kam kaba bha namar ba ka jingiatip lem ka khuid ha ka jingiadei bad la ka Ri kumjuh bad ka pyrthei.

Ki briew kiba la shai ha kine ki sngi ki la ngiah ia ki thma, ki la isih ia ka jingleh jubor bad kim suk shuh ban iohi ba kiwei pat ki para briew ki dang sah bieit sah dum. Ki pyndonkam lut la ka buit la ka bor ban wad ia ka lad bad ia ka nongrim jong ka jingsuk kaba shisha. Mynta ka dei ka step jong ka jingsnewthuh jingmut hapdeng ki jaid bynriew. Mynta hi ka don ka jingpynkhreh ha ka pyrthei ban pynphong pansngiat ia ka jingsuk. Ka jingsuk ka don la ka por. Kan wan : kam pep la ka i kumba ka leh tud, Kan wan ruh kyrthep da ka bor bad yn ym don mano mano ba lah ban khang ia ka jingwan jong ka— Ka jingsuk sha ki briew.

31—KI KTIEN JONG KI RIEWSTAD

BYNTA II.— NA U SHAKESPEARE

(Ia ka kyrteng bad ka nam jong u Shakespeare lehse la kham bun ki la iohsngew. U long u Poet uba khraw tam ha ka pyrthei. U la im bad la iap ha ri Bilat. Ki English ki la sngewsarong shibun na ka bynta une u Shakespeare— ba ka ri jong ki ka la pynmih u Poet uba ki riewshai ki la mynjur lem ba u long ha khlieh ki Poet baroh. Ka la long mynta 300 snem palat naduh ba u la iap, hynrei ki ktien jong u ki dang im ha ki shkor jong ki nongpule English, Ngi buh khyndiat ki jingmut na ki plays jong u ban pyni sngewbha bad ban pynpyrkhat ia ki nongpule jong ngi).

*** *** ***

Ngi im ngi long
Shu kum ka hew hew jongphohsniew, bad ia
Ka jingim kaba rit jong ngi la klum
Kum ha ka jingiohthiah.

(The Tempest).

*** *** ***

U Blei ia ngi u leh kumba ngi leh
ia ki musa ngim ju shu thang ei ia ki ;
Namar lada ki jor jingbha kiba
Ngi don kim mih na ngi, ia shu iong noh
Kumba kim don satia ha ngi.

(Measure for Measure).

*** *** ***

A, kaba bha
Ban don ka bor jong u radbah, hynrei
Kaba runar ban pyndonkam ia ka
Kum u radbah.

*** *** ***

Bunsien ka leit
Urlong, ba ngin dup ioh ia i jingkwah,
La kaba mut ngim pynpaw shuh.

(Ibid).

*** ***

Ka long kawei ka kam, ko Escalus,
Ban shah pynshoi ; hynrei kawei pat ban
Kyllon.

(Ibid).

*** ***

Ka jinglong beit ka shlur, bad ka jingbha
Kam ju sheptieng.

(Ibid).

*** ***

Baroh ka kynja ba phyrnai kam dei
Ka ksiar.

(Merchant of Venice).

*** ***

Ka kynja jingsniew baroh kam ju pep
Ban phong ka dur jingbha ha la ka snep.

(Merchant of Venice).

*** ***

Ka jingim ka jong ngi haba ka lait,
Na ka kaw kaw jong ka pyrthei : ka iap
Ki Thylliej ha ki dieng, ki kitab ha
Ki Wah bastet, ki Sermon ha ki maw.
Bad kaba bha ha kiei kiei naphang.

(As you like it).

*** ***

Ki rangbah ki kylla nai Wieng haba ki
dang iapah ia ka samla, ki tad lah
shongkurim ki kylla nai Nohprah ;
Ki kynthei pat ki lylla nai Jymmang ha
Ka por shong kurim, hynrei ka bneng
ka kylla noh haba ki kylla long ki
tnga.

(Ibid).

*** ***

Ki ktien kim long ki kam.

(Henry VIII).

** **

Ia ka jain iarong ka jingim jong ngi la thain da ki ksai rukom rukom ki bam lah tip skit shuh : bad kiba bha bad kiba sniew de. Ki jinglong bha jong ngi kin kylla pynsarong lada ki jingduna jong ngi kim sneng sympat ia ki : bad ki kam pop jong ngi kin pynduh jingkyrmen lada ym shym la kynpham ia ki da la ka jinglong ba beit jong ngi.

(All's Well that Ends Well).

*** ***

Ban long uba stad bad ban ieit ka long
Palat ia ka bor jong u briew ! dei tang
Ki Blei kiba lah ia kata.

(Truitus and Cres sida).

*** ***

Baroh ka kynja ba im ka dei ban iap
Ka iaid keiñ na kane ka pyrthei sngi
Sha ka Bymjukut.

(Hamlet).

*** ***

Ki kam sniew
Kin paw ha khmat ki briew la phi
Tyllep baroh shi pyrthei ruh.

(Ibid).

*** ***

Katba nang rew
Kane ka templ (jong ka met), ki bor
Ka jingmut bad mynsiem ki nang kyrsei
Na shapoh.

*** ***

(Ibid).

Ym don ei ei kaba pynsniew lane kaba
pynbha, hynrei ka dei ka jingmut
kaba pynlong ia ka kumta.

(Ibid)

*** ***

To khuid kum u thah, to sngur kat ka ior
phin ym lait kein na ka jingkren
pynbudnam ki briew.

(Ibid)..

*** ***

Ki ktien khlem ki jingmut kim ju kiew
sha bneng.

*** ***

Haba ki wan ki jingjynjar, kim wan
Iwei shisien, hynrei da ki kynhun,

*** ***

Ym lah set ia ka pop,
Ha ka jingiaid ba kyrbeit jong kane
Ka pyrthei sngi, ka kti ba khalek jong
U nongkam sniew ban kyndat ia ka hok
Ka lah: bad bunsien ngi iohi ba wad
Ka bainong kat ia ki aiñ ; hynrei hangtei
Kam long kumta ; la duh ka jingshalai,
Hangtei kumba long ai kan paw ka kam :
Ngim banse ruh khlem ai jubab ba beit
Ia la ka pop ka raiñ khlem jingtyngkai.

(Hamlet Act III, Sec. 13).

*** ***

32.—U KLEW BAD KA SNGI

1. U syiar mem sngew uta la riew,
Ko kiew me'm pat kyndit na jingphohsniew ?
Ka sngi ia me kan sa wan jngoh,
Jingjah thait ka mynsiem kin sa kut noh.
Shano kito ki suiñ bneng ba phyrnai
Ha ri u khlur u bnai ?
Shano ki wah ksiar ba me ieit ban jngi
Ha pung sngur jingieit bad ka sngi ?
Men ym lah iohi shuh ia ki ;
Ba la phon da ki lyngkha tyrso jyrngam
Junom me dei ban iam ;
Ba la pynshad khawiang da u ksuid u khrei
Men ngam sha ñiamra iong pyrthei.

2. Ba lyngkha pyrthei ki jyrngam,
Ko sngi kynrad, pha ruh pha dei ban iam :
Ban iohi ia u klew baieit
Da rong pah ka pyrthei b'la pynshohbieit.
Sep ei ki ummat ksiar ummat rupa,
Ba jaw na khmat jong pha
Ba sien syntiew bun rong ha ka met u klew.
Ka ban pyut shisien ha ka khyndew
Jingieit jong pha b'um suidñiew.
Hynrei katba dang sah u khlur u bnai
Ha pyrthei phan iai shai ;
Ki sim ruh ia jingieit jong pha kin iwai
Katba i'u klew pha peit na jngai.-

3. Rieh noh ko klew, ha sangam dum ;
Keiñ, wat her shuh na ki lum sha ki lum
Ban beh ia jingieit ba la duh
Ha pyrthei ia ka sngi men ym lap shuh.
Ki lynti jingieit ha dohnud jong pha
Mo sngi kim lah kylla ?
Sha ki ri kiba sha lyndet pyrthei.
Ban klet i' u klew pham leit balei ?—
Jingieit jong pha wat pynsep ei.

Katba arngut phi dang iapeit kylliang
Dohnud jong phi. kin pang
Ba phin ia kynduh pat ym don lad shuh ,
Jingim jong phi hangno phin buh ?

2. Mynstep haba ka bneng ka rang.
Bunsien nga iohsngew ki jingud bakthang.
Ka sngi i'u klew ba ka leh jan,
Kum ban pait klong snam u pisa u kyan
Kumta Sohpetbneng jingieit u la dkut.
Sngi jingkmen ruh ki kut.
U Diengblei lynti bneng ruh um don shuh.
Jingsuk ha pyrthei ka la duh ;—
U klew sha ka sngi um poi shuh.
Ka khana shaphang kine ki lok arngut
Dei da kumta ka kut ;
Hynrei ia ki sur ka jingieit jong ki
Yn iai rwai junom ha ka ri.

33.—KA SYIEM LATYMPANG:

Hajan ka shnong Baroto don kawei ka pynthor kaba ki khot ka pynthor Latuba. Hajan kawei ka hali hà kata ka pynthor don shijur ki maw kiba i thik kum ki masi kine shu mar synrap i kum kiba kit lyngkor ban ialur. Te ki tymmen Pnar ki ju ngeit ba kita ki maw ki la long shisien ka sngi ki masi lur, tang ba la pynkylla maw ia ki kat kum kane ka jingiathuhkhana harum.

Mynhyndai hynthai ka la don kawei ka briew kaba kyrteng ka Syiem Latympang. Kane ka Syiem ka long kaba la bhabriew palat ia ki samla kynthei baroh ha kata ka por. Lah ban ong ba ym don thei sotti ha ka pyrthei baroh ki ban ia ryngkat bad ka ha ka jingsawang ka rynieng, ha ka jingmih bha ka khmat ka khmut, ha ka jingih ka sniehdoh bad ha ka thiang ktien bad jingum ka ryndang. Hynrei la ki samla kiba khraw jaid na kylleng ka ri, kine ha ka bhabriew, ha ka stad bad shlur, ki wan pyn-

jan ialade ban ibha bad ka, ym don uwei uba ka iapmat lane uba ka i biang thew ka rynieng lane ka burom ban long u tnga jong ka. Ka jaka shong tynrai jong kane ka Syiem ka long ha Rymbai. Hynrei kumno re kumno ka la wan thaw shnong thaw hima ka Manar hapoh ka ilaka Shangpung. Ki Shangpung, la ki ialeh thma ban beh ia ka katno katno na Manar ruh kim lah, ba ym lait lynti kaba bit ban kiew wat ki khlawait hapoh khnong, namar ka Syiem Latympang ka la tei ka kut kaba skhem baroh sawdong ka shnong, bad ban kiew, lait lynti tang na kawei ka riat kaba pun da ka jingkieng na shiliang sha shiliang kawei ka wah. Ka jaka ruh kaba khim bad ka don hapdeng ka riat bah kaba khim bad ishyrkhei shibun. Ka Syiem Latympang, la ka dang samla, ka long hi ka khla wait bad ka nongpyniaid thma kaba kham stad bad ia kino kino ki syiem rangbah ha ka por jong ka. Shisien arsien ka la mih ha madan ban ia thew bor bad ki Shangpung hynrei ki la dei ban sied krad, ym lah ia shan satia bad kane ka kynthei briew. Ngi ki Pnar kum kane ka briew ngi sin "Ka Dap Kynthei".

Ynda haba ki Shangpung kim shlan iamad bad kane ka syiem kynthei la da ka wait ne da ka buit, ki sdang sa da ka buit shukor kumne. Uwei u khla wait jong ki uba kyrteng u Khyrdeiñ u la leh mynleh leit die mraw ialade ha Manar ha ki khun ki hajar jong ka Syiem. Ynda la thied mraw ia u u la leh kum uba minot bad uba smat eh, ha ka kohnguh hukum, ha ka leh don akor ka bym bit shuh. Da kane ka buit u la ioh lut ia ka jingshaniah ki kynrad jong u haduh ba la aiti lut ha ka jingpyniaid jong u ym tang ia ka jingtrei ling hynrei haduh ia ka rep ka riang bad ka thoh dieng thoh prew baroh. Te da kane ka rukom u la ioh lad ban husiar ia ki lynti ki syngkien kiba hapoh shnong bad shabar shnong, bad ban khmih thuh naei, yn ioh prong lynti ba ki Shangpung kin ioh rung shapoh kut. U la thaw kawei ka jingkieng siej ban pun na shiliang sha shiliang wah, bad ia kane baroh u lah leh da ka jingsngewthuh jingmut bad ki Shangpung kiba la ioh lad ban iakynduh barabor haba u leit shang khlaw ban prat lyngkha bad ban thoh dieng thoh siej.

Ki Shangpung pat, ynda la biang ka jingkhreh u Khyrdeiñ bad ka jingiapynbeit bad u, ki la tyrwa bad iasuk noh bad ka Syiem Latympang bad ki la tyrwa ban pynskhem ia ka jingiadei lok da kaba ai ka jingkhawai kaba heh ia ki baroh arliang Syiem ha kawei ka madan kaba ha pyrshah ka shnong Manar.

Ha kane ka buit ka syiem Latympang ka la liat. Ha ka sngi ba la ia buh, ki Shangpung baroh kynja khmat rangbah ki la ia mih. Kim shym khreh ei ei ban thaw ka jingkhawai doh khawai ja. Hynrei ban pynngeit bha ia u khun u hajar ka Syiem Latympang, ki thaiñ da ki ruh, kiba i kum ki dur sniang ki dur blang, nangta ki sa ai rong ia ki thik kum ki sniang ki blang rung sa ki briew hapoh kita ki ruh, bad ki pah sniang pah blang, win sa ka ksing ka nakra, mih sa ki nongmastieh ki nongshad haduh ba la khynwin jlang kata ka madan. Ynda ka Syiem Latympang ka la iohi ia kata na shiliang wah, ka la ngeit ia ka jingthmu babha ki Shangpung bad ka la ialam ia la ki khun ki hajar khlem tiar ia pom ei ei ban leit sha kata ka madan bad ban pynlong ka ialeh lok bad ki Shangpung.

Hynrei ki Shangpung ki ia lah ia suh buit lypa bad uta u Khyrdeiñ uba leh mynleh kum ban tip ïing, ba ynda la mih lut ki rangbah na shnong ba un wan wiang ·ia ka shnong da ka ding, bad ki tang shu iohi ba la kiew tdem na shnong ki ruh kin leit phai dien bad nangta kin sa pom naphang lin ia ki jaid jong ka syiem barom.

Tat shu mih u briew na shnong u Khyrdeiñ u la wiang ia ki ïing baroh da ka ding. Ki Shangpung pat, ki tad shu iohi ba la kiew ka tdem ki risa shait bad ki tur sha ki briew jong ka Syiem ban pom ia ki. La ki ong ban phai, sha la shnong kiba pli, ym lait lynti shuh, namar u Khyrdeiñ u ia lah pom ia ka jingkieng. Te hangto ki Shangpung ki ia pom ia ki briew jong ka Syïem haduh ba ki lajan lut khoit.

Ka Syiem Latympang bad katto katne ki shakri jong ka ka la phet iap nangta bad ki ia leit poi sha u lum, Tiniang. Une u lum u don hajan Mawtyrshiah shaphang shatei. Ynda ki la shong thait halor une u lum ki la khmih thuh hangno kan thaw muluk thaw hima pat. Ka la sei

uwei u khnam na ryngkap jong ka bad ynda ka la buh ia u ha ka ryntieh ka la wiat bha bad ka la ong, "Ha kano kano ka jaka ba un dei une u khnam, la un dei ha u maw ne u dieng ngan pynlong blei noh da uta". Ka pyllait wia ia uta u khnam bad u la her bak shaphang shatei bad u la leit ha ka pynthor Latuba u dei phak ia u wei u maw bad uta u maw u pait phar haduh lai liang. Ka la ong, "Dei hangtei keiñ ka jaka im jaka iap jong nga", bad ka la leit lem bad la ki briew kat kiba dang don ei ban sah ban shong shnong hangta.

Ha kano ka pynthor Latuba, uwei u Barota u ba kyrteng u Miat Rynsut u don kawei ka hali. Te jaid ba dei ka por hiar lur, u leit man ka sngi sha kata ka hali. Ka Syiem Latympang ka ju brai ban peit kai ia ki lum ki wah bad ia ki jingphylla kiba ju wan ha kane ka khyndew. Ka iohi man ka sngi ia uta u Miat Rynsut bad katba ka iai peit thuh ia u na jngai ka nang itynnad ia ka rynieng bad ka akor jong u bad ha kaba kut ka kylla ibha ia u kum ban iap. Mynmiet ka phohsniew tang ia u bad mynsngi pat ka pyrkhat tang shaphang jong u.

La ka kwah ban iashem ban iakren iakhana bad u kam ioh lad satia. Ban pyrkhat ba un wan kai ma u sha ka kata ruh ka bym lah long namar u long u briew uba tip tang ia la ka kam ka duk bad uba lehrain ban iashem bad kiba khraw batri. Te ha kawei ka sngi ka la phah da ka shakri ban leit bud ia u shaba u lur, bad ban khot wan kai ia u lada treh. Kata ka shakri ka la leh kumba bthah ka Syiem. Ka la leit sha u Miat, hynrei la ka ong ban kren ia u u leh kum uba lehrain bad u bym smat iakren iakhana bad ki briew. U ong pynban: "Ngan leit dep sngi shaei ban iakren iakhana bad ki briew, nga uba don la ka kam ka duk, la ka lyngkha ka risai ban lur ban bet bad ban ot. Kum nga uba bud ia ki samoi ki aiom, lada ngan beh ia ka sngewbha ban pyllait noh ia ka por, hato kam dier noh ka thung ka tep bad ki iap ja ei ki kur jong nga".

Kata ka shakri ka la leit iathuh ia ka Syiem ia ki ktien jong u, bad ka Syiem ka lyngwit jingmut da ka kumno kan ioh lad ban pyniajan bad u Miat.

Ha kawei ka sngi ka la ong ia kata ka shakri ban ialeit tong dohthli. Ka shakri ka la ong ba kam don kriah. Hynrei ka Syiem Latympang ka la ong. "Nga don kawei ka kriah ksiar bad ka kriah rupa. Shim ia pha da ka kriah ksiar bad ngan rah ma nga da ka kriah rupa".

Kumta ki la ialeit tong dohthli baroh arngut. Ki sdang shuwa na ki nur um lyngkha kiba kham pajih na ki Ihali u Miat bad ki la nangjan nangjan sha ki hali jong u. Katba ka nangjan ka Syiem ka nang ud ñiun, ka ong ka suh aiu re aiu na ka shadem bad ka krung. Ynda poi ha syndah jong u ka shu kyllon da pyllup bad ka ong, "To rap, to rap, ngan sa iap".

Kata ka shakri ka la leit khot ia u Miat, ka ong bym long shuh lymda u wan iarap ba ka Syiem ka suh kumba kan iap.

Haba u iohsngew ia ka jingshitom ka Syiem, u Miat ba uba sbun mynsiem bad jemnud, u la ieh noh ia ki masii hapdeng hali bad mareh bran bran sha ka Syiem.

"Balei kumne syiem" u ong u nguh artad na ki pohjat jong ka. "Ba leh ma me", ong ka Syiem. "Kane ka hali jong me kaba shong ksuid. Tad shu poi hangne, nga shu suh kynsan na ka shadem bad nga kyllon kumne da pyllup".

"Wa, ong u Miat" hynrei ym ju bna naduh u barim u bajah ba kem ka ksuid ka khrei ia uno uno ha ka pynthor Latuba. Ki um ki long kiba sngur suda, bad ym don synrang synket ban shong ka kynja ba sniew. Lehse ba phi wan poi ma phi ki riew phylla te ka wan bud ka sniew ka sang ia phi na sha kiwei ki muluk".

Hangta ka Syiem ka la ud. Ani ani kum ban sa iap. Ka leh kumba kylla matlieh ka khmat ka shu peit shaiñ sha u Miat katba u ieng hajan kata ka shakri. Da kane ka buit ka la ioh peit bha ia ka khmut ka khmat jong u bad ia ka rynieng jong u baroh naduh shynrong khlieh haduh tyrsim kjat. Kam pat ju iohi mynno mynno ia u briew uba biang thew ka rynieng ha ka rangbah ka khmat bad i shynrang ka jingmut kat une u briew. Um nud tur shajan jong ka katba u kren, hynrei ki khmat syiem jong ka ki la iohi shisyndon hapoh kane ka jingleh burom bad

Ka jingsngew jong u, ki don ki jinglong kiba iadei dur bad uno uno u rangbah briew uba bit ban long u khla wait bad u nong pynieng hima.

Nangta ka leh kum ban khapbrip ki khmat kum ban iohthiəh, ka shu ud hu bad ani shi ani.

Ynda kham shibit ka leh kum ban peit mat.

"Wallam um khyndiat bad synreit ia ki khmat jong "nga", ka la ong. U Miat ula sei la ka dong tympew bad u la tong um na ka nur kaba don hajan hangta bad u synreit shisien ersien ia ka shalangmat jong ka.

"Wieh da ka jain khyndiat sa niad ha ka shalangmat jong nga, syrpud shapoh ki moimoi bad ki ngap jong nga", ka la ong.

U ñiuhkhlieh jong ka u la tap shiliang ka khmat jong ka, une u noh kyrphum haduh ka syngki ha ka stem kumba la suit da ka ksiar nylla. Kat kata ka jingbhabriew u Miat um pat ju iohi haei haei, bad katba u ñiad da ka rumar kaba la wieh um ia ka khmat jong ka, u sngew kumba shoh jadu ia ka dohnud jong u da ka jingieit khleh bad ka jingisynei ia kane ka Syiem shem pap kaba la wan kyllon ha ki phang lyngkha jong u. Ka Syiem ka bat na ka kti jong u bad ka sngewthuh na ka jingtied u thied snam jong u ba ka dohnud jong u ka kyndeh haduh bym bit shuh.

"Kumno phi sngew ?" Ynda u la lah syrpud u pynkhih artat na ka khlieh jong ka.

"Ka jingdung thlong u klong snam jong nga ka lakham thanda", ong ka Syiem, "Me dei U Miat Rynsut mo ? Hato kumno haba nga la sah bun bnai ha pynthor Latuba ngam ju iohi satia tang ba men wan iaid lynti na shajan ling jong nga haba baroh shi Borato ki wan ianam lem ia ka jingshem jynjar jong nga, ka khun ka atlukhi ha ka sah kynthei bad ka iaid pukir ?

"Ba ngam shlan wan, Syiem kynrad", ong u Miat. "Kum nga u khun swet ha ka im kyndoi jakpoh nga im sngi tang bad la ki masi ki blang bad ngam ju shur sha ki ba heh ba khraw, lane sha ki kam sngewbha sngewmiat jong u shnong u thaw".

Katba ki ia kren kumne shijur ki langdkhur ki iadem synrap halor kseh kaba ha syndah jong ki ki iapah kur kur kur kur.

"Ngam sngew lah shong marwei shuh", ong ka Syiem. "Ka lyer langthari jong ka jynjar ka la shoh ia nga la biang. La nga kynriah na kawei ka muluk sha kawei ka muluk ki nongshun ki wan bud ia nga kat shaba nga poi. Ia ka jingbuh U Blei nga dei ban pyndep bad U Trai Kynrad u la pynpoi ia nga shane ba ngan iashem bad me. Men shah Miat, ba ngan rieh hapoh ka synrang jong me da ka kaba men long u tnga jong nga, bad ngan bret ha me la ka long syiem long blei baroh ? Ka mut aiu ka jingpah kine ki langdkhur shi jur ha syndah jong ngi lada kam long ba ki wan mynjur ia ka jingialong tnga jong ngi ba ngin roi ngin pa bad ba kan long ka rasong ka kput halor ki nongshun jong nga ha ki khun ki ksiew jong nga, ban sah kynmaw pateng la pateng bynriew, ban ioh iathuhkhana junom u Khasi u pnar, kumta bad kumta ka jingiashem ka Syiem Latympang bhabriew bad u Miat Rynsut ha pynthor Latuba".

U Miat um nang jubab ei ei ia kine ki ktien jong ka Syiem. U long u briew u bym pnah thylliej na la ka jinglong tynrai ; u nang tang ban trei, ban kren um nang.

"Bah ia nga sha katei ka ïing jong nga bad ynda poi ha ïing ngan sa ktah ia ka shyntur jong me da u maw lar jong ki blei bad men sa nang jubab ia nga da ki laho jong me"..

U Miat u la poi ha ka khim ka bym tip shuh. Un leh kumno ? Un iehnoh la ki masi, hali bad la ka rukom im kaba beit ha kaba u la im baroh shi katta ne un leit bud ia kane ka thapbalieh suin kaba wan pynthaba kyndit ia ka lynti jong u ? U sngew kaba eh than. Shisha u la sngew suhjer hi khait ban iehnoh ia ka lynti na kaba ju leit ju wan man ka sngi sha hali bad ia ki lum ki wah kiba ju sngap ia ki sur ktien jong u haba u niah ia la ki masi man ka sngi sha hali bad hadien ba u leit pynphai kylla ia ki sha sem hadien ba la sep ka sngi; bad hato kumno kin sngew, u kylli ha lade. lada kine kin ym iohsngew shuh

ia ka jingkynhum kynham jong u bad ia ki jingrwai lum jong uta da kiba u pynshait bor ia la ki masi haba ki la thait ? Ban ieit bud ia ka Syiem ka mut ba un khlad junom na kine kiei kiei kiba ia pynthiang ia ka jingim jong u, bad ban sdang da ka lynti kaba thymmai kaba ym ju bna pyrthei ne poi jingmut mynno mynno. Ban iehnoh ia ka Syiem ha ka por shitom jong ka ka mut ka jingpait dohnud kaba shi lynter ka jingim jong u. Hato kumno un ioh suk pat na la ka jingtrei haba ka briew kaba bha briew tam ha ka pyrthei kan pait dohnud bad na ka bynta jong u? U sngew kumba ka sngi ka jingkha bad jingiap jong ki la ia lyngkhuh lang bad kumba utei u mawsiang bneng bad ka khyndew ka la ia kynduh lang. U shu ieng lyngngoh kum u bieit khlem nang ang shi kyntien.

"Men pynim ne men pyniap ia nga ?" Ong ka Syiem Latympang. "Men leit bah ia nga sha iing ne em, ai ba ngan iap hangne bad ban kylla dieng thang iap ma me ia nga ?"

Ynda ka la kren ia kine ki ktien ka la kyllon biang sa shisien bad ka la leh kum ba iap hi.

U Miat u la synreit um biang ia ka. Ynda ka la peit mat u la diang ia ka ha la ka ingdong bad ka shakri jongka kala khyllie ia ka halor ka met jong u bad u la bah ia ka. Namar ba u long u briew uba khlain u la bah shisien bah ia ka khlem da shong thait haduh ban da poi ha iing bad u la pynthiah ia ka halor ka jingthiah jong ka.

Hynrei ka Syiem Latympang tad shu dei ka met ha jingthiah ka khie joit, kane ka la mih da kawei pat ka khmat bad ka la phah ia la ka shakri ba kan ai hukum ban khreh jingbam jingdih bad ba tiew um sum ia ki baroh aingut, ka la rung sha kamra buh jain bad ka la sei shiriam ki jain Syiem ia u Miat bad ka ong: "Kine ki jain ki dei ki jong me, hynrei shuwa ba men phong ia ki, me dei ban da sum ban da sloh shuwa". Mai kumta kine ki shakri kynthei ki la wan khot ia u sha jingsum. Bad ynda la lah dep sum ki la pynriam da kita ki jain.

Ka Syiem Latympang ruh ka la sei da ki jingriam kiba kynsai tam kiba ka don, bad ynda ki shakri ki la pynsum sa ia ka ki la pynriam da kita ki jain bad ki la pyn-

deng da ki kpieng bad mswkordor haduh ba ka khmat jong ka la thaba hi khrek.

Nangta poi ia ki jingbam kiba ka la phah taiar lypa. Wan ki kur bad ki kmie ki kpa jong ka baroh. Ynda ki la lah ia bam ki sdang sa ka shad. Sdang shad nyngkong ki shakri. Ynda la dap shiteng synñia shad u Miat bad ka Syiem Latympang. Te ki ong, katba ki iashad, ka syiem ka la rwai da ki laho kiba phawer ia ka jingiap khynraw jong ka, bad ka la jer la lut ki syntiew ha ka pyrthei, la lut ki syntiew khlaw, ki puit ki khniang, ki dieng ki siej, ki laiphew mrad, ka jingkylla samoi bad aiom u slap bad ka sngi u bnai bad ki khlur ka um ka lyer bad ki dieng ban kyntiew dur ia ka jingim ba lyngkot, ia ka jingpait dohnud bad ki jingshem jynjar jong ka, bad nangta ka la pynsyriem ia la ka jingim bad ia la ki kam babha kum ki saw aiom kiba pynkylla dur man ka teng ia kane ka khyndew hadien ka tlang kumjuh ruh ba hadien ka lyer ba daithah ka jingiap. U Blei un wallam pat ia ka pyrem jong ka jingim bad sain da kawei pat ka dui ia ka briew hadien ka jingiap, ka la kyllon kumba iap ler ba ka la shad slem eh. La ki synreit da ka um kam iohsngew shuh. Ynda ki twad ia ki kti ki kjat jong ka, ki sngewthuh ba ka jingdaithah jong ka jingiap ka la trei ha ka met jong ka.

Ha ka jingpait dohnud bad ka jingkyndit ka bym lah ong shuh, U Miat u la lynniar lympat kat lah kat iai. Ka met jong u ka khynniuh ker ker, bad ha ka jingbymtipbriew jong u, u la sdang biang ban shad bad ban rwai da ki laho jong ka Syiem Latympang, hynrei haba um pat ioh kynjih bunsien u la kyllon da pyllup halor ka met jong ka baieit jong u, u la iai doh bunsien bunsien na ka shyllangmat bad ka shyntur jong ka haduh ba u ruh u dkut mynseim haloi jong ka.

Te kine kiba la iakhlad baroh shi lynter ha ka jingim jong ki ki la iasoh kawei ha ka jingiap khlem don shuh ba lah ban pynkhlad. Bad ki la ialeit ryngkat sha kata ka pyrthei ha kaba ka tlang jong ka jingshun bad ka jingbishni kam don shuh, bad ha kaba ka pyrem jong ka jigieit ka neh lynter.

Kita ki masi jong u Miat kim kwah shuh ban im ynda ki la sngewthuh ba u Kynrad jong ki um don shuh ban sumar ia ki. Ki shu ia ieng thik hajuh, ki jaw ummat khler shi khler bad ki pah bo shi bo kumba khot ia u. Te haba ym don shuh ba sngap ia ka jingpah jong ki, ki klong snam jong ki ki la bthei kumba ka jingiathuh khana ka iaid bad ki kylla maw hangta.

Hadi·h kane ka sngi ka dang sah kum ka sakhi ia kane ka jingiathuh khana kaba pynlung mynsiem shikatdei eh ia ka jingshem pap jong ka Syiem Latympang.

34.—JINGKYRMEN (Ka Sonnet)

Bunsien ha ki jingiaid pilgrim jong nga.
La nga don ha ki lum ba phuh syntiew
Ne shong hapoh ki dieng ba kah syrngiew.
Na jngai, na shilliang wah Jingiap nangta
Nga i ki khmat ba phyrnai ki da ba
Sha shiliang wah shane ki ong, "Ko briew.
Ha lynti jong ka hok ia me ngan da"

Yn lei la shoh ka sngi, katba ngi beh
Da kyrthep sha ka shnong U Blei, ngi ioh
Ki jingbuhkhoh bad ki jingkthang jyndei.

Ka jingkyrmen ka ong, To nang ialeh.
Ka sngi u briew kam kut hangne baroh,
Sha lyndet don ka pyrthei jong U Blei".

35.—KABA AP IA KA STEP.

Na mihngi ka wan ka jingshai. Hadien ka miet ka wan ka step ; bad hadien ka aiom shong mraw ka wan ka jinglaitluid ki khun U Blei.

Lada ngin peit thuh ia ka jingpyniaid ba stad U Blei ia kane ka pyrthei, ngi iohi shai ia ka jingpyntrei ia ka

JINGTHMU babha jong U ha kiei kiei baroh : ka jingiap ka plie lynti ia ka jingkha ka jingpyut ia ka jingeseisoh ka jingkyrduh ia ka jingpahuh ka jingdum ia ka jingshai. Lada ngi bet ia u symbai ha lyngkha ne ha kper u bun uba duh ia uba long, pynban uba khyndiat uba long u sei soh da ki phew bad ki spah shah ia uba duh.

Ngi lah ban ong ba ym don ei ei kaba sep ei ha ka pyrthei. Ka jinghap jong ki sla bad ka jingpyut jong ki ka long tang ka jingpynkhreh ia ki diengbah diengsan ha khlaw.

Nga la don shisien ha kawei ka Railway Station bad katba nga peitkai ia ka jingia mih iarung u paitbriew, ki jingpyrkhat kiba phylla ki wan ha ka jingmut jong nga. Uwei pa uwei u briew u kit ia ka shap jong ka bymjukut ha ka shyllang mat jong u : bad ka jingiaid rel jong u ka long tang ka pharshi kaba rit ia ka jingkynriah jaka jong u na ka por sha ka bymjukut, bad na kane ka pyrthei sngi jong ka doh sha kata ka pyrtehi bymjukut bad kaba kynja mynsiem. Uwei pa uwei u briew u wad ban shem ia la ka jaka bad uwei pa uwei u briew un poi sha la ïing.

Namar ngi im da ki jingeit, bad ka jingieit jong ngi ka saiñ dur ia ka Lawei jong ngi.

Ki sngi kiba la dep jong nga, ki jingioh bad ki jingduh ki jingjop bad ki jingshah jop, ki jingkmen mynsiem bad ki jingbuhkhoh, kine baroh ki hikai ia nga ban ngeit ba don ka KTi bad ka MON kaba ieit ha lyndet ka jingpyniaid kaba i dum jong kane ka pyrthei. Haba kumta ngan ong aiu ma nga, ki jingpyrkhat jong nga, ki jingsngewbit jong nga, ki jingkwah jong nga ?

Hato ngim pat shym iohi ia ka bor kynting jong ka jingim, ka jingim kaba thymmai ban iai thymmai, hadien kawei pa kawei ka jingjot bad jignpyut ? Mynno ba ka la sangeh ka jingiai kynshait jong u klongsnam jong ki jingthaw jong u baroh da ka jingim, bad kaba iai wallam ia ka jingmih pat hadien ka jingiap bad ia ki sngi ki snem kiba nang kham dap, kiba nang kham bha

Peit ia katai ka thapbalieh kaba kup ia ka rong kaba itynnad jong ka suin bneng, bad kaba her na u syntiew sha u syntiew, bad na ka pyut sha ka pyut khlem da ba

pyut. Lada phin thaw ia ka history ka jingim jong ka, phin ong ba ka sdang na u khñiang uba dap da ki treng bad uba par da ki phew kjat halor ka khyndew, Nangta u sa rung hapch ka sop kaba u la thaiñ stad da la u jong u ksai. Sa khyndiat kane ka sop ka la bthei, bad u khñiang uba i saitmet u la kylla dur haduh ba u la kylla long da ka thapbalieh kaba long ka jingitynnad jong ka bneng bad ka khyndew, bad ka jingkmen jong u briew.

Bad ha ka Mariang ngi iohi man ka sngi ia ki jingkylla dur kiba phylla : na ka tlang sha ka pyrem ; na ka kyrduh sha ka pahuh ; na u tymmen sha u khyllung : na ka jinglyndum sha ka jingjyrngam, na ka jingdum sha ka jingshai ; na u briew uba sniew sha u briew uba bha.

Kumba la ong ka jingthoh kaba iai im bad don boi, "Ka jingiam ka lah ban sah shimiet, hynrei ka jingkmen ka wan mynstep".

Bad ka step kan wan katba ka sngi bad u bnai bad ki khlur ki dang sah, ka step kan wan, katba ka jingieit kam pat iap ka step ka wan katba U Blei u dang don, ka step kan wan".

Ka jingdum bad ka arsap ki lah ban sah shihajar snem, ka step kan wan. U bym hok u lah ban roi bad leh sat ia uba hok shispah snem, ka step kan wan. Ki Herod ki lah ban kiew sha la ki khet lyngba ka snam briew, ka step kan wan.

Nga la ong ba ka jingieit kan shan boi ia ngi katba ngi ap ia ka step.

Ka jingkyrkhu bad ka jingkmen ka step ka ong ka jingiei .

Uta u syntiew uba nga a ri bad ai um, hynrei u la jyllop bad kyllon noh u dang lah ne em ban wan phai pat sha nga ? Ia ka rong bad ka jingiwbih jong u la shon shap junom ha ka dohnud jong nga. Da shisha un wan phai pat sha nga ha ka step ka jingmih pat, ha ka jingsngur bad jingkhuid jong u baroh.

Ita i khun iba nga ia kdup ha la ka shadem, hynrei iba la pynsuda ia ka khet kaba i la shong ha ka dohnud

jong nga shaei i don mynta ? Khlem artatien ha ka shadem u kpa jong ng uba ha bneng. Ka jingim kan long tang ka jingshukor lada in ym wan iasoh pat bad nga ha KATA ka step ha ka jingkhuid bad jingsngur baroh jong ka bneng. Da shisha shisha in wan phai pat sha nga.

Ka met jong nga ka nang rew ki khmat kin sa bytie bad u thylliej un sa sngap jai ; u ksai *rupa un sa dkut* bad ka shalyntem jong ka jingim kan sa khein : bad *ka* sngi kan sa dum lem bad ka jingshai bad u bnai bad ki khlur. Ka jingtep ka la nguid kein ia ka jingim.

Ka jingieit kan wan phai pat sha ka jingtep. Ki lok jong nga kiba nga ieit ka lyer pyngngad bad ki wah im kiba sngur ryngkat bad ki jingpah ki sim wat ha ki jingshah shitom jong nga baroh ryngkat bad ki sur thiang jong ki jingrwai — kiba baroh kin wan kyrsiew bad kit ia nga sha ïing U Blei jong nga sha ka jingim kaba dap janai.

Namar ka step ka jingmih pat ka long tang ka jingiashem jong ki khun U Blei bad la u Kpa uba ha bneng ha ka jingieit kaba janai bad ka ba bym iap iap ; bad ka jingim bymjukut.

36.—KA PHAWAR U TIROT SINGH.

Ia me, ko Tirot Sing, Ko khun phrang sngi, khublei
Ha khadsawphra mynta, u mot ia me ngi tei,
To ai ka nam jong u kan kie ha wah rupa ;
Ban soi ki dewmet ksiar ki lum bad ki pyntha.

Ha phud pyrton ka shong ka bor nongwei, u tip ;
Dei hynrei ding ieit ri na dohnud kam ju lip
Bad snem ta jlan ki her la kum ki syrngiew iong ;
La tap lin ia ka Ri da lyoh ka jingshaiong.

Ko Lum Nongkhlaw bathiang ha ri kaba ioh thiah ;
I'u Syiem uba peit ngor ban rwai ngan ym sngewngiah.
U Kyllang un dang khie bad ka byrngem byrsit
Bad jingiwai-jinglaitluid kin her khlem jingpynwit.

Na lyndet lum byrngut u her u kiew u khnam
Na niamra ba ngaiñ ki tur puk da waitlam
Iong bad saw ki kynud shisur ban mad dohbang.
Ha thma u pyrthat rkhiang bad ki jong u namlang.

La dang lai snem wat mad : kiwei ki liem shi sngi.
U khla shynrang ka kmie ; uta u khun ka ri
Kynthei khynnah ka phet sha ki khlaw bad ki krem ;
Ban im ka Ri ka sang ka wait ka stieh kan dem.

Sha ban dum sngi dum bnai ia u bak ki rah rong
Ban jem daw u Khasi bad ban sepei ka thong
Ka thma ka dang sah daw bad na ngi ka dawa.
Ban siewspah ka mynta ha nongrim longshuwa.

Ka kmie kam iam pangnud tang ba shu kie ka snam :
Mangkariang itsoitan shaduh dohjem kan sam.
Sngap jar ki lum ki wah nongshun u iaid sarong ;
Ka khet ka la suda bad dohnud te la mong.

Ka pap ka sang tyrut ka smer hap kit mano ?
Adur Maiblei ki shyieng kyntang ki don hangno ?
Kham jam Pa-iem pyrta ha ki shkor ka mynta
"Pansngiat mawkñi nga phong : riti nga bat ma nga".

Na riat sha kliar ki lum lyer hap beh da kynting ;
Na lum shapoh ki iat sngi hap phai da pyrshing.
Lok Kyllang Lok Symper sangeh ka kawang ktieh
Ha lympung uba Rim; lama ka Ri ngin sieh

Khun Khasi Khun Khara 'ha ka nam' to ngin jer
Ba saw lyer ka ieit ri ba u mot un pynher
Ban khie biang phawar skei u jangew u jathang
Ha pharshi tiehpongdeng bad jong u namsarang.

Na kadiang na kamon ka pyrthei ka tyllep
Da ka ki snor laiphewsong ia ka Ri ban tyndep;
Ynda sei ha madan riam ia pan ka thaba
Ha ki kam ka 'shadshrieh' bad ka 'ai ja u khla'.

Ka jingshai ka Ri dei ka jingshai ba nylla!
Ka jingshai ka Ri dei ka jingshai ba shisha!
Ia ka kot ka da nguid em, kam shu rah tynneng;
Ha lat lat ka jingim mawbynna ka la seng

Ha ka Ri ba diengiei kah syrngiew ka la pat.
Ki kjat sngi ba la klet na u mot ki wan shat:
Te ka snam ka la khih ha ki khun ka Pateng
Da ki sngi u barim ia ka hok ban pynieng.

— ——--